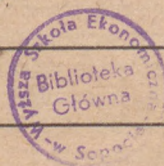

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

miesięcznik

Rok V

Warszawa — Październik 1952 r.

Nr 10 (52)

TREŚĆ NUMERU:

Dr STEFAN BUCZKOWSKI
Prof. A. Ł. KEJLIN
JULIUSZ GOLINSKI
TADEUSZ JACKOWSKI

- Jesteśmy we Froncie Narodowym
- Państwo socjalistyczne
- Ogólne warunki umów
- Umowa kupna — sprzedaży w handlu zagranicznym
- Przymusowy wykup niezbędnych maszyn przemysłowych
- O zasadach pracy radców prawnych

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO za czas od 15 sierpnia do 15 września 1952 r.; INWESTYCJE: Przegląd przepisów inwestycyjnych, Z problematyki prawno-finansowej rozliczeń inwestycyjnych; GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM LOKALI: Ustalenie charakteru prawnego mieszkania zastępczego pozostającego w dyspozycji zakładu pracy; NOTATNIK: Studium dla radców prawnych, W sprawie legitymacji przedsiębiorstw państwowych do dysponowania rachunkami bankowymi, Prekluzja a dyscyplina finansowa; ORZECZNICTWO W SPRAWACH GOSPODARCZYCH: Sąd Najwyższy, Główna Komisja Arbitrażowa; PRZEGLĄD WYDAWNICTW: Książki.

Jesteśmy we Froncie Narodowym

Kto uznaje, że praca jest prawem, obowiązkiem i sprawą honoru każdego zdolnego do pracy obywatela, że nikt nie powinien przywłaszczać sobie owoców cudzej pracy, że nie powinno być bogaczy ani nędzarzy, kapitalistów ani bezrobotnych, kto nie chce wojny — ten już jest członkiem Frontu Narodowego.

Front Narodowy jest frontem robotników, pracujących chłopów, inteligencji pracującej i rzemieślników w walce przeciwko rodzimej reakcji i obcym kapitalistom.

W wyniku drugiej wojny światowej wyzwolona została od wyzysku kapitalistycznego Polska, wszystkie kraje demokracji ludowej, Niemiecka Republika Demokratyczna, Chiny. Imperializm, który tyle utracił pozycji i na tylu innych pozycjach jest zagrożony usiłuje rozpętać nową wojnę, aby utracony stan posiadania odzyskać, a na zagrożonych pozycjach umocnić swoje panowanie.

Wyłuszczeni obszarnicy i kapitaliści polscy widzą w nowej wojnie jedyną drogę do odzyskania utraconych przywilejów, majątków, i niezapracowanych zysków. Pomimo, że wojna oznaczała by śmierć i największe cierpienia milionów Polaków — pragną wojny, dążą do niej, paktują z mordercami hitlerowskimi, gotowi są uprawiać szpiegostwo i sabotaż.

Przeciwko nim właśnie — złym i zaślepionym wrogom narodu — milionów ludzi pracy, milionów kobiet i dzieci, skierowany jest front tych wszystkich, którzy nie chcą bombardowań i zniszczeń, bomb kruszących, napalmowych i atomowych. Do Frontu Narodowego należy każdy, kto pragnie gospodarczego i kulturalnego rozkwitu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, szybkiego wzrostu jej siły, dobrobytu wszystkich ludzi pracy, utrwalenia pokoju i niepodległości ojczyzny. Nie należą do Frontu Narodowego tylko ci, którzy pragną wojny, zagłady milionów mężczyzn, kobiet i dzieci, zniszczenia, przywrócenia rządów kapitalistycznych i obszarniczych, uczynienia z Polski kolonii kapitału amerykańskiego i jego pełnomocników na Europę — zwolnionych z więzień hitlerowskich generałów i SS-manów.

Dlatego też program Frontu Narodowego głosi:

„Kto staje w szeregach Frontu Narodowego, kto wzmacnia jego jedność i przyczynia się do osiągnięcia jego wielkich i sprawiedliwych celów — jest patriotą. Kto jedność narodu świadomie rozbija — jest wrogiem”.

Nie dość jest z programem Frontu Narodowego godzić się i akceptować go. Trzeba przyjąć czynną postawę, pracę swoją, największym wysiłkiem dążyć do jego realizacji. Każdy zajmuje jakiś odcinek frontu, ponosi za ten odcinek odpowiedzialność. W programie Frontu Narodowego dla każdego wyznaczone zostały do spełnienia zadania.

Walka o wykonanie wielkich planów narodowych, o rozwój przemysłu, jako dźwigni wszelkich dziedzin gospodarki narodowej jest dziś najważniejszym zadaniem.

Dlatego: Wzmagajmy wytrwały ofiarny wysiłek dla urzeczywistnienia wielkich zadań Planu Sześcioletniego, podnośmy stale wydajność pracy, rozwijajmy ruch współzawodnictwa pracy, mnożmy szeregi racjonalizatorów i przodowników pracy, produkujmy więcej, taniej i lepiej.

Polityka władzy ludowej — umacnianie spójni między miastem a wsią odpowiada wspólnym interesom klasy robotniczej i chłopów pracujących. Zmierza ona do stałej poprawy zaopatrzenia kraju, do okiełznania spekulacji, niesie pomoc chłopom indywidualnym w podnoszeniu produkcji, popiera rozwijający się na zasadach pełnej dobrowolności ruch spółdzielczości produkcyjnej i wzmacnia państwowe gospodarstwa rolne.

Dlatego: Umacniamy spójnię między miastem a wsią, nie szczędzimy wysiłków, aby więcej było maszyn rolniczych, więcej nawozów sztucznych, aby lepsze było zaopatrzenie wsi w artykuły przemysłowe, strzeżemy wypełniania obowiązków wsi względem państwa. Prowadzimy nieprzejednaną walkę ze spekulacją. Zmierzamy wytrwale do tego, aby więcej było artykułów rolnych, aby lepsze było zaopatrzenie miast w żywność.

Nasze budownictwo rozwija się w obliczu nieustającego zagrożenia pokoju przez imperialistów amerykańskich oraz ich wasali zachodnio-niemieckich i innych. Zbrojenia zachodnio-niemieckich odwetowców i całego obozu imperialistycznego zwracają się swym ostrzem przeciwko całości naszymu ziem, przeciwko niepodległości Polski, przeciwko wszystkim milującym wolność narodom.

Dlatego: Zwierajmy szeregi w walce o pokój, o wykonanie Planu Sześcioletniego, otaczajmy opieką i miłością Ludowe Wojsko Polskie — straż pokoju i niepodległości Ojczyzny, zacieśniajmy i pogłębiajmy przyjaźń narodu polskiego ze Związkiem Radzieckim, umacniajmy jedność światowego obozu obrońców pokoju i niezawisłości narodów.

Pozbawieni fabryk i folwarków wyzyskiwacze chcieliby odebrać ziemię chłopom, fabryki narodowi. Niedobitki reakcji, zdrajcy i szpiegdy w kraju i na emigracji nie zaprzestają knować przeciwko Polsce ludu pracującego.

Dlatego: Wzmacniamy na każdym kroku władzę ludową, bądźmy czujni, strzeżmy mienia narodowego i tajemnicy państwowej, tępmy sabotażystów i szpiegów, walczmy przeciwko oszustwom, plotkom i oszczerstwom reakcyjnej imperialistycznej propagandy, pogłębiając świadomość polityczną najszerzych mas.

Walce z trudnościami przeszkadza biurokratyzm i kumoterstwo gnieźdzące się jeszcze w jednym z naszych urzędów i instytucji — tu i ówdzie pokutują jeszcze stare nawyki: brak troski o człowieka pracy, wielkopański stosunek do jego potrzeb. Każdy przejaw niedbalstwa i niesumienności, naruszania socjalistycznej dyscypliny pracy i nieposzanowania mienia społecznego, niewywiązywania się z obowiązków wobec państwa przeszkadza naszemu rozwojowi, naszymu wysiłkom.

Dlatego: rozszerzajmy udział mas ludowych w rządzeniu państwem, ulepszajmy pracę rad narodowych, walczmy, o to, by każdy urząd przestrzegał praworządności i wskazań władzy ludowej, aby dobrze służył ludziom pracy, troszczył się o nich, walczmy o przestrzeganie socjalistycznej dyscypliny pracy, o wypełnianie obowiązków wobec państwa przez każdego obywatela, rozwijajmy poczucie obywatelskiej odpowiedzialności, przez śmiałą i szeroką krytykę i samokrytykę, obnażajmy i usuwajmy bezlitośnie biurokratyzm, kumoterstwo, bezduszny stosunek do człowieka.

Większość czytelników „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ w swej codziennej pracy zawodowej właśnie gdy chodzi o przestrzeganie praworządności i wskazań władzy ludowej, praw i obowiązków człowieka pracy, dyscypliny pracy, zajmuje specjalnie odpowiedzialne odcinki na wspólnym froncie narodu.

Prawa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej — głosi art. 4 Konstytucji — są wyrazem interesów i woli ludu pracującego. Wszystkie organy władzy i administracji państwowej działają na podstawie przepisów prawa. Ścisłe przestrzeganie praw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jest podstawowym obowiązkiem każdego organu państwa i każdego obywatela.

Nie tylko sędziowie i prokuratorzy, ale wszyscy prawnicy zatrudnieni w organach administracji państwowej, w komisjach arbitrażowych, radcowie prawni przedsiębiorstw i adwokaci są szczególnie do tego powołani, by strzec ścisłego wykonywania art. 4 Konstytucji.

A przecież podobnie jak i na innych odcinkach tak i na tym wiele jeszcze jest rzeczy do wykonania, do przewyciężenia i przełamania.

Brak wielu czasem bardzo ważnych rozporządzeń i zarządzeń wykonawczych do ustaw i dekretów, brak jednolitego prawa pracy, brak szczegółowych i jednolicie ujętych przepisów z zakresu inwestycji, robót i dostaw, cen, przekazywania środków trwałych, przepisów o rozliczeniach z zysków, systemów finansowych przedsiębiorstw i zakładów na rozrachunku gospodarczym, egzekucji należności przypadających od Państwa i instytucji państwowych powoduje cały szereg trudności, które prawnik zatrudniony w jednostkach administracji gospodarczej musi przełamywać, zwalczając jednocześnie wysoce szkodliwe teorie o obumieraniu prawa już w pierwszej fazie Państwa Socjalistycznego. Pozostałością tych teorii jest niedocenianie jeszcze do dnia dzisiejszego przez wielu działaczy znaczenia prawa i roli prawnika. Skoro wiemy już jednak, że prawo, jako część nadbudowy jest „ogromną aktywną siłą“, która pomaga swej bazie w ukształtowaniu się i utrwalaniu, to wynika stąd, że w realizacji programu Frontu Narodowego wielką i odpowiedzialną rolę przypada również prawnikom zarówno tym, którzy biorą udział w tworzeniu norm prawnych, jak i tym którzy powinni ściśle je stosować i powołani są do kontroli właściwego ich wykonania.

Państwo socjalistyczne

Przed trzydziestu pięciu laty, w dniach 26 lipca do 3 sierpnia 1917 r. (8—do 16 sierpnia) obradował w Piotrogradzie historyczny VI Zjazd partii bolszewików (SDPRR(b)). Dał on hasło do rozpoczętego w dniu 22 października (6 listopada) zwycięskiego Powstania Październikowego w Piotrogradzie. W wyniku przewrotu o olbrzymim światowym znaczeniu powstało pierwsze w świecie państwo proletariackie — Radziecka Socjalistyczna Republika, która w roku 1922 przyjęła formę i nazwę — Związku Socjalistycznych Republik Rad. W postaci w ł a d z y R a d, czyli władzy radzieckiej, została — na leninowskiej bazie sojuszu robotniczo-chłopskiego — zrealizowana d y k t a t u r a p r o l e t a r i a t u.

Do niej proletariackie kroczył świadomie i konsekwentnie, odkąd Marks i Engels w słynnym Manifestie Komunistycznym z roku 1848 obwieścili jako naukowo stwierdzone, nieuchronne stadium rozwoju — panowanie proletariatu „przez obalenie przemocą całego dotychczasowego ustroju społecznego”. Rewolucyjne cele ruchu wyznaczała pogłębiająca się stale niezgodność istniejących stosunków produkcji z charakterem sił wytwórczych.

Na przełomie dziewiętnastego i dwudziestego stulecia, praktycznego działania, rozwiązywania k o n k r e t n y c h zadań politycznych w k o n k r e t n e j sytuacji politycznej uczył Lenin, organizator i kierownik Powstania Październikowego.

W naszej epoce nauczycielem pracujących całego świata jest Stalin, autor klasycznych już dzisiaj prac o językoznawstwie i genialnego opracowania problemów rozwoju ekonomiki socjalistycznej.

Przypomnijmy etapy tej walki.

W 19 wieku — według Marksa ¹⁾ — 3 siły rewolucyjne zaatakowały stary porządek w Europie:

- 1) wielka burżuazja liberalna,
- 2) radykalne drobnomieszczaństwo,
- 3) proletariacki.

Pierwsza walczyła o monarchię konstytucyjną, drugie — o republikę demokratyczną, a trzecie — o przewrót socjalistyczny.

Pierwsze organy proletariatu, Rady robotników i chłopów, powstały w Rosji podczas rewolucji 1905—1907 r., która wybuchła po klęsce poniesionej przez Rosję w wojnie japońskiej 1904—1905 r. Była to rewolucja demokratyczna, nie socjalistyczna. Lenin, który w ó w c z e s n y c h k o n k r e t n y c h w a r u n k a c h wysunął hasło rewolucyjnej demokratycznej dyktatury proletariatu i chłopstwa (której nie należy mieszać z pojęciem dyktatury proletariatu sprzymierzonego z chłopstwem), taki sformułował program dalszej walki o socjalizm, zrealizowany później w historycznym roku 1917:

„Bezwarunkowo uznając burżuazyjny charakter rewolucji (1905 roku), — nie mogącej b e z p o s r e d n i o wyjść poza ramy przewrotu tylko demokratycznego, nasze hasło p c h a n a p r z ó d ten obecny przewrót — usiłuje nadać temu przewrotowi formy najkorzystniejsze dla proletariatu — a zatem usiłuje jak najbardziej wykorzystać przewrót demokratyczny na rzecz jak najpomyślniejszej walki proletariatu o socjalizm.“ ²⁾

Burżuazyjny charakter miała z kolei w Rosji rewolucja lutowa 1917 roku dopóty, dopóki partia bolszewików, partia Lenina i Stalina, na podstawie uchwał wspomnianego na wstępie VI Zjazdu, nie pchnęła tego kraju w kierunku socjalizmu, w kierunku Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej 1917 roku. Rewolucja otworzyła nowy etap walki proletariatu o socjalizm, odąd prowadzonej nie tylko w dziedzinie propagandy idej, ale już praktyki.

* * *

Triumf Października, zwycięstwo socjalizmu, był jak wyżej powiedziano, zwycięstwem programu dyktatury klasy robotniczej, a więc wyraził się on w obaleniu przemocą istniejącego ustroju społecznego i utworzeniu nowego państwa socjalistycznego.

Nie istnieje takie państwo, które by stało ponad klasami. Państwo jest zawsze machiną panowania klasowego, narzędziem władzy panującej klasy względnie zgrupowania sprzymierzonych sił klasowych. Również państwo dyktatury proletariatu, to jest państwo socjalistyczne, jest organem panowania klasowego. To, że jest machiną panowania klasowego, należy do istoty pojęcia p a ń s t w a w ogóle, tak państwa socjalistycznego jak państwa eksploatorskiego. Organizacja społeczna, która po likwidacji otoczenia kapitalistycznego w przyszłym ustroju komunistycznym obejmie prowadzenie spraw wspólnych nie na podstawie dyktatury klasy robotniczej, nie będzie z natury swej państwem, lecz organizacją innego typu. Ale jest jedna istotna różnica pomiędzy państwem proletariackim jako organem panowania klasowego a wszystkimi innymi poprzedzającymi formami państwa. W poprzednich rewolucjach jeden system wyzysku zastępowano innym; państwo pozostawało narzędziem wyzysku ten zabezpieczającym, instrumentem ucisku większości przez mniejszość. Państwo zaś stworzone przez Rewolucję Proletariacką zniósło w ogóle wyzysk człowieka przez człowieka i reprezentuje interes przeważającej większości ludności.

Zajmując centralne miejsce w teorii marksizmu — leninizmu, jest dyktatura proletariatu nadal źródłem i uzasadnieniem instytucji państwa radzieckiego — kraju urzeczywistnionego socjalizmu.

¹⁾ i ²⁾ W. I. Lenin — Dwie taktyki socjaldemokracji w rewolucji demokratycznej, str. 86—87 („Książka“, 1948)

Władza radziecka to n a j w y ż s z a f o r m a dyktatury klasy robotniczej, przystosowana najlepiej do realizowania funkcji państwa socjalistycznego, nie tylko w okresie przejścia od kapitalizmu do socjalizmu, lecz i w epoce socjalizmu.

Marks tak sformułował prawo dyktatury proletariatu w liście z 5 marca 1852 roku do Weydemeyera:

- 1) walka klas prowadzi nieuchronnie do dyktatury proletariatu;
- 2) owa dyktatura jest tylko przejściem do zniesienia wszelkich klas i do społeczeństwa bezklasowego.

Lenin opracował teorię dyktatury proletariatu, wskazując na władzę R a d jako państwową formę dyktatury proletariatu i określając ją jako szczególną formę klasowego sojuszu proletariatu z chłopstwem przy kierowniczej roli proletariatu w tym sojuszu.

Rozwinął idee Marksas, Engelsa i Lenina — Stalin, który na XVIII Zjeździe WKP(b) — nawiązując do nauki Marksas i Engelsa, że państwo „obumrze“ po likwidacji klas eksploatacyjnych — ustalił, że niemożliwe jest obumarcie państwa socjalistycznego dopóty, dopóki istnieje kapitalistyczne otoczenie. Stalin dał następujące określenie trzech stron dyktatury proletariatu,³⁾:

„1) Wykorzystanie władzy proletariatu w celu zdławienia wyzysku, w celu obrony kraju, utrwalenia łączności z proletariuszami innych krajów, w celu rozwoju i zwycięstwa rewolucji we wszystkich krajach.

2) Wykorzystanie władzy proletariatu w celu ostatecznego oderwania mas pracujących i wyzyskiwanych od burżuazji, w celu utrwalenia sojuszu proletariatu z tymi masami, wciągnięcia tych mas do budownictwa socjalistycznego, w celu państwowego kierowania tymi masami przez proletariat.

3) Wykorzystanie władzy proletariatu w celu zorganizowania socjalizmu, zniesienia klas, przejścia do społeczeństwa bez klas, społeczeństwa bez państwa“.

Równocześnie ustalił Stalin 2 fazy rozwoju państwa socjalistycznego ZSRR: pierwszą — od zwycięstwa rewolucji do likwidacji klas wyzyskiwanych, drugą — od likwidacji wyzyskiwaczy. W pierwszej fazie — fazie budowy podstaw socjalizmu — państwo radzieckie spełniało trzy funkcje: tłumilo opór burżuazji, wzmacniało obronę kraju przed napadem z zewnątrz i prowadziło również pracę gospodarczo-organizacyjną i kulturalno-wychowawczą, nie rozwijając jej jednak z takim rożnaniem jak w drugiej. Podczas drugiej fazy rozwojowej — po zbudowaniu podstaw socjalizmu — obumarła funkcja zbrojnego tłumienia oporu wewnątrz kraju, w zamian za to urosła nowa funkcja państwa, funkcja ochrony własności socjalistycznej. Głównym zadaniem państwa stała się w tym okresie pokojowa praca gospodarczo-organizacyjna i kulturalno-wychowawcza.

Tu zauważyć trzeba, że w państwach demokracji ludowych, które — jak Polska — znajdują się w tej chwili w pierwszej fazie budowania podstaw socjalizmu, funkcje: organizacyjno-gospodarcza i kulturalno-wychowawcza jako główne zostały objęte przez te państwa już w ich pierwszej fazie rozwoju, a to na skutek odmiennych warunków startu i możliwości oparcia się tych państw na doświadczeniach Związku Radzieckiego.

Następnie w słynnych pracach Stalina o językoznawstwie potwierdzona została aktywna, ale służebna, funkcja państwa socjalistycznego — jako czynnika nadbudowy — w stosunku do ekonomicznej bazy — oczywiście nie naruszając zasadniczej tezy materializmu historycznego, że „położenie ekonomiczne jest podstawą“ — jak pisze Fryderyk Engels w liście do Józefa Blocha (1890 r.).

W twórczy sposób została oświeclona ostatnio rola państwa socjalistycznego i jego organów w dziedzinie gospodarczej.

Jesteśmy oto pod wrażeniem nowych, niesłychanie prostych a jasnych myśli o charakterze praw ekonomicznych w warunkach socjalizmu, myśli zawartych w ogłoszonych w przededniu otwarcia XIX Zjazdu WKP(b) pracach Stalina o ekonomicznych problemach socjalizmu.

Nie jest celem artykułu streścić ani skomentować wiele istotnych zagadnień, rozwiązanych w tych pracach. Chcemy tylko — zamykając nimi rocznicowe rozważania nad istotą państwa socjalistycznego, a tym samym p r a w o d a w s t w a s o c j a l i s t y c z n e g o — zasymalizować niezmiernie ważną, z punktu widzenia gospodarczej legislacji, konkluzję tych prac:

Państwo radzieckie, jego kierownicy, nie mogą „zniesić“ swymi decyzjami istniejących praw ekonomii politycznej; nie mogą ich „przeobrazić“ ani „stworzyć“ nowych takich praw. Nie wolno mieszać praw nauki z prawami wydawanymi przez rządy i z natury rzeczy odwołalnymi, ani też prawa wydawane przez rządy nie mogą „unicestwiać“ praw ekonomii. Ale społeczeństwo socjalistyczne nie jest bezsilne wobec tych praw; poznawszy je bowiem i oparłszy się o nie może ograniczyć sferę ich działania, wykorzystać je w interesie społeczeństwa i „okiełznać“, jak to ma miejsce w stosunku do sił przyrody i ich praw w wielkich budowach komunizmu. Np. państwo może ograniczyć sferę działania prawa wartości przez ustalenie cen sztywnych na niektóre lub wszystkie towary, ale nie może — przykładowo — wyznaczyć ceny za jedną tonę bawełny w kwocie niższej niż jedna tona chleba.

Władza radziecka — uczy Stalin — nie „wszystko potrafi“, nie „wszystko jest fraszką“ dla niej, prawa ekonomiczne mają moc obiektywną. Państwo proletariackie, które w odróżnieniu od wszystkich innych poprzedzających form państwa znosi wszelki wyzysk człowieka przez człowieka, bynajmniej nie „znosi“ praw nauki.

A więc państwo socjalistyczne wypowiada walkę tak żywiołowości zjawisk gospodarczych jak i żywiołowości niesterowanego rozumu (w ro-

³⁾ Stalin — Zagadnienia leninizmu, str. 114—115 („Książka“, 1947).

dzaju np. „racjonalnej” organizacji sił wytwórczych L. D. Jaroszenki) i wszelkiemu awanturnictwu ekonomicznemu. W chwili, kiedy społeczeństwo radzieckie znajduje się na drodze od socjalizmu do komunizmu, jeszcze raz potwierdzono naukowy charakter marksizmu.

* * *

W ten sposób w 35 lat po zwycięskiej rewolucji marksizm wciąż ukazuje się nam jako kierunek twórczy, jako niewyczerpane źródło wiedzy o społeczeństwie, o państwie socjalistycznym i dyktaturze proletariatu. A ponieważ zasada dyktatury proletariatu jest również istotą ustroju państw demokracji ludowych, dopiero zmierzających do

socjalizmu, zebrane tu ustalenia mają również odpowiednie zastosowanie do tych krajów, nie wyłączając Polski. Polska Rzeczpospolita Ludowa i razem z nią idące ku socjalizmowi kraje demokracji ludowych otrzymały w sformułowanym przez Wielkiego Nauczyciela podstawowym prawie ekonomicznym socjalizmu jasny drogowskaz: zapewnić maksymalne zaspokojenie stale rosnących materialnych i kulturalnych potrzeb całego społeczeństwa drogą nieprzerwanego wzrostu i doskonalenia produkcji socjalistycznej na bazie najwyższej techniki.

Dr STEFAN BUCZKOWSKI

Ogólne warunki umów

W prowadzonej przez nas na odcinku gospodarczym walce o właściwą jakość produkcji niepoślednią rolę odgrywa jakość tego narzędzia realizacji zadań planowych, jakim jest system umów o dostawy, roboty i usługi. W umowach ustalane są ostatecznie wymagania co do jakości, ilości i terminów świadczeń, a odbiorca poprzez nawiązany obligacyjny stosunek prawny, kontroluje realizację tych wymagań. Właściwe wykonanie zadania planowego zależy więc w ostatecznym wyniku od tego, jak strony w stosunku: dostawca-odbiorca ustaliły swoje wymagania i zobowiązania, a przede wszystkim od tego, czy w ogóle ustaliły je w sposób precyzyjny, przewidując lub uwzględniając wszystkie okoliczności, w jakich realizacja zobowiązań nastąpi. Znaczna część tych wymagań i warunków posiada tak doniosłe znaczenie gospodarcze, że naczelne władze państwowe nadają im postać i walor norm imperatywnych. Istnieją jednak granice dekretoowania, zależne od obiektywnych możliwości regulowania stosunków przy pomocy norm prawnych lub aktów administracyjnych. Poza tymi granicami rozprzestrzenia się otwarta płaszczyzna stosunków cywilno-prawnych, regulowana w zasadzie drogą umów.

Jakość tych umów pod względem formy i treści odgrywa tak wielką rolę, że i na ten teren Państwo wkracza, regulując w sposób specyficzny wzajemne stosunki stron. Państwo kształtuje zgodnie z zasadami socjalistycznej gospodarki planowej system umów. Jedną z charakterystycznych cech tego systemu jest daleko posunięte stosowanie schematów, ograniczających dowolność w kształtowaniu form i treści zawieranych umów. Znajduje on wyraz w obligatoryjnym stosowaniu ustalonych przez naczelne władze gospodarki narodowej szablonów w postaci wzorów umów i zleceń (umów typowych) oraz „ogólnych warunków” („postanowień ogólnych”, lub „warunków umownych”), dostaw, robót, czy usług. W naszym systemie wzory umów i „ogólne warunki” stanowią często odrębne akty normatywne ze względu na to, że pierwsze dotyczą strony formalnej, drugie zaś — treści zawieranych umów: często jednak oba te elementy wy-

stępują razem w ten sposób, że wzór umowy zawiera równocześnie zasadnicze jej warunki. Dlatego w niniejszych rozważaniach musimy pozostawić na uboczu te formalne rozróżnienia i rozważając problem „ogólnych warunków umów” będziemy mieć na myśli właśnie te warunki bez względu na to, czy ujęte zostały w postać wzoru umowy ramowej, czy odrębnego aktu „ogólnych warunków umownych”.

Cel posługiwania się wzorami i schematami przy zawieraniu umów jest jasny, lecz mimo to nie jest on zawsze dostatecznie rozumiany przez kontrahentów bezpośrednich. Chodzi przede wszystkim o podniesienie treści zawieranych umów na poziom wymagany wagą i charakterem zaplanowanych operacji. Wzór czy schemat ułatwia stronom osiągnięcie tego celu. Równocześnie chodzi o ułatwienie obrotu przez przyspieszenie załatwiania jego formalnej strony. Wzór i schemat umożliwia to przyspieszenie bez ujemnych następstw dla jakości. Chodzi wreszcie o ujednolajnienie form i warunków operacji ze względu na wymogi systemu planowania gospodarczego, zwłaszcza na odcinku organizacji aparatu produkcji i wymiany oraz kontroli wykonywania zadań. Szczególnie podkreślić należy ścisły związek tego zagadnienia z obrachunkiem efektywności względnie rentowności działalności przedsiębiorstw społecznych. Obrachunek ten tylko wtedy może prowadzić do wykrycia słabych ogniw i ustalenia niegospodarności jednych, a wysokiej sprawności drugich zakładów w danej branży, jeżeli założone będą jednakowe warunki ich pracy, a zwłaszcza jeżeli będą sprzedawać swoją produkcję na tych samych warunkach i na jednakowych warunkach będą się zaopatrywać w niezbędne do produkcji środki. Wzór i schemat umowy zapewnia w tym zakresie stosowanie jednakowych warunków.

Historia powstania i rozwoju naszego systemu umów gospodarczych, a zwłaszcza historia kształtowania się różnych form i treści ogólnych warunków dostaw, robót i usług (czekająca zresztą na swoje pióro) wskazuje na stałe podnoszenie się jakości stosowanych szablonów i wzrost ich zna-

czenia w obrocie. Spełniają one coraz lepiej wskazane wyżej cele. Lecz uświadomienie sobie tych celów posiada doniosłe znaczenie przy stosowaniu szablonów w konkretnych przypadkach, gdyż wpływa w sposób decydujący na ustosunkowanie się do nich stron kontraktujących.

Na ogół sprawa wydaje się nie budzić wątpliwości wśród dostawców czy wykonawców, jeśli chodzi o zrozumienie i wykonanie obowiązku stosowania wzorów i warunków ustalonych zarządzeniami władz naczelných, natomiast mniej korzystnie kształtuje się sytuacja wśród zamawiających — zleceńdawców, gdyż występują tu dość często objawy niezrozumienia waloru prawnego wzorów i warunków umów. Nie ulega wątpliwości, że naczelnym władzom gospodarki narodowej nie chodziło i nie chodzi o to, by z „warunków“ umów tworzyć bezwzględnie sztywny system norm, które bez odchyśleń muszą być stosowane w każdej sytuacji. Nie można wzorów i schematów stosować w sposób mechaniczny, bezduszny. „Szablonowy“ pogląd na treść umów godzi wprost w zasady rachunku gospodarczego i w efekcie może powodować zupełny rozbrat pomiędzy postanowieniami umów a danymi obiektywnie możliwościami. Taktemu nastawieniu przeciwdziała art. 39 ustawy o umowach planowych, który zastrzega, że samo powołanie się na istniejący wzór umowy bez szczegółowego sformułowania postanowień umowy, nie wystarcza do jej zawarcia. Tym zastrzeżeniem zmusza ustawodawca strony kontraktujące do szczegółowego zaznajomienia się ze wszystkimi postanowieniami umowy i do wypełnienia jej realną treścią. W toku takiej analizy może się okazać, że np. ustalone ogólne warunki umowne wymagają w danej sytuacji zmiany lub uzupełnień drogą ustalenia warunków specjalnych. Stronom dana jest więc możliwość wystąpienia do jednostek zwierzchnich o wyrażenie zgody na zmiany wzoru umowy czy warunków umownych.

Z drugiej strony jednak należy podkreślić z całym naciskiem, że ustalone przez władze wzory umów i „ogólne warunki“ nie są bynajmniej wzorcami, czy postanowieniami przykładowymi, których zastosowanie, lub odrzucenie pozostawione jest woli stron. Już z samego zestawienia celów, jakim one służą, wynika niewłaściwość podobnego traktowania sprawy. Chcąc zrobić odstępstwo od tego czy innego postanowienia „ogólnych warunków“ strony muszą uzyskać zezwolenie swoich władz: ta możliwość dana im jest ze względu na konieczność urealniania umów, ale z tego również nie należy wyprowadzać fałszywego wniosku, że tą drogą należy dostosowywać warunki umowne do sytuacji, jaka jest dla stron wygodna. Jest wprost przeciwnie: strony muszą się starać o osiągnięcie takiego poziomu i jakości świadczeń, jakiego wymagają ustalone ogólnie „warunki ogólne“, a tylko w wyjątkowych przypadkach władze naczelne mogą zezwolić na odstępstwo od nich. Nie wyklucza to oczywiście, że zainteresowane jednostki gospodarcze mają możliwość występowania z odpowiednią inicjatywą co do możliwości zmiany obowiązujących „ogólnych warunków“ przez władze, które je wydały. Jak trudno jest utrzymać „ogólne warunki“ w zgodno-

ści ze wrastającymi potrzebami i jak często w najlepszych warunkach — szybkiego tempa przemian ustrojowo-organizacyjnych — muszą być one nowelizowane, mogą służyć za przykład ogólne warunki umów o roboty budowlano-montażowe, które mimo wielokrotnych zmian ciągle jeszcze nie rozwiązują z należytą precyzją szeregu zagadnień. O ile więc dążność do ulepszania „ogólnych warunków“ przez nowelizację odpowiedniego aktu normatywnego jest zrozumiała i chwalebna, o tyle dopuszczanie do odchyśleń od obowiązujących warunków przy zawieraniu indywidualnych umów nie jest pożądane i powinno stanowić zjawisko bardzo sporadyczne i wyjątkowe.

Nieporozumienia na ten temat istnieją dość często, a zasadzają się przede wszystkim na braku orientacji co do istoty prawnej „ogólnych warunków“ względnie co do zakresu mocy prawnej kształtujących je norm. Stosunkowo najjaśniej przedstawia się sprawa, jeśli chodzi o „ogólne warunki dostaw“ ze względu na ich oparcie o ustawę o umowach planowych i wyczerpujące komentarze¹⁾, ale inne dziedziny nie doczekały się jeszcze właściwego oświelenia.

Ogólne warunki dostaw odgrywają bardzo poważną rolę w gospodarce Związku Radzieckiego. Kształtowały się one tam i kształtują nadal jako wynik porozumienia jednostek zwierzchnich lub resortów gospodarczych, reprezentujących z jednej strony dostawców, z drugiej zaś — odbiorców. Uzgodniwszy między sobą ogólne warunki, jednostki zwierzchnie zobowiązują się do nakazania swoim jednostkom podległym, aby przy zawieraniu umów stosowały się do ustalonych warunków ogólnych. Obowiązek zawierania umów na zasadach ustalonych w warunkach ogólnych powstaje dla jednostek podległych o tyle, o ile ich władze naczelne wydadzą w wyniku porozumienia nakaz ich stosowania. Ten nakaz — to akt administracyjny, obowiązujący oczywiście tylko te jednostki, do których jest skierowany, a więc te, które podlegają władzy, wydającej nakaz. Jeżeli „Ogólne warunki“ wydała władza reprezentująca dostawców, będą one zobowiązywać dostawców do zawierania umów ściśle na tych warunkach, ale odbiorców bynajmniej w żadnym stopniu jeszcze nie wiąże, dopóki się nie zgodzą na nie z własnej woli, lub dlatego, że ich władza wydała ze swej strony nakaz ich przyjęcia. W każdym razie takie „warunki ogólne“ stają się postanowieniami obowiązującymi obie strony dopiero wtedy, gdy stają się integralną częścią zawartej umowy. Dostawca obowiązany jest doręczać egzemplarz „ogólnych warunków“ odbiorcy razem z projektem umowy, przy czym brak sprzeciwu ze strony odbiorcy uważa się za zgodę na obowiązywanie „warunków ogólnych“²⁾. Posiadając ten charakter „ogólne warunki dostaw“ nie są uważane w Związku Radzieckim za źródło prawa w tym sensie, w jakim za źródło to uważane są niektóre umowy typowe (np. typowa umowa stacyj maszynowo-tractorowych z kolchozami uchwalona przez Radę Mini-

1) Specjalnie ogólnym warunkom dostaw poświęcony jest obszerny artykuł J. Topińskiego w „Państwie i Prawie“ zeszyt 3(61) z 1951 r.

2) Por. Sowieckie prawo graźdanskoe T. I. Gosjurizdat 1950 str. 395.

strów ZSSR dn. 27.1.1948 r.). Jednak niektóre „ogólne warunki“, dotyczące dostaw zasadniczych artykułów i materiałów zatwierdzone są przez Radę Ekonomiczną przy Radzie Ministrów Związku i wtedy mają moc przepisów prawa bezwzględnie obowiązującego.

Ten kierunek przyjął nasz ustawodawca normując np. sprawę ogólnych warunków dostaw w ustawie o umowach planowych z dnia 19.IV.1950 r. (Dz. U. Nr 21 poz. 180). Art. 38 tej ustawy nakazuje dostawcom dołączanie do projektu umowy tekstu „ogólnych warunków“, jeżeli Przewodniczący PKPG w porozumieniu z właściwymi ministrami określił takie warunki dla danych artykułów. Artykuł ten ustanawia równocześnie domniemanie, że warunki te są znane odbiorcy, jeżeli strony pozostają ze sobą w „stałych stosunkach umownych“. Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 26.8.1950 r., ustalające ogólne warunki dostaw dla kilkudziesięciu grup podstawowych artykułów, rozciągnęło obowiązywanie tych warunków nie tylko na umowy planowe, lecz także na umowy oparte na ustawie z dn. 18.11.1948 r. o dostawach, robotach i usługach (Dz. U. Nr 63, poz. 494) jak również na dostawy dokonywane na podstawie rozdzielników. Zarządzenie to w § 2 zastrzega również wyraźnie, że warunki ogólne obowiązują przy dostawach nie opartych na umowach planowych, o ile zostały przednio podane do wiadomości nabywców. Ponieważ ogólne warunki, stanowiące załączniki powyższego zarządzenia, zostały ogłoszone w Biuletynie PKPG (nr 20 z 1950 r. i nr 33 z 1951 r.), późniejsze pismo ogólne PKPG wyjaśniło, że dołączanie tekstów „ogólnych warunków“ do umów stało się zbędne i wręcz poleciło procedury tej poniechać.

Tekst ustawy o umowach planowych jak również zarządzenia Przewodniczącego PKPG dają podstawę do następującego rozumowania: określone przez Przewodniczącego PKPG ogólne warunki są tym aktem normatywnym, który tworzy obowiązek dla jednej tylko strony — a mianowicie dla sprzedawcy: ma on obowiązek zawarcia umowy na zasadach ustalonych w „ogólnych warunkach“ i tylko na tych zasadach. Z drugiej strony ten akt normatywny daje nabywcy prawo żądania, aby umowa z nim została zawarta właśnie na tych, a nie na innych warunkach. Dopóki jednak „ogólne warunki“ nie stały się integralną częścią umowy, nie wynikają z nich dla nabywcy żadne obowiązki. Wchodzą one do umowy w zupełnie szczególny sposób, a mianowicie nie jest wcale wymagana zgoda nabywcy na ich treść: wystarczy, gdy jest on powiadomiony, że do danej umowy będą miały zastosowanie określone przez Przewodniczącego PKPG „ogólne warunki dostaw“. Ze sformułowanego w art. 38 ustawy o umowach planowych domniemania ustawowego wynika — mocą argumentu a contrario — że jeśli strony nie pozostawały ze sobą w stałych stosunkach umownych, nie ma domniemania, że ogólne warunki były znane nabywcy, wobec czego może on bronić się zarzutem, że warunków tych nie znał: obowiązek udowodnienia, że znał, spoczywa wtedy na sprzedawcy, który musi wykazać, że

w projekcie umowy powołał się na obowiązujące „ogólne warunki“.

Tego rodzaju interpretacja prowadzi do poważnych konsekwencji praktycznych, a mianowicie do uznania, że nie można do odbiorcy stosować rygorów przewidzianych w „ogólnych warunkach“, jeżeli nie był on powiadomiony o ich istnieniu, chyba że pozostawał ze sprzedawcą w „stałych stosunkach umownych“. Otóż konsekwencje te są — trzeba to stwierdzić — nie do przyjęcia ani na terenie umów planowych, ani przy innych zobowiązaniach z tytułu dostaw, robót czy usług. Należy bowiem stanąć na stanowisku, że ogłoszenie „ogólnych warunków dostaw“ w Biuletynie PKPG uniezależnia obowiązywanie ich od warunku zawartego w art. 38 ustawy o umowach planowych i czyni bezprzedmiotowym zawarte tam domniemanie. Bez względu na to czy strony w umowie powołały się na „ogólne warunki dostaw“, czy też nie, obowiązują one zarówno sprzedawcę, jak i nabywcę a więc są dla nich przepisami prawa bezwzględnie obowiązującego. Za przyjęciem takiego stanowiska przemawia fakt, że ogłoszone w Biuletynie PKPG ogólne warunki dotyczą artykułów posiadających zasadnicze znaczenie gospodarcze i że ogłoszenie ich w Biuletynie posiada co najmniej znaczenie „podania do publicznej wiadomości“ a tym samym zarzut nieznajomości „ogólnych warunków“ jest praktycznie nie do utrzymania i wykazania. Czy stanowisko takie jest sprzeczne z postanowieniami ustawy o umowach planowych? Naszym zdaniem nie jest sprzeczne. Przyjęcie go w praktyce ani nie zaprzecza brzmieniu odpowiednich artykułów ustawy, ani też nie godzi w intencje ustawodawcy. Naszym zdaniem art. 38 ustawy ma pełny walor w tych przypadkach, gdy Przewodniczący ustalił ogólne warunki dostaw dla pewnych artykułów, lecz nie ogłosił ich; przypadki takie są w zasadzie możliwe, gdyż ustawa bynajmniej nie nakazuje ogłaszania czy publikowania wzorów umów i ogólnych warunków. Jeżeli Przewodniczący PKPG decyduje ogłoszenie pewnych „ogólnych warunków“, to decyduje to nie opiera się na postanowieniach ustawy o umowach planowych, która upoważnia go ogólnie do „określania“ tych warunków, lecz na jego kompetencji wynikającej z zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. W ramach tej kompetencji Przewodniczący PKPG ustalił i ogłosił wzory umów i „ogólne warunki“ dla innych rodzajów umów, jak np. dla umów o roboty budowlano-montażowe (zarządzenie z dn. 11.1.1952 r. — Mon. Pol. nr A-5, poz. 53).

W konsekwencji należałoby rozróżniać teoretycznie dwojakiego rodzaju sytuację, uzależnioną od tego, czy „ogólne warunki“ zostały ogłoszone, czy nie: jeżeli zostały ogłoszone obowiązują one bezwarunkowo obie strony stosunku umownego, gdyż wchodzą automatycznie do zawieranej umowy, jeżeli zaś nie zostały ogłoszone, obowiązują one nabywcę pod warunkiem podania mu ich do wiadomości przez sprzedawcę, przy czym — przez analogię — należałoby przepisać art. 38 ustawy o umowach planowych stosować również do umów nieplanowych. Praktycznie rozróżnianie to nie posiada większego znaczenia ze względu na to, że najczęściej „ogólne warunki“ związane są w ten

czy inny sposób z obowiązującymi wzorami umów lub umowami typowymi, a mianowicie albo zawarte są w samym wzorze (stanowiąc jego treść lub załącznik), albo są powołane we wzorze. Niezastosowanie obowiązującego wzoru stanowi naruszenie obowiązującej formy zawierania umów, a więc powoduje nieważność umowy. Tym samym obowiązywanie „ogólnych warunków” przy istnieniu wzorów umów jest przesądzone przez sam fakt zastosowania wzoru.

W związku z powyższymi rozważaniami dochodzimy do następujących ogólnych uwag na temat charakteru prawnego „ogólnych warunków”. Zagadnienia uregulowane w tych aktach normatywnych posiadają zbyt duży ciężar gatunkowy ogólnogospodarczy, by obowiązywanie „ogólnych warunków” można było uzależniać od staranności stron przy zawieraniu umowy, lub od przypadku. Ogłoszone przez władze naczelne „ogólne warunki” należy wobec tego uznać za źródło prawa bezwzględnie obowiązującego, o szczególnym jednak charakterze. Prawo to odznacza się mianowicie elastycznością, gdyż dopuszcza możliwość odchylenia od jego postanowień, powierzając decyzję w tej mierze jednostkom zwierzchnim, bądź ministerstwu, bądź nawet centralnym zarządom. W ten sposób normy prawne nie kładą się sztywnym ciężarem na działalność gospodarczą, lecz

dostosowują się do potrzeb zmiennych w czasie i przestrzeni. Sposób powstawania „ogólnych warunków” i ich awans do rangi norm imperatywnych jest przykładem tworzenia się nowego, socjalistycznego prawa cywilnego. Niewątpliwie stosunki na niektórych odcinkach okrzepły już tak dalece, że szereg postanowień „warunków ogólnych” będzie mogło — i powinno wejść bądź do przyszłego Kodeksu Cywilnego Polski Ludowej bądź do ustawowych przepisów o dostawach, robotach i usługach. Pewne postanowienia mają zbyt zasadnicze znaczenie, by mogły się mieścić tylko w kontekście umowy. „Warunki umowne” określające prawa i obowiązki stron przy umowach o roboty budownictwa inwestycyjnego, stanowią u nas wciąż jeszcze tylko obligatoryjną część składową umów, natomiast w Związku Radzieckim analogiczne postanowienia ujęte są w regulaminie umów o wykonawstwo budowlane, uchwalonym przez Radę Komisarzy Ludowych ZSRR, a same umowy zawierają wyłącznie warunki szczegółowe. Po recepcji zasadniczych postanowień „warunków ogólnych” przez prawo powszechnie obowiązujące, inne postanowienia powinny być rozbudowywane i bardziej konkretyzowane. Niezależnie od tego sama istota „warunków ogólnych” domaga się odpowiedniego zdefiniowania w przyszłym Kodeksie Cywilnym.

Prof. A. Ł. KEJLIN

Umowa kupna — sprzedaży w handlu zagranicznym*)

W związku z umowami kupna-sprzedaży w handlu zagranicznym powstają niezliczone, różnorodne zagadnienia prawne, wśród których szczególnie istotna jest kwestia, kiedy przechodzi własność sprzedanych towarów ze sprzedawcy na nabywcę, jak też kwestia rozłożenia ryzyka pomiędzy sprzedawcą i nabywcą.

W myśl prawa anglo-amerykańskiego moment przejścia prawa własności w umowach kupna-sprzedaży ustalają zgodnie między sobą strony, przy czym w odniesieniu do przedmiotów indywidualnie określonych, jeżeli strony inaczej się nie umówiły, przyjmuje się, że prawo własności przechodzi na nabywcę z chwilą zawarcia umowy. Jeżeli zaś przedmiot kupna-sprzedaży stanowią towary określone według gatunku, to dla przejścia prawa własności wymagane jest wyodrębnienie nabytych towarów z ich ogólnej masy i przeznaczenie ich odpowiednio dla nabywcy — tak zwane appropriation. Takie przeznaczenie nie może być dokonane jednostronnie przez samego sprzedawcę, niezbędna jest wyraźna lub milcząca zgoda nabywcy. Może ona wynikać z samej umowy kupna-sprzedaży, w takich np. przypadkach, kiedy na mocy postanowień umowy wysyłka sprzedanych towarów ciąży na sprzedawcy. Przeznaczenie towarów dla nabywcy, jeżeli inaczej umowa nie przewiduje, stwarza domniemanie, że prawo własności przechodzi na nabywcę.

Według prawa francuskiego przy kupnie—sprzedaży przedmiotów indywidualnie określonych, prawo własności przechodzi na nabywcę z reguły przy zawarciu umowy. W odniesieniu do towarów określonych co do gatunku dla przejścia prawa własności na nabywcę potrzebna jest ich indywidualizacja.

Przepisy przedwojennego prawa niemieckiego uznawały, że prawo własności przedmiotów indywidualnie określo-

nych przechodzi na nabywcę nie przy zawarciu umowy kupna—sprzedaży, lecz dopiero przy wydaniu rzeczy we władanie nabywcy. Przy umowach zaś kupna—sprzedaży towarów oznaczonych co do gatunku konieczna była uprzednia ich indywidualizacja (inaczej zwana „koncentracją”). Mogła ona być dokonana samoistnie (bez udziału nabywcy) przez sprzedawcę, i wraz z wydaniem konosamentów na towary, wysłane drogą morską, następowało przejście prawa własności.

Na tym samym punkcie widzenia, na którym stało prawo niemieckie w przedmiocie przejścia prawa własności, stoją również przepisy prawa krajów skandynawskich.

W myśl prawa amerykańskiego, jeżeli inaczej w umowie nie zastrzeżono, ryzyko ciąży na sprzedawcy do chwili przejścia na nabywcę prawa własności. Z chwilą przejścia na nabywcę prawa własności przechodzi na niego również ryzyko bez względu na to, czy nastąpiło wydanie sprzedanych towarów we władanie nabywcy. Jednakże prawo amerykańskie przewiduje ponadto, że w przypadkach, gdy sprzedawca zachowuje prawo rozporządzania sprzedanym towarem wyłącznie w celu zabezpieczenia otrzymania zapłaty, to przy sprzedanych towarach ryzyko przechodzi na nabywcę już z chwilą, gdy towary zostały wydane przewoźnikowi dla nabywcy.

Zgodnie z prawem francuskim przy umowach kupna—sprzedaży przedmiotów indywidualnie określonych, ryzyko przechodzi na nabywcę przy zawarciu umowy. Jeżeli zaś przedmiotem umowy kupna—sprzedaży są przedmioty określone gatunkowo, to przejście ryzyka związane jest z wydaniem towarów lub inną formą ich indywidualizacji.

Z mocy postanowień przedwojennego prawa niemieckiego, jak też zgodnie z prawem krajów skandynawskich, przy umowie kupna—sprzedaży towarów indywidualnie określonych, ryzyko przechodzi na nabywcę w chwili wydania mu nabytych przedmiotów. Co do towarów określonych według gatunków dla przejścia ryzyka na nabywcę potrzebna jest ich indywidualizacja czyli „koncentracja” sprzedanych towarów.

*) Artykuł jest tłumaczeniem części rozdziału II pracy p.t. *Prawowye uślowia wnieśnietorgowych sdielok* — prof. A. D. Kejlin, *Mieżdunarodnaja Kniga*, Moskwa 1947. Praca radzieckiego uczonego posiada charakter popularny, omawiając w sposób przystępny instytucje prawne międzynarodowych transakcji handlowych.

W handlu międzynarodowym najbardziej rozpowszechnione typy umów stanowią umowy cif i fob. Oba te typy umów mają zastosowanie przy dostawie towarów drogą morską. Umowy fob, które nazwę swoją wywodzą od połączenia pierwszych liter słów „free on board”, co oznacza „wolne na pokładzie”, historycznie wyprzedzają w praktyce umowy cif i oznaczają obowiązek sprzedawcy dostarczenia i załadowania sprzedanego towaru na pokład statku, który obowiązany jest dla przewozu zapewnić nabywcę. Na załadunku na pokład statku, zakontraktowanego przez nabywcę (i wydaniu mu właściwych dokumentów na załadunek towaru) kończą się obowiązki sprzedawcy i ryzyko ewentualnej straty towaru w toku transportu przechodzi na nabywcę. W U.S.A. pojęcie fob odbiega nieco od sposobu pojmowania go w Europie. A mianowicie w U.S.A. termin fob stosuje się do transakcji przewidujących przewóz towarów koleją żelazną i oznacza w pojęciu europejskim franko wagon. Dla oznaczenia zaś transakcji z dostawą towaru drogą morską używa się wyrażenia „fob vessel”, t.j. fob statek. Przez ten dodatek precyzuje się, że towar winien być załadowany na statek.

Odmianą umów fob są umowy fas, wywodzące swoją nazwę z początkowych liter wyrazów „free along side”, które oznaczają, że obowiązek sprzedawcy kończy się na dostarczeniu towarów wzdłuż burty statku, załadunek zaś na pokład nie wchodzi w zakres jego obowiązków.

Umowy cif, których nazwa jest połączeniem początkowych liter wyrazów „cost” (cena towarów), insurance (ubezpieczenie) i „freights” (fracht) wykształciły się na bazie transakcji fob. W szeregu przypadków nabywcy, kupujący towar na warunkach fob, byli zainteresowani w tym by obciążyć sprzedawcę obowiązkiem zapewnienia tonażu dla wysłania nabytych towarów, jak też ich ubezpieczenia. Z początku obowiązki te nakładano na sprzedawców drogą dodatkowych porozumień, zawieranych między nimi a nabywcami. Nie pokrywały się one z transakcjami fob, a stanowiły jedynie uzupełnienie przewidzianych w tych transakcjach obowiązków sprzedawców. Stosownie do tego z początku stosowano więc formułę fob plus zafrachtowanie i ubezpieczenie. Kiedy zaś w dalszym rozwoju sprzedawca z reguły stawał się zobowiązany do zafrachtowania tonażu dla przewozu towarów i ich ubezpieczenia, obowiązki sprzedawcy znalazły swój wyraz w samej nazwie transakcji. Co się dotyczy ryzyka przy wysyłce towarów, to zarówno przy transakcjach cif, jak i przy transakcjach fob, sprzedawca zwolnił się od ryzyka z chwilą załadowania towaru na pokład statku. Ryzyko przechodzi na nabywcę i towar odbywa dalszą drogę na ryzyko nabywcy.

Przy transakcjach cif na sprzedawcy ciąży trzy zasadnicze obowiązki a mianowicie: powinien on primo wysłać sprzedany towar, po zafrachtowaniu w należyty sposób tonażu dla jego przewozu, secundo ubezpieczyć towar, i tertio wysłać nabywcy (zazwyczaj poprzez bank w celach zabezpieczenia sobie zapłaty za sprzedane towary) dokumenty dotyczące ładunku: konosamenty, faktury i dokumenty ubezpieczeniowe.

Szerokie rozpowszechnienie transakcji cif w handlu międzynarodowym doprowadziło do wytworzenia odpowiednich reguł międzynarodowych, dotyczących tych transakcji. Reguły te były wypracowane na konferencjach zwoływanych przez Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego w Warszawie i Oxfordzie w latach 1928 i 1932. Warszawsko — oxfordzkie reguły transakcji cif z samego prawa nie są stosowane. znajdują natomiast zastosowanie w tych przypadkach, gdy strony zawierające transakcję tak się umówiły (np. powołując się na te reguły).

Na równi z transakcjami cif i fob, przy których po załadunku sprzedanych towarów na pokład statku ryzyko związane z tymi towarami przechodzi na nabywcę, mogą być zawierane, co się samo przez się rozumie, i tego rodzaju transakcje, przy których zgodnie z postanowieniami umowy ryzyko związane ze sprzedanymi towarami ciąży na sprzedawcy do momentu przybycia ich do portu wylądowania. Do nich należą transakcje zawarte pod warunkiem pomyślnego przybycia statku do portu przeznaczenia: „on arrival per ship” w Anglii; „sous bonne arrivée” we Francji, „glückliche Ankunft vorbehalten” w Niemczech; „salvo arrivo” we Włoszech.

Są również transakcje ulegające anulowaniu w razie, gdyby statek zaginął (Vertrag annulliert, wenn der Schiff

verloren geht) w Niemczech; transakcje pod warunkiem dostarczenia towarów franko pokład (statek) w miejscu przeznaczenia („franco board au point d'arriver” we Francji); transakcje sprzedaży towaru na statku, wskazanym, albo mającym być wskazanym przez sprzedawcę pod warunkiem pomyślnego przybycia statku do portu przeznaczenia (vente par navire dessigné ou a dessigner — we Francji) itd. Są to wszystko transakcje „po przybyciu statku”. W razie przypadku sprzedanych towarów przy tych transakcjach sprzedawca pozbawiony jest prawa żądania od nabywcy zapłaty za towar, ale z reguły (z nielicznymi wyjątkami) również i nabywca nie może żądać od sprzedawcy dostarczenia drugiej partii towarów w zamian za te, które zaginęły.

Należy zaznaczyć, że w praktyce przy transakcjach cif spotyka się niekiedy pewne warunki dodatkowe, które wywołać mogą wątpliwości co do przejścia ryzyka na nabywcę, po zakończonym załadunku w myśl zasad transakcji cif. Do rzędu tego rodzaju warunków należy zaliczyć zastrzeżenie „zapłała po przybyciu statku” lub „zapłała podług wagi wylądunku”. Odnosnie pierwszego zastrzeżenia można wskazać na to, że znaczenie jego ogranicza się jedynie do określenia terminu zapłaty; wspomniana wyżej zasada przejścia ryzyka na nabywcę nie zostaje naruszona przez sam fakt włączenia tego zastrzeżenia do transakcji cif; co się zaś dotyczy drugiego zastrzeżenia, to jego znaczenie zależy od kontekstu z pozostałymi przepisami umowy. W zasadzie i to zastrzeżenie, mimo że zdarzają się w praktyce co do tego spory, nie ma na celu pozostawienia ryzyka na sprzedawcy aż do momentu przybycia sprzedanych towarów do portu wylądowania.

Przy dostarczeniu sprzedanych towarów drogą lądową spotyka się w zawieranych transakcjach warunki „franko granica” (co oznacza franko słup graniczny), lub „franko stacja pograniczna” (ze wskazaniem, rzecz prosta, nazwy stacji). Przy tych warunkach koszty transportu sprzedanych towarów do granicy lub stacji pogranicznej (zależnie od umowy), jak też ryzyko związane z towarem, ciąży na sprzedawcy (o ile z tekstu umowy nie można co do ryzyka wysnuć innego wniosku).

W tych przypadkach, gdy przy transakcjach kupna — sprzedaży powstają kwestie, na czyj koszt ma być dokonane załadowanie sprzedanych towarów do wagonów i na kim ciążać będzie ryzyko przy załadunku tych towarów, sprecyzowanie warunków transakcji osiąga się przez włączenie do transakcji warunku „franko wagon” (odnośna stacja), wskutek czego zarówno koszty załadowania, jak też i ryzyko obciążają sprzedawcę. W Anglii dla określenia przyjętego na kontynencie warunku franko używa się połączenia początkowych liter wyrazów angielskich „free on rail” (franko kolej) i „free on truck” (franko wóz) i odpowiednio do tego używa się skrótów „f.o.r.” lub „f.o.t.”.

Jeżeli towary wydawane są przez sprzedawcę (dostawcę) w zakładzie, w którym sprzedawane (dostarczane) towary zostały wyprodukowane, to warunek wydania przez sprzedawcę towaru „na zakładzie” koszty dalszego ich transportu, jak też i ryzyko związane z wydanymi nabywcy (zamawiającemu) towarami w czasie ich transportu ciąży na nabywcy.

Specyficzną cechą przepisów zagranicznych co do zagadnień kupna-sprzedaży jest to, że postanowienia dotyczące tych transakcji mają w zasadzie charakter dyspozytywny, to znaczy, że postanowienia te nie wiążą stron przy zawieraniu przez nie umowy kupna-sprzedaży, stosuje się je natomiast dla wypełnienia luk w treści umów. Innymi słowy, stosuje się je jedynie o tyle, o ile strony nie przewidziały w umowie odmiennych warunków. Podkreślona wyżej dyspozytywność postanowień, dotyczących umów kupna-sprzedaży, stworzyła prawną możliwość stosowania w handlu międzynarodowym różnego rodzaju typowych transakcji wzorcowych, oraz poszczególnych kłauzul typowych, opracowywanych w stosunkowo szerokim zakresie przez rozmaite organizacje handlowe. W handlu europejskim spośród tego rodzaju organizacji można wymienić szereg organizacji angielskich jak np. London Corn Trades Association, która miała 40 typowych wzorców, Liverpool Cotton Association, London Jute Association i inne.

Typizacja osiągnięta drogą stosowania takich wzorców transakcji w handlu zagranicznym ma bardzo wielkie znaczenie. Pod względem technicznym typizacja sprzyja upro-

szczeniu i przyspieszeniu zawierania umów. W gruncie rzeczy jest oczywiste, że przy pomocy wprowadzanych do obrotu w handlu zagranicznym wzorców typowych, organizacji, które je opracowują usiłują wywrzeć swój wpływ w odnośnych dziedzinach handlu w tym czy w innym kierunku.

Poza typowymi wzorcami umów i poszczególnych warunków, w praktyce wprowadzenie typowej treści umów

osiąga się również przez zastosowanie tzw. „warunków ogólnych”, układanych dla określonego kręgu transakcji lub też dla transakcji zawieranych przez odnośną organizację względnie przedsiębiorstwo. Stosowanie „ogólnych warunków” osiąga się przez powołanie ich w postanowieniach zawieranej umowy.

tłum.
P. Ł.

JULIUSZ GOLIŃSKI

Przymusowy wykup nieczynnych maszyn przemysłowych

W związku z ogłoszonym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 maja 1952 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie trybu i zasad postępowania przy przymusowym wykupie nieczynnych maszyn przemysłowych (Dz. U. Nr 28 poz. 191) oraz zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 28 kwietnia 1952 r. zmieniającym zarządzenie z dnia 4 maja 1951 r. w sprawie powoływania, obowiązków i wynagrodzenia rzeczoznawców w postępowaniu o przymusowy wykup maszyn (Monitor Polski Nr A-41 poz. 584), dotyczącymi postępowania w interesującym nas tu przedmiocie, wydaje się celowe omówienie całokształtu obowiązujących przepisów dotyczących przymusowego wykupu nieczynnych maszyn. Należy mieć bowiem na uwadze, że zespół tych przepisów zmierza do pełnego wykorzystania istniejącej u nas mocy produkcyjnej, potrzebnej dla wykonania napiętych planów gospodarczych.

I. ZASADY OGÓLNE

Celem ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o rejestracji maszyn i przymusowym wykupie nieczynnych maszyn przemysłowych (Dz. U. Nr 31 poz. 285) jest umożliwienie pełnego wykorzystania środków produkcji dla dobra gospodarki narodowej przez trwałe włączenie nieczynnych maszyn przemysłowych i urządzeń technicznych w ramy jednostek produkcyjnych, objętych gospodarką planową.

Dla skutecznej realizacji założeń ustawy przewidziano w art. 5 ust. 1 możliwość przymusowego wykupu maszyn nieczynnych. Jest to zrozumiałe ze względu na niewątpliwą przewagę interesów gospodarki uspołecznionej nad interesem indywidualnym właściciela środków produkcji, który nie korzysta z nich zgodnie z przeznaczeniem.

Wobec wyrażonej w § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych (Dz. U. Nr 12 poz. 73) — zasady, iż udzielenie zamówienia przez osoby wymienione w § 1 tego rozporządzenia może nastąpić jedynie na rzecz osób, które posiadają zezwolenie na wykonywanie czynności handlowych, zakup maszyn używanych od osób prywatnych był w zasadzie możliwy. Zwłaszcza, że nie zostały wydane powszechnie obowiązujące przepisy na podstawie § 13 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie określenia cen na artykuły używane. W tych warunkach mimo, że ustawa z 20 lipca 1950 r. (art. 4) dopuszcza nabycie maszyn, za zezwoleniem władz rejestracyjnych na podstawie umowy, to wydaje się, że z chwilą wejścia w życie przepisów o przymusowym wykupie maszyn, wykup ten jest najwłaściwszą formą nabycia przez jednostki gospodarki uspołecznionej od osób prywatnych. Nadto wykup przymusowy zapewnić może prawidłowe wykorzystanie istniejącego zapasu maszyn przez uwzględnienie hierarchii potrzeb poszczególnych jednostek gospodarki uspołecznionej.

Pewne wątpliwości powstać mogą przy rozważaniu sprawy możliwości wykupu maszyn, oddanych w najem lub użytkowanie przez ich właściciela osobom trzecim, które wykorzystują je zgodnie z przeznaczeniem. Wydaje się, że i w tym przypadku maszyny ulec mogą wykupowi, gdyż w rozumieniu ustawy uważać je należy za nieczynne. Pogląd taki uzasadnia treść poszczególnych przepisów ustawy i taką wydaje się była intencja ustawodawcy: — włączenia niewykorzystanych maszyn w ramy gospodarki uspołecznionej w trwały sposób. Skoro ustawa dopuszcza w art. 5 ust. 2 możliwość wykupu maszyn nie-

dostatecznie wykorzystanych nawet pozostających we władaniu właściciela, to możliwość taka powinna również istnieć w przypadku, gdy właściciel maszyny oddał ją osobie trzeciej, sam zaś w ogóle zgodnie z przeznaczeniem z maszyny nie korzysta.

Jednakże nie można uważać za oddanie osobie trzeciej wnieśienia maszyn do użytkowania do spółdzielni przez jej członka. Również postanowienia określające maszyny podlegające rejestracji wskazują, że ustawa przywiązuje wagę nie tylko do tego czy maszyny są czynne, ale również czy są wykorzystane przez ich właściciela. Stosownie do pkt. 5) art. 2 ustawy maszyny stanowiące własność rzemieślnika tylko wtedy wolne są od obowiązku rejestracji, jeżeli są wykorzystywane we własnym czynnym zakładzie. Podobnie podlegają rejestracji czynne maszyny będące w używaniu jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie tytułów prywatno-prawnych, co wynika a contrario z postanowień pkt. 1) do 3) art. 2 ustawy. Gdyby przyjąć, że sam fakt pozostawiania w ruchu maszyn, niezależnie od tego kto z nich korzysta i jaka jest podstawa prawna władania, wyklucza możliwość przymusowego wykupu tych maszyn, powstałoby szerokie możliwości udaremnienia pełnej realizacji celu ustawy. Korzystanie z maszyn na podstawie umów najmu czy użytkowania do chwili wejścia w życie przepisów o przymusowym wykupie można było uważać za usprawiedliwione, z powodu braku przepisów regulujących tryb nabywania maszyn używanych. Utrwalanie tego stanu rzeczy obecnie nie znajdowałoby podstaw, gdyż niewątpliwie działalność produkcyjna w ramach gospodarki socjalistycznej powinna się opierać na środkach produkcji, stanowiących własność państwową lub społeczną. Nie znaczy to, aby w pewnych przypadkach nie mogło być inaczej, np. gdy potrzeba uzyskania maszyny jest chwilowa lub gdy jednostka gospodarki uspołecznionej nie rozporządza dostatecznymi środkami na nabycie.

Zgodnie z art. 6 ustawy wykup następuje za odszkodowaniem.

Szczegółowe przepisy odnośnie wykupu oraz wypłaty odszkodowania zawiera wydane na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 marca 1951 r. w sprawie trybu i zasad postępowania przy przymusowym wykupie nieczynnych maszyn przemysłowych (Dz. U. R. P. Nr 19 poz. 155), zmienione cytowanym na wstępie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 maja 1952 r.

Rozporządzenie w § 9 określa zasady szacunku maszyn, który stanowi jednocześnie podstawę określenia wysokości odszkodowania. W przypadkach, gdy maszyny zostały nabyte po dniu 9 maja 1945 r. od Państwa lub jednostek gospodarki uspołecznionej i istnieje jednocześnie możliwość stwierdzenia ceny nabycia w sposób nie budzący wątpliwości — cena ta stanowi podstawę do określenia odszkodowania z tym, że należy uwzględnić zużycie przedmiotu wykupu, a z drugiej strony wartość udowodnionych lub określonych na podstawie opinii biegłych nakładów poniesionych po dacie nabycia, a przyczyniających się do zwiększenia wartości maszyny. We wszystkich innych przypadkach podstawą odszkodowania jest wartość maszyny wg cen obowiązujących w dniu 1 września 1939 r., wyrażoną w pieniądzu obowiązującym w tej dacie, bez stosowania jakichkolwiek przeliczeń.

Oczywiście za podstawę szacunku przyjmując należy mieć tylko stan, ale także wydajność i przydatność maszyny, jaki ona ma obecnie, niezależnie od tego, kiedy została wytworzona lub nabyta i wg tego stanu określić cenę z 1939 r.

II. PRZEDMIOT WYKUPU

Wykupione przymusowo mogą być tylko te nieczynne maszyny i urządzenia techniczne, które nie są wyłączone od rejestracji na podstawie art. 2 ustawy.

Ani ustawa, ani rozporządzenie nie podaje definicji maszyn przemysłowych i urządzeń technicznych nazywanych ogólnie w tekście rozporządzenia „maszynami”. Podanie takiej definicji, która byłaby użyteczna dla rozstrzygania wszystkich wątpliwych przypadków, jest rzeczą bardzo trudną i dlatego odnośne przepisy pozostawiają tę sprawę praktyce, która w konkretnych przypadkach będzie musiała wątpliwości rozstrzygać, uwzględniając zwykle przeznaczenie przedmiotu. Nie są maszynami przemysłowymi młocarnia czy żniwiarka, gdyż są to maszyny rolnicze, maszyna do pisania czy liczenia, gdyż są to maszyny biurowe, maszyna do szycia lekkiego typu, gdy jest to maszyna do używania w gospodarstwie domowym osób fizycznych.

Ze względu na osobę posiadacza lub właściciela maszyn od rejestracji, a w konsekwencji od przymusowego wykupu, wyłączone zostały maszyny wymienione w art. 2 ustawy. Są to więc maszyny znajdujące się w dyspozycji przedsiębiorstw i instytucji państwowych, o ile dyspozycja opiera się na tytule pochodzącym od władzy państwowej, również maszyny znajdujące się w posiadaniu przedsiębiorstw pod zarządem państwowym. Następnie nie podlegają rejestracji maszyny stanowiące własność spółdzielni, a zatem podlegają rejestracji maszyny znajdujące się w posiadaniu spółdzielni na podstawie jakiegokolwiek innego tytułu, niż tytuł własności. Nie ma obowiązku rejestracji maszyn pochodzących z bieżącej produkcji przez ich producenta, nie podlegają rejestracji maszyny stanowiące własność osób fizycznych, nadające się wyłącznie dla celów gospodarstwa domowego, a wreszcie maszyny stanowiące własność rzemieślnika i wykorzystywane we własnym czynnym zakładzie rzemieślniczym; z chwilą zatem unieruchomienia zakładu przez rzemieślnika maszyny podlegają rejestracji i mogą być wykupione.

O ile maszyna podlega rejestracji, to okoliczność, że obowiązek rejestracji nie został dopełniony, nie powinna wstrzymywać rozpoczęcia postępowania o przymusowy jej wykup i ewentualne orzeczenie o wykupie stwierdza jednocześnie obowiązek rejestracji. Jeśli jednak wskutek niedopełnienia obowiązku rejestracji lub popełnienia innych czynów zagrożonych karą, istnieje możliwość orzeczenia przepadku maszyny, należałoby postępowanie o przymusowy wykup zawiesić, gdyż w przypadku orzeczenia przepadku stanie się ono bezprzedmiotowe.

Przedmiotem wykupu są podlegające rejestracji maszyny nieczynne, a więc wyłączone z procesów produkcyjnych, niezależnie od tego, czy sam zakład przemysłowy jest czynny. Pewne wątpliwości powstać mogą, gdy chodzi o maszyny, które wykorzystywane są tylko w sezonie np. maszyny do lodów. Wydaje się, że w tych przypadkach uznać należy, iż unieruchomienie z końcem sezonu maszyn nie daje podstawy do żądania ich wykupu jako maszyn nieczynnych, podstawa ta jednak zaistnieje, gdy mimo nastąpienia okresu, w którym normalnie rozpoczyna się produkcję lodów — maszyn nie uruchomiono. Podobnie należy ocenić przypadki unieruchomienia maszyn wskutek uszkodzenia lub okresowego remontu, jeśli jednocześnie maszynę oddano do naprawy i naprawa ta jest faktycznie wykonywana.

Wykupem nie są objęte maszyny częściowo wykorzystane, a więc takie, które wskutek braku pełnego dla nich zatrudnienia lub z uwagi na przebieg procesu produkcyjnego uczestniczą w niektórych tylko jego fazach. Ustawa przewidziała możliwość wykupu maszyn niedostatecznie wykorzystanych, a więc takich, których częściowe tylko wykorzystanie nie jest w ramach racjonalnej gospodarki usprawiedliwione, brak jest jednak przepisów wykonawczych w tym przedmiocie.

III. OSOBY UPRAWNIONE DO ZGŁASZANIA WNIOSKU O PRZYMUSOWY WYKUP

Do zgłaszania wniosków o dokonaniu wykupu są powołane, zgodnie z ust. 1 art. 6 ustawy, prezydya powiatowych (miejskich) rad narodowych oraz wykonawcy narodowych planów gospodarczych. Rozporządzenie (§ 3) wskazuje przykładowo osoby wykonawców. Są więc nimi

władze, urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa pod zarządem państwowym, banki, jednostki spółdzielcze, a wreszcie organizacje samorządu gospodarczego oraz stowarzyszenia wyższej użyteczności. We wniosku o wykup wnioskodawca może zgłosić żądanie przydzielenia wykupionej maszyny na jego rzecz lub rzecz innego uprawnionego wykonawcy.

IV. OSOBY ZAINTERESOWANE

Osobami zainteresowanymi w postępowaniu o przymusowy wykup jest właściciel maszyny, który uprawniony jest do otrzymania odszkodowania, a nadto posiadacz lub dzierżyciel maszyny, który może być zainteresowany w pozostawieniu maszyny w jego ręku. Osoby te wnioskodawca winien określić we wniosku o przymusowy wykup.

V. WŁADZE WŁAŚCIWE DO ORZĘKANIA W SPRAWACH O WYKUPIE

Władzą właściwą do przyjmowania wniosków oraz do rozstrzygania sprawy wykupu jest prezydium wojewódzkiej rady narodowej, na której terenie znajduje się dana maszyna lub urządzenie techniczne, (art. 6 ust. 1 ustawy i § 5 ust. 1 rozporządzenia). W ramach prezydium do załatwiania spraw o przymusowy wykup właściwy jest wydział przemysłu, a to z uwagi na zakres czynności tego wydziału określony uchwałą Rady Ministrów z dnia 10 czerwca 1950 r. — Instrukcja Nr 8 w sprawie organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydiów rad narodowych (Monitor Polski z 1952 r. Nr A-8 poz. 76 z późniejszymi zmianami).

Od orzeczenia prezydium wojewódzkiej rady narodowej o wykupie maszyny służy odwołanie do Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła (§ 15 rozporządzenia w znawelizowanym brzmieniu). Termin do wniesienia odwołania wynosi dni 14 i liczy się go od daty doręczenia odpisu orzeczenia. Orzeczenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła jest ostateczne.

VI. WNIOSEK O PRZYMUSOWY WYKUP

Postępowanie przy przymusowym wykupie nieczynnych maszyn przemysłowych, stosownie do § 16 cyt. rozporządzenia opierać się powinno na przepisach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36 poz. 341 wraz z późniejszymi zmianami) z tym, że ze względu na przedmiot postępowania zamieszczono w rozporządzeniu szereg przepisów proceduralnych, uzupełniających ogólne przepisy o postępowaniu administracyjnym.

Postępowanie zostaje wszczęte na wniosek jednostek, o których mowa była wyżej. W § 5 rozporządzenia podane zostały warunki, jakim powinien odpowiadać wniosek. Należy więc określić przedmiot, o którego wykup ubiega się wykonawca, podając imię i nazwisko oraz adres właściciela maszyn, a nadto posiadacza lub dzierżyciela maszyny, jeśli nie znajduje się ona w ręku właściciela. Następnie należy opisać maszynę oraz wskazać miejsce, w którym się ona znajduje.

Dane te są konieczne dla zidentyfikowania przedmiotu, którym interesuje się wykonawca, a wynikają z deklaracji rejestracyjnych, składanych stosownie do postanowień zarządzenia Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytworczności z dnia 3 sierpnia 1950 r. w sprawie organizacji i sposobu rejestracji maszyn przemysłowych i urządzeń technicznych oraz kontroli wykonania obowiązku rejestracji (Monitor Polski Nr A-88 poz. 1110) wydanego na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 30 lipca 1950 r. Kopie tych deklaracji znajdują się w posiadaniu władz rejestracyjnych tj. referatów przemysłu prezydiów powiatowych (miejskich) rad narodowych oraz wydziałów przemysłu prezydiów wojewódzkich rad narodowych.

Dalsze postanowienia rozporządzenia (pkt. 4 i 5 § 5) dotyczące określenia zamierzonego sposobu wykorzystania maszyny, wskazania środków finansowych na nabycie maszyny oraz właściwego dla tych środków banku, mają na celu wykazanie istotnej potrzeby uzyskania danej maszyny przez wykonawcę oraz praktyczną możliwość pokrycia sumy wykupu.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 13 października 1951 r. w sprawie sposobu i zasad pokrywania odszkodowania za przymusowo wykupione nieczynne maszyny przemysłowe (Monitor Polski z 1951 r. Nr A-91 poz. 1260 i z 1952 r. Nr A-67 poz. 1021), wyjaśnia, w § 3, że środkami na nabycie mogą być środki inwestycyjne, o ile nabycie maszyny stanowi nakład inwestycyjny, lub środki obrotowe, o ile nabycie maszyny nie jest nakładem inwestycyjnym.

W dalszej części zarządzenie z dnia 13 października 1951 r. przewiduje (§ 4), że nabywca powinien sobie zapewnić środki na nabycie przed terminem płatności odszkodowania, a w przypadku gdy nie dysponuje tymi środkami a maszyna stanowi nakład inwestycyjny, powinien wystąpić do właściwych władz o dokonanie odpowiednich zmian zakresu rzeczowego tytułu inwestycyjnego lub o przydzielenie bądź zwiększenie limitu inwestycyjnego w drodze uzyskania środków na pokrycie zwiększonego zakresu rzeczowego limitu inwestycyjnego.

Wreszcie dla pełnego uzasadnienia słuszności i celowości wniosku, należy do niego dołączyć zaświadczenie jednostki nadrzędnej, stwierdzające potrzebę nabycia maszyny przez wykonawcę.

VII. NIEZWŁOCZNY ODBIÓR MASZINY

Wobec zdarzających się przypadków pilnej potrzeby objęcia przez wykonawcę maszyny, stosownie do ust. 3 § 5 rozporządzenia (wprowadzonego rozporządzeniem z dnia 24 maja 1952 r.) na wniosek wykonawcy, który wystąpił o przymusowy wykup maszyny, prezydium wojewódzkiej rady narodowej może postanowić niezwłoczny odbiór maszyny przez tego wykonawcę. Przed odbiorem powinien być dokonany szczegółowy opis maszyny, niezbędny dla określenia w przyszłości odszkodowania. Jednocześnie jednak zastrzeżono w ust. 4 § 5, że jeśli w ciągu sześciu miesięcy od dnia postanowienia w przedmiocie tymczasowego odbioru nie zostanie wydane orzeczenie o przymusowym wykupie, prezydium wojewódzkiej rady narodowej przywróci właścicielowi lub posiadaczowi maszyny jej posiadanie.

VIII. POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE

Przepisy dotyczące postępowania wyjaśniającego zawierają § 6, § 8 ust. 2 i § 10 rozporządzenia. W szczególności § 6 zobowiązuje prezydium wojewódzkiej rady narodowej do zawiadomienia właściciela o złożeniu wniosku o wykup i wyznaczenia mu 14-dniowego terminu na wskazanie posiadanych dowodów własności maszyny, podania źródła, kosztu i czasu nabycia maszyny, a wreszcie zgłoszenia ewentualnych zarzutów przeciwko wnioskowi. Zawiadomienie o złożeniu wniosku i prawie zgłoszenia zarzutów w czternastodniowym terminie należy przesłać również posiadaczowi lub dzierżycielowi maszyny, o ile maszyna nie znajduje się w posiadaniu właściciela. Zaniedbanie złożenia zarzutów lub danych, o których mowa wyżej, w wyznaczonym terminie, upoważnia prezydium rady narodowej do pominięcia zarzutów lub dowodów składanych w terminie późniejszym wobec tego, że omawiany tu termin ma charakter terminu prekluzyjnego, tak jak inne tego rodzaju terminy w prawie administracyjnym. W przypadku, gdy dla ustalenia danych, będących podstawą szacunku wykupywanych maszyn zachodzi potrzeba przeprowadzenia dowodu z biegłych władza orzekająca o wykupie powinna zasięgnąć opinii rzeczoznawcy lub rzeczoznawców (§ 10 rozporządzenia). Nowela z dnia 24 maja 1952 r. uchyliła istniejący dotąd obowiązek powoływania dwóch biegłych, którzy w wysokim stopniu opóźniali tok postępowania i pozostawia sprawę ilości biegłych, niezbędnej dla wydania opinii, swobodnej ocenie władzy orzekającej.

Biegłych powołuje prezydium wojewódzkiej rady narodowej z listy rzeczoznawców w oparciu o przepisy zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 4 maja 1951 r. w sprawie powoływania, obowiązków i wynagrodzenia rzeczoznawców w postępowaniu o przymusowy wykup maszyn (Monitor Polski Nr A-46 poz. 603), zmienionego cytowanym na wstępie zarządzeniem z dnia 28 kwietnia 1952 r. (Monitor Polski Nr A-41 poz. 584) dla ułatwienia doboru kandydatów na biegłych.

Biegli obowiązani są opracować opinię na piśmie z uzasadnieniem, a nadto na wezwanie władzy orzekającej — złożyć dodatkowe wyjaśnienia. Biegłym przysługuje wynagrodzenie odpowiadające czasowi pracy w wysokości od 8 do 12 zł za godzinę. Są to stawki podwyższone przez zarządzenie z dnia 28 kwietnia 1952 r. Do zapłaty wynagrodzenia rzeczoznawców oraz zwrotu ewentualnych kosztów podróży i diet obowiązany jest wykonawca narodowych planów gospodarczych, na rzecz którego przekazana została maszyna. W celu ułatwienia rzeczoznawcom opracowania opinii zarządzenie z dnia 28 kwietnia 1952 r. wprowadza postanowienie zobowiązujące jednostki gospodarki społecznej, posiadające katalogi i cenniki maszyn przemysłowych sprzed dnia 1 września 1939 r. do udostępnienia ich rzeczoznawcom.

Szczególny przypadek przewiduje ust. 2 § 8 rozporządzenia w myśl którego, o ile przedłożone dowody dla stwierdzenia prawa własności objętej wykupem maszyny budzą wątpliwości, a zatem prawo to nie zostało w sposób bezsporny wykazane, władza orzekająca może zaniechać dalszych dochodzeń w tym przedmiocie i odesłać zainteresowaną stronę na drogę postępowania sądowego, wydając postanowienie, iż wypłata odszkodowania nastąpi na rzecz osoby, która przedstawi orzeczenie sądowe, stwierdzające jej prawo własności w chwili wykupu.

W sprawie tej wydane zostało pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobnego i Rzemiosła z dnia 10 kwietnia 1952 r. w sprawie ustalenia osoby uprawnionej do otrzymania odszkodowania przy przymusowym wykupie nieczynnych maszyn przemysłowych. Pismo to zwraca uwagę na obowiązek władz orzekających ustalenia osoby uprawnionej do otrzymania odszkodowania w toku postępowania o przymusowy wykup i stwierdza, że odsyłanie na drogę postępowania sądowego powinno nastąpić jedynie w tych przypadkach, gdy osoba uprawniona praw swych nie wykazała.

Poza tym władza orzekająca nie jest skrupowana zarówno w wyborze środków dowodowych stosowanych w postępowaniu administracyjnym, jak i w swobodnej ich ocenie.

IX. ORZECZENIE O WYKUPIE

W toku omawianego postępowania władza orzekająca obowiązana jest, niezależnie do ewentualnych decyzji incydentalnych (postanowień) wydać dwie decyzje główne. Jedną z nich to orzeczenie o wykupie maszyny (§ 7), które stwierdza wykup na rzecz Państwa. Orzeczenie to powinno zawierać szczegółowe określenie przedmiotu wykupu, wskazanie osoby obowiązanej do wydania i sposobu wydania. Osobą obowiązaną do wydania będzie z reguły posiadacz lub dzierżyciel maszyny. Należy przy tym zauważyć, że zmiana posiadacza lub dzierżyciela maszyny po dacie rejestracji bez zgłoszenia tej okoliczności władzy rejestracyjnej i jej zezwolenia, niezależnie od skutków karnych takiego postępowania zobowiązuje nabywcę, stosownie do § 8 ust. 1 rozporządzenia, do wydania maszyny bez potrzeby zmiany czy prostowania orzeczenia.

O ile chodzi o sposób wydania, to rozporządzenie nie zawiera w tej mierze żadnych wskazówek. Sądzić należy, że o ile względ na interes publiczny przeciwko temu nie przemawia, orzeczenie będzie stwierdzać, że wydanie nastąpi w miejscu położenia maszyny za pokwitowaniem wykonawcy, uprawnionego do jej odbioru, którego osoba określona zostanie w odrębnym zawiadomieniu, podającym jednocześnie termin odbioru (§ 11). Orzeczenie to powinno wreszcie zawierać wskazanie osoby uprawnionej do odbioru odszkodowania i wysokość odszkodowania. O ile interes publiczny lub wyjątkowo ważny interes wykonawcy tego wymaga władza orzekająca może postanowić natychmiastową wykonalność orzeczenia.

X. OKREŚLENIE WYKONAWCY UPRAWNIENEGO DO ODBIORU PRZEDMIOTU WYKUPU

Drugą decyzją główną, którą wydaje prezydium wojewódzkiej rady narodowej jest decyzja w przedmiocie określenia wykonawcy uprawnionego do odbioru maszyny (§ 4). Decyzja może zapaść jednocześnie z orzeczeniem o wykupie lub później. W przypadkach, gdy wniosek o wykup maszyny złożyło dwóch lub więcej wykonawców

wybór wykonawcy nie jest pozostawiony swobodnemu uznaniu prezydium wojewódzkiej rady narodowej, które w tym względzie krępują postanowienia § 12 rozporządzenia w brzmieniu nadanym przez nowelę z dnia 24 maja 1952 r. Postanowienie to przyznaje pierwszeństwo przedsiębiorstwom państwowym rozliczającym się z budżetem centralnym, następną grupę stanowią przedsiębiorstwa rozliczające się z budżetem terenowym, a dopiero w braku wnioskodawców z obu tych grup jednostką uprawnioną do odbioru mogą być inni wykonawcy narodowych planów gospodarczych wymienieni w § 3 ust. 1 rozporządzenia. W ramach poszczególnych grup o pierwszeństwie decyduje kolejność zgłoszenia wniosku. W ten sposób praktycznie uchylono możliwość sporów o priorytet, które to sprawie poświęcony był uchylony przepis § 12 rozporządzenia.

Stosownie do ust. 3 § 4 cyt. zarządzenia Ministra Finansów z dnia 13 października 1951 r. decyzję tę władza orzekająca powinna wydać po otrzymaniu zawiadomienia, jaki bank i z jakich środków pokryje odszkodowanie. Należy jednak zaznaczyć, że stosownie do rozporządzenia (§ 5 ust. 1 pkt. 5) dane te w zasadzie powinny być zamieszczone już we wniosku.

O decyzji określającej wykonawcę uprawnionego do odbioru należy zawiadomić, prócz wykonawcy osobę obowiązującą do wydania maszyny oraz osobę uprawnioną do odbioru odszkodowania, której należy podać bank, który dokona wypłaty odszkodowania.

Stosownie do § 14 rozporządzenia odszkodowanie płatne jest jeżeli wysokość jego, po dokonaniu ewentualnych potrąceń należności skarbowych lub publicznych, nie przekracza złotych 1.500.— jednorazowo, jeżeli zaś jest wyższa — po zł 750.— miesięcznie. Zapłata całego odszkodowania, względnie jego pierwszej raty powinna nastąpić w ciągu 60-ciu dni od daty złożenia przez osobę uprawnioną do odbioru odszkodowania orzeczenia o wykupie dowodu odbioru maszyny i zaświadczenia organu finansowego odnośnie zaległości z tytułu świadczeń na rzecz Skarbu Państwa lub instytucji publicznych.

Cytowane zarządzenie Ministra Finansów z dnia 13 października 1951 r. przewiduje nadto, że dla dokonania wypłaty konieczna jest dyspozycja nabywcy, w przypadku zaś braku dyspozycji w ciągu 30 dni od daty uprawomocnienia się orzeczenia o wykupie, bank dokona przelewu kwoty odszkodowania ze środków posiadanych przez nabywcę, a w przypadku braku tych środków wezwie nabywcę do dostarczenia pokrycia.

Jednocześnie zarządzenie przewiduje możliwość przełania kwoty odszkodowania na rachunek osoby uprawnionej do jego odbioru, również z inicjatywy nabywcy. Wówczas bank zawiadamia o tym osobę uprawnioną do odszkodowania oraz właściwy organ finansowy, a po otrzymaniu koniecznych dokumentów (§ 13 rozporządzenia) dokonuje wypłaty.

TADEUSZ JACKOWSKI

O zasadach pracy radców prawnych*)

III.

Po omówieniu w pierwszej części sytuacji i podstawowych obowiązków radcy prawnego — wypada przejść obecnie do granic i sposobu wykonywania tych obowiązków.

Chyba jako dodatkowe ogólne określenie granic obowiązków radcy prawnego należy rozumieć przepis § 10 ust. 1 instrukcji z 1952 r., który głosi: „Radca prawny udziela pomocy prawnej wyłącznie na rzecz zatrudniającej go jednostki.” Zasada to niewątpliwa, a wynika z samego faktu istnienia stosunku prawnego pracy lub zlecenia między danym radcą prawnym a tą właśnie, nie zaś inną, jednostką. Wątpliwości natomiast nasuwa ust. 2 tegoż § 10, który brzmi: „Przepis ust. 1 nie dotyczy wypadków, gdy radca prawny podejmuje prowadzenie sprawy pracownika na podstawie specjalnego zlecenia dyrektora jednostki, wydanego poza ramami umowy o pracę.”

Przed wszystkim — na jakiej podstawie prawnej opiera się zlecenie dyrektora, skoro wydane zostaje poza ramami umowy o pracę? Dlaczego nie wymieniono wspólnie umowy zlecenia, na podstawie której również może być zatrudniony radca prawny (§ 15 ust. 2 instrukcji) — celowo czy przez przeoczenie? Jaki sens ma sformułowanie, że „Przepis § 1 nie dotyczy wypadków, gdy...” — czy oznacza to, że prowadzenie sprawy pracownika na specjalne zlecenie dyrektora jednostki należy do tych obowiązków radcy prawnego, które winien on wykonywać za wynagrodzeniem ryczałtowe, pobierane od tej jednostki? A wreszcie kwestia zasadnicza: czy i jakie sprawy pracowników danej jednostki gospodarczej może prowadzić jej radca prawny?

Prowadzić jakiegokolwiek sprawy pracowników radca prawny jednostki może niewątpliwie tylko wówczas, gdy jest adwokatem. Jeśli nim jest — to stosownie do art. 53 ust. 1 ustawy o ustroju adwokatury (Dz. Ust. z 1950 r. poz. 275) nie może udzielić pracownikowi danej jednostki pomocy prawnej w sprawie, w której pomocy tej już udzielił lub będzie udzielał danej jednostce ani innej z nią związanej. Sytuacja taka z reguły będzie zachodzić w każdej sprawie pracownika danej jednostki, mającej związek z jego pracą, a chyba takie właśnie sprawy mogą interesować dyrektora jednostki.

Nie ma natomiast żadnych przeszkód do prowadzenia przez radcę prawnego-adwokata takich spraw pracownikom zatrudniającą go jednostki, które nie mają związku z ich pracą (rodzinne, mieszkaniowe itd.). Zasady udzielania przez radcę prawnego pomocy prawnej w tym zakresie swym współtowarzyszom pracy zostały już ukształtowane przez praktykę życia codziennego — pomoc ta traktowana jest przez radców prawnych-adwokatów z reguły jako praca społeczna, jako wykonanie obowiązku moralnego pomocy w potrzebie, i udzielana bądź bezpłatnie, bądź na szczególnie przystępnych warunkach. O powszechności takiej praktyki świadczy to, że gdy jej kontynuowanie przez radców prawnych władz i urzędów wzbudziło wątpliwości po wprowadzeniu przez cyt. ustawę o ustroju adwokatury zakazu udzielania pomocy prawnej osobom prywatnym przez tę kategorię adwokatów (art. 63 ust. 2) — zagadnienie oparto się o Radę Adwokacką w Warszawie, która na posiedzeniu w dn. 28.6.1951 r. uznała, że udzielanie w takich wypadkach pomocy prawnej jest pracą społeczną i jako taka nie podpada pod wspomniany zakaz (Biuletyn Informacyjny Nr 2/51 r. poz. 3). Uchwała podkreśla, że udzielanie w takich wypadkach pomocy prawnej powinno się odbywać w ramach i pod egidą związku zawodowego, do którego należą pracownicy danej jednostki, oraz ustala, że na pełnomocnictwie do prowadzenia sprawy powinna być wówczas zamieszczona przez organ tego związku adnotacja o udzieleniu pomocy na zlecenie związku i bezpłatnie. Wydaje się możliwe odpowiednie zastosowanie tej uchwały i w tych wypadkach, gdy radca prawny jednostki, nie będącej władzą ani urzędem, nie wykonuje praktyki adwokackiej ani indywidualnie, ani w zespole, wobec czego ma słuszne obawy, czy sporadyczne wypadki udzielania pomocy prawnej współtowarzyszom pracy nie ściągają na niego podejrzenia organów finansowych o wykonywanie zawodu adwokackiego bez dopełnienia obowiązku rejestracji podatkowej i uchyłanie się od opodatkowania (art. 66 dekretu o postępowaniu podatkowym — jedn. tekst. (Dz. Urz. z r. 1950 poz. 506). Adnotacja o przytoczonej wyżej treści niewątpliwie będzie wystarczającym dowodem niesłuszności wspomnianych podejrzeń.

Wracając do przepisu ust. 2 § 10 instrukcji z 1952 r., należy stwierdzić, że — niezależnie od motywów jego zamieszczenia w tej instrukcji oraz intencji twórców instrukcji — może on wprowadzać w praktyce niepożądaną dezorientację. Jako przykład dla zilustrowania tego po-

*) Część druga artykułu zamieszczonego w Nr 9/51 z września 1952 r. str. 326—329.

glądu weźmy przypadku, w których pracownik jednostki gospodarczej pociągany jest do odpowiedzialności karnej za pewne uchybienia w wykonywaniu swych obowiązków służbowych — gdy skutkiem tych uchybień była śmierć lub uszkodzenie ciała innych osób (motorniczy tramwajowy lub kierowca samochodu, kierownik budowy lub majster na budowie, inżynier lub majster względnie referent bhp w fabryce); ofiarami bywają inni pracownicy tego samego zakładu lub osoby postronne. Kierownictwo jednostki oraz inne czynniki (rada zakładowa itd.) uważają niejednokrotnie za właściwe okazać takiemu pracownikowi pomoc, w szczególności przez zapewnienie mu obrony w postępowaniu karnym przez radcę prawnego danej jednostki, gdy jest nim adwokat. Czy radca prawny może takiej obrony podjąć się?

W przypadkach takich pracownik stoi pod zarzutem, zawierającym w sobie uchybienie obowiązkowi, wypływającym z umowy o pracę z daną jednostką. To uchybienie pracownika jest jednocześnie uchybieniem przez zatrudniającą go jednostkę tym obowiązkowi, jakie ma ona względem Państwa i społeczeństwa. Jeśli więc pracownik rzeczywiście dopuścił się zarzucanego mu uchybienia — zawsze wyrządził tym samym niematerialną szkodę zatrudniającą go jednostce, a nadto w ogromnej większości przypadków naraził ją na szkodę materialną, jaką powodują roszczenia poszkodowanych. Roszczenia takie kierowane są przeciwko jednostce, zatrudniającą danego pracownika, a opierają się na art. 134 i nast. (w szczególności 145) K. Z. W razie uzasadnionego zaspokojenia tych roszczeń jednostce służy regres do pracownika z mocy i w ramach art. 147 K. Z. Czyż więc w świetle przepisu art. 53 ust. 1 ustawy o ustroju adwokatury — adwokat, pełniący funkcje radcy prawnego jednostki gospodarki społecznej, może udzielać pomocy prawnej temu, kto stoi pod podniesionym przez właściwą władzę zarzutem wyrządzenia tej jednostce szkody niematerialnej i narażenia jej na uszczerbek materialny? Czy może ów adwokat dziś bronić oskarżonego pracownika, a jutro opiniować o zasadności regresu pracodawcy przeciwko niemu i następnie prowadzić sprawę cywilną i roszczenie z tego tytułu, mającą wyraźny i niewątpliwy związek ze sprawą karną? Odpowiedź przecząca na to pytanie wydaje się jedynie możliwą.

O ile można jeszcze zrozumieć, że dyrekcje, rady zakładowe itd. nie zdają sobie sprawy z tej sytuacji i stawiają w kłopotliwym położeniu swych radców prawnych, o tyle niezrozumiałe jest uznawanie przez niektórych radców prawnych w praktyce dopuszczalności występowania w takiej dwójakiej roli. Wsuwane są wówczas dla uzasadnienia tej praktyki dwa względy: potrzeba okazania pomocy pracownikowi, który znalazł się w przykrej sytuacji oskarżonego, oraz interes danej jednostki gospodarczej, która w razie pomyślnego dla pracownika zakończenia postępowania karnego będzie miała ułatwioną obronę w postępowaniu cywilnym przed roszczeniami poszkodowanych. Pierwszy wzgląd oczywiście może i powinien zawsze być brany pod uwagę, ale tylko w ramach istniejącego porządku prawnego, który obejmuje również zasady pracy zawodowej adwokatów. Drugi wzgląd jest o tyle mało przekonujący, że bynajmniej nie każde pomyślenie dla pracownika zakończenie postępowania karnego jest dla pracodawcy środkiem obrony w procesie odszkodowawczym, a obowiązek odszkodowania jest często niezależny od jakiegokolwiek winy pracownika. Uniewinnienie pracownika lub umorzenie śledztwa na tej np. zasadzie, że pracodawca nie dostarczył urzędzeń zabezpieczających mimo nalegań ze strony oskarżonego, na pewno nie poprawi sytuacji pracodawcy w procesie o odszkodowanie. Nawiasem mówiąc, w dość trudnej sytuacji byłby radca prawny, występujący w obronie oskarżonego, gdyby taka okoliczność była przedmiotem rozprawy... Odpowiedzialność cywilna np. przedsiębiorstw komunikacyjnych oparta jest znów na tzw. teorii ryzyka (art. 145 K.Z.), wobec czego istnieje zupełnie niezależnie od jakiegokolwiek winy zarówno ze strony pracownika, jak i przedsiębiorstwa (np. nieistnienie technicznych możliwości zapobieżenia pewnym samoczynnym awariom w urządzeniach elektrowozów).

W jednostkach gospodarczych, w których na sprawy karne omawianego rodzaju pracownicy są narażeni z racji rodzaju ich pracy (np. przedsiębiorstwa komunikacyjne) — zadaniem rady zakładowej i innych organów związkowych może być zorganizowanie pomocy prawnej

w postaci jak najbardziej dostępnej i dogodnej dla zainteresowanych pracowników. Może to nastąpić np. przez nawiązanie kontaktu z pewnym zespołem adwokackim lub indywidualnie praktykującym adwokatem (ale nie radcą prawnym przedsiębiorstwa) dla stałego powierzania obron, co miałoby m.in. ten dodatni skutek, że zapewniałoby lepszą orientację obrońcy w specjalnej problematyce tych spraw. Kwestia kosztów obrony straciła na ostrości z chwilą ustalenia w takcie adwokackiej (Dz. Ust. z r. 1950 poz. 319) górnej granicy wynagrodzenia adwokata a z pomocą przyjsć może pracownikowi w takim wypadku pracownicza kasa pożyczkowo-zapomogowa.

IV.

Z kolei przejść należy do zasad pracy radców prawnych w ścisłym tego słowa znaczeniu, których instrukcja z 1948 r. prawie nie zawierała, a które słusznie uwzględnione zostały dość obszernie w instrukcji z 1952 r.

Zasady te dotyczą bądź postępowania samego radcy prawnego i są sformułowane pozytywnie lub negatywnie (nakazy lub zakazy), bądź też zawierają nakazy dla innych komórek jednostki gospodarczej w ich stosunkach z radcą prawnym. Rozpatrzmy omawiane zasady w tej właśnie kolejności — niezależnie od ich umiejscowienia w instrukcji. Są one następujące:

1) wykonywanie przez radcę prawnego swych obowiązków sumiennie i starannie ze szczególną troską o zabezpieczenie i ochronę w granicach prawa interesów Państwa, reprezentowanych przez daną jednostkę (§ 8); w tekście raczej niewłaściwie użyto określenia „Skarbu Państwa“, które w obecnych warunkach ustrojowych należy uznać za nieaktualne, a które w tym wypadku może prowadzić do oczywistej nietrafnej wykładni, jakoby chodziło tylko o interes fiskusa, gdy w rzeczywistości chodzić musi przede wszystkim o interes Państwa pod kątem widzenia jego funkcji organizacyjno-gospodarczej; za bardzo pożądane i redakcyjnie trafne należy uznać podkreślenie że ochrona interesów Państwa winna odbywać się w granicach prawa, oraz niewprowadzenie pojęcia interesu danej jednostki gospodarczej, która potraktowana została tylko jako reprezentantka interesów Państwa na powierzonym jej odcinku; podkreślona w omawianej zasadzie szczególna troska obowiązuje oczywiście radcę prawnego również w zakresie ochrony własności socjalistycznej (państwowej i społecznej), co wskazane było wyraźnie nadmienić w odnośnym przepisie instrukcji z uwagi na doniosłość tego zadania oraz zasadniczą rolę radcy prawnego w tym zakresie; prowadząc sprawy sądowe z osobami prywatnymi po drugiej stronie — radca prawny walczy o to, by przeciwnik nie otrzymał z mienia państwowego więcej, niż mu się należy, względnie wyrównał uszczerbek, wyrządzony temu mieniu; prowadząc sprawy arbitrażowe — radca prawny ma okazję przez wnikliwą analizę okoliczności danego przypadku do badania, czy podstawa faktyczna roszczeń względnie odpowiedzialności danej jednostki gospodarczej nie powstała wskutek zamachów na własność socjalistyczną lub niedbalego do niej stosunku; sporządzając lub opiniując projekt umowy z jednostką społeczną — radca prawny dbać będzie o takie umiarkowanie stosunków między stronami, które mogłoby zabezpieczyć nie tylko interes danej jednostki, ale własność socjalistyczną w ogóle, np. również przy przewozie towarów, chociażby ryzyko braku czy ubytku lub uszkodzenia miał ponosić kontrahent; w rzadkich już wypadkach zawierania umów z osobami prywatnymi radca prawny postara się o jak najcisłejsze określenie obowiązków kontrahenta oraz o jak najdalej posunięte zabezpieczenie interesów jednostki społecznej; wreszcie udzielając opinii prawnych — radca prawny zwróci baczna uwagę na ujawniające się nieraz przy tej okazji uchybienia czy niedociągnięcia w zakresie ochrony własności socjalistycznej, zarówno już zaistniałe, jak i zagrażające w przyszłości; bezwzględny obowiązek radcy prawnego jest w takich wypadkach przede wszystkim podzielić się swymi spostrzeżeniami z kierownictwem danej jednostki oraz postawić wnioski co do koniecznych w związku z tymi spostrzeżeniami kroków lub zarządzeń, a następnie aktywnie współdziałać w realizacji ustalonych posunięć, w szczególności dopilnować zawiadomienia prokuratora lub innych właściwych władz, wymienionych w art. 228 § 2 KPK — w razie istnienia przewidzianych w tym przepisie warunków;

2) wszechstronne zapoznanie się przez radcę prawnego z problematyką gospodarczą i organizacyjną, a w koniecznym zakresie — również i techniczną, danej jednostki gospodarczej, oraz współudział — w granicach ustalonych w instrukcji obowiązków — w rozwiązywaniu zagadnień wynikających w toku działalności tej jednostki (§ 6); przepis ten jest konkretnym i rzeczowym sformułowaniem hasła, rzuconego w swoim czasie dla zwalczania „izolacjonizmu” niektórych radców prawnych, które brzmiało: „radca prawny żyje życiem przedsiębiorstwa”; potrzeba takiego właśnie sformułowania była wielka, gdyż wspomniane słuszne hasło, sformułowane ogólnikowo, mogło być i bywało źle używane, a nawet wręcz nadużywane — dla celów, nie mających nic wspólnego z jego treścią; radca prawny nie powinien usuwać się na margines działalności obsługiwanej przez siebie jednostki, zajmować pozycję z rzadka ingerującego obserwatora; powinien znać aktualne problemy danej jednostki, uwzględniać je w swej pracy, ale zawsze w granicach prawa, gdyż przestrzeganie zasad praworządności jest niejako jego specjalnością w przedsiębiorstwie, bez której byłby tam może zbędnym, ale wspomniane hasło nie powinno było prowadzić do spotykanych mimo to prób nakładania na radców prawnych zadań, bądź nie wchodzących w zakres ich funkcji bądź nawet wręcz nie dających się pogodzić z istotą i charakterem tych funkcji (np. żądanie opracowywania umów planowych szczegółowych mimo braku wyciągów z umów generalnych — dla lepszego zorganizowania dzięki temu wykonawstwa planu produkcyjnego w zakładzie); logiczną konsekwencją żądań, stawianych przez instrukcję radcy prawnemu w omawianym obecnie przepisie, jest przewidziane w § 3 ust. 2 pierwszeństwo dla tych kandydatów na radców prawnych, którzy posiadają znajomość zagadnień resortowych (tzn. budownictwa);

3) radca prawny przy wydawaniu opinii powinien wprawdzie zwrócić uwagę na dostrzeżone przez siebie błędy merytoryczne, ale w zasadzie opinie jego nie obejmują strony gospodarczej, finansowej lub technicznej danej sprawy (§ 5 ust. 1); to ujęcie jednego z najbardziej dyskusyjnych zagadnień z zakresu metod pracy radców prawnych wydaje się trafne merytorycznie i udatne redakcyjnie; wyraźnie podkreślono, że opinia prawna bynajmniej nie usuwa ani nie zmniejsza obowiązków i odpowiedzialności innych komórek oraz kierownictwa za stronę gospodarczą i finansową sprawy; również wyraźnie uznano za niewłaściwe, by radca prawny „nie widział” (lub udawał, że nie widzi) w opiniowanych projektach czy materiałach strony merytorycznej;

4) opinie prawne powinny być w zasadzie sporządzane na piśmie i w miarę potrzeby umotywowane (§ 5 ust. 2); ujęcie takie jest w związku z § 4 ust. 1 pkt. 3, gdzie w katalogu obowiązków radcy prawnego mówi się o udzielaniu opinii pisemnych i **ustnych**; instrukcja z 1948 r. w pkt 3 nakazywała zawsze sporządzać opinię na piśmie i dołączać do akt sprawy, który to przepis stanowił jedyną w tej instrukcji zasadę pracy radców prawnych w ścisłym tego słowa znaczeniu; ujęcie wyżej przytoczone słusznie zapobiega zbędnej biurokracji, jaką stanowi wydawanie na piśmie opinii w sprawach mniejszej wagi oraz takich, które sprowadzają się do informacji o obowiązujących przepisach prawnych; słusznie też instrukcja z 1952 r. zwraca uwagę na konieczność motywowania pisemnej opinii, ale tylko w miarę potrzeby a więc wtedy, gdy z samego zestawienia danych faktycznych i treści opinii prawnej nie wynikają już jej motywy; gdy okoliczności opinionowanego przypadku są zawile lub muszą być wyluskane z większych akt względnie zebrane z różnych źródeł — umotywowanie może, a przynajmniej częściowo powinno, polegać na zwięzłym i przejrzystym ustaleniu stanu faktycznego;

5) radca prawny nie może wykonywać jednocześnie funkcji administracyjnych w danej jednostce (§ 9); zakaz ten wynika logicznie z zasadniczej funkcji radcy prawnego, którą jest czuwanie różnymi sposobami (wylicznymi w katalogu obowiązków) nad zgodnością działalności danej jednostki z prawem; przepis ten winien też zapobiegać próbom przerzucania na radcę prawnego funkcji czysto i wyraźnie administracyjnych pod płaszczykiem słusznej zasady organicznego włączenia radcy prawnego w całokształt działalności przedsiębiorstwa;

6) radca prawny-adwokat powinien przy wykonywaniu praktyki prywatnej starannie rozważyć w każdym przypadku, czy udzielenie pomocy prawnej nie będzie w kolizji

z ogólnym interesem gospodarki społecznej lub z obowiązkami jego jako radcy prawnego określonej jednostki gospodarczej (§ 11 ust. 1), a w szczególności nie może podejmować się spraw przeciwko jednostkom gospodarczym podległym danemu Ministerstwu (w instrukcji — Budownictwa Przemysłowego), ani też toczyć się w tym Ministerstwie, ani wreszcie spraw, mających jakikolwiek związek z jednostką gospodarczą w której jest zatrudniony (§ 11 ust. 2); ustęp pierwszy przytoczonego przepisu wydaje się zasadniczo zbędny, gdyż art. 53 ust. 2 cyt. ustawy o ustroju adwokatury mówi dokładnie to samo, co pierwsza część ust. 1 § 11, zaś treść części drugiej ust. 1 § 11 instrukcji wynika z ust. 1 art. 53 cyt. ustawy; pewną rację bytu mieć może ust. 2 § 11 jako sprecyzowanie zawartego w art. 53 ust. 1 cyt. ustawy o ustroju adwokatury ogólnego zakazu udzielania pomocy prawnej stronie przeciwnej w danej lub związanej z nią sprawie — w odniesieniu do stosunku między radcą prawnym a zatrudniającą go jednostką; treść tego sprecyzowania pokrywa się w zupełności z ustalonymi w praktyce zasadami etyki adwokackiej; na straży przestrzegania zasad tej etyki oraz przepisów ustawy o ustroju adwokatury stoja rady adwokackie i komisje dyscyplinarne do spraw adwokatów (art. 23, 106 ust. 1 i 100 cyt. ustawy);

7) przy zwracaniu się do radcy prawnego o opinię lub pomoc prawną obowiązuje przestrzeganie następujących zasad: a) materiał sprawy winien być należycie przygotowany, w szczególności stan faktyczny winien być ściśle ustalony, b) przy zawieraniu umów powinny być podane dokładnie i wyczerpująco istotne ich warunki, a zwłaszcza osoba kontrahenta, obowiązki stron, terminy, gwarancje, ceny, kary umowne, oraz wyjaśnione okoliczności poprzedzające zawarcie umowy, c) zapytanie, wątpliwość lub zadanie do wykonania przez radcę prawnego winny być ściśle sprecyzowane (§ 12 ust. 1); mimo całej oczywistości tych zasad, bez przestrzegania których radca prawny nie ma możliwości należytego wykonania swych obowiązków, jakże często radcowie prawni musieli, a nie raz muszą jeszcze i teraz, walczyć o dostarczenie im potrzebnych materiałów; szczególnie często spotyka się jeszcze pogląd, że sporządzenie umowy należy wyłącznie do radcy prawnego, którego wystarczy powiadomić tylko o potrzebie sporządzenia bez podawania jakichkolwiek warunków.

Omówione zasady nie mogą być jednak traktowane tylko jako stwierdzenie pewnych praw radców prawnych — z tych zasad wynikają również pewne obowiązki, przede wszystkim obowiązek dokładnego zapoznania się z **całością stanu faktycznego i okoliczności sprawy**, a dla wykonania tego obowiązku winien radca prawny w razie potrzeby żądać uzupełnienia dostarczonych mu materiałów; dopiero po wykorzystaniu omówionych uprawnień i skrupulatnym wykonaniu odpowiadającego im obowiązku radca prawny będzie w stanie działać na zewnątrz w sposób należyty, tzn. reprezentować daną jednostkę, nie zaś jej komórkę prawną (czyli z reguły samego siebie); nie będzie wtedy miało miejsca niedopuszczalne ze względów i zasadniczych i praktycznych uchylanie się np. na rozprawach arbitrażowych od udzielenia merytorycznych wyjaśnień, uzasadniane brakiem kompetencji w tym zakresie; jeśli ze względu na specjalny charakter sprawy lub wyjątkowo zawile jej okoliczności radca prawny nie może opierać w dostatecznym stopniu merytorycznej strony sprawy arbitrażowej — winien zażądać od kierownictwa jednostki wyznaczenia odpowiedniego fachowego pracownika (technicznego, finansowego itd.) dla wspólnego z nim zastępstwa;

8) winien być wyznaczony pracownik dla wykonywania czynności kancelaryjnych, związanych z działalnością radcy prawnego (§ 12 ust. 2); konieczność zapewnienia radcy prawnemu tej pomocy nie zawsze jest w praktyce rozumiana, choć wydaje się oczywista, dobrze więc, że została wyraźnie stwierdzona;

9) wszelkie wpływające do danej jednostki przepisy prawne i normatywne — czy to w postaci czasopism urzędowych, czy to jako korespondencja od jednostek nadrzędnych — winny być kierowane do radcy prawnego dla zapoznania się z nimi, a następnie zawsze temuż radcy udostępniane (§ 13); jest to pożyteczne przypomnienie oczywistej prawdy.

Porównywane już uprzednio przepisy radzieckie zawierają tylko niektóre z wyżej wliczonych zasad, a mianowicie ujęte pod lp. 5) i 6). Pierwsza z nich ujęta jest tak samo,

a różni się o tyle, że przewidziany jest wyjątek w szczególnych przypadkach za zezwoleniem kierownictwa danej jednostki (art. 3). Druga z tych zasad ujęta jest odmiennie i składa się z trzech zakazów: a) zajmowania przez radcę prawnego jakichkolwiek stanowisk w przedsiębiorstwach prywatnych (art. 3), b) zajmowania stanowiska radcy prawnego w innym jeszcze przedsiębiorstwie państwowym lub z nim zrównanym bez szczególnego zezwolenia kierowniczych organów wszystkich zainteresowanych jednostek (art. 3), c) reprezentowania interesów osób i przedsiębiorstw prywatnych w sprawach przeciwko instytucjom oraz przedsiębiorstwom państwowym i spółdzielczym — chyba, że chodzić będzie o interesy ludzi pracy (art. 4 i uwaga).

V.

Do zakresu zasad pracy zaliczyć można i nadzór nad pracą radców prawnych. Obie nasze instrukcje tematu tego nie poruszają, a w praktyce nadzór wykonywany jest (przeważnie w sposób niedostateczny) przez organizacje i władze nadrzędne danych jednostek.

Wielokrotnie już wspomniane przepisy radzieckie w art. 7 stanowią, że ogólny nadzór nad działalnością radców prawnych co do jej zgodności z prawem wykonują organy Prokuratury w trybie i w ramach nadzoru ogólnego nad praworządnością w funkcjonowaniu wszystkich władz i jednostek gospodarczych. Oczywiście i u nas taki nadzór jest możliwy i bez odpowiedniej wzmianki w instrukcji — na podstawie art. 3 pkt. 1 i 2 oraz art. 10 ust. 1 ustawy z dn. 20.7.1950 r. o Prokuraturze R. P. (Dz. U. z r. 1950 poz. 346). Nie dysponujemy niestety żadnymi danymi o wykonywaniu tego nadzoru prokuratorskiego w ZSRR oraz praktyce, jaka się ukształtowała w tym zakresie. Trudno jednak nadzór ten wyobrazić sobie jako wykonywany systematycznie. W naszych warunkach — gdy dostosowane do obecnych wymogów formy organizacyjne i zasady funkcjonowania organów prokuratorskich dopiero się krystalizują — realne możliwości sprawowania przez te organy nadzoru nad pracą radców prawnych jednostek gospodarczych wydają się raczej problematyczne. Zresztą nadzór ten byłby niezawodnie wykonywany przede wszystkim (jeśli nie wyłącznie) pod kątem widzenia praworządności. Jest to oczywiście kwestia zasadnicza w pracy radcy prawnego, ale nadzór winien nadto dotyczyć jakości, poziomu fachowego i techniki tej pracy, co już wymaga dokładnej znajomości nadzorowanej pracy niejako „od wewnątrz“.

Z tych wszystkich względów wykonywanie omawianego nadzoru należy niewątpliwie do zadań jednostek nadrzędnych i przynajmniej narazie wyłącznie te jednostki będzie obciążać jako praca stała — niezależnie od zawsze możliwych, ale raczej sporadycznych wypadków wkraczania w tym trybie organów prokuratorskich. Radcowie prawni jednostek nadrzędnych względnie kierownicy komórek prawnych w tych jednostkach powinni wykonywanie nadzoru uważać za jedno z głównych swych zadań, a kierownictwa jednostek nadrzędnych winny to zadanie mieć na względzie przy doborze obsady personalnej prawniczych stanowisk pracy u siebie.

Formy i sposoby sprawowania nadzoru są bardzo różne. Warunkiem wykonywania nadzoru i jego skuteczności jest przede wszystkim odpowiednie nastawienie powołanego do nadzoru pracownika, a dopiero na drugim miejscu postawić należy podjęcie specjalnych czynności w tym celu. Okazję do sprawowania nadzoru dają normalne kontakty radców prawnych jednostki nadrzędnej i jednostek przez nią nadzorowanych — czy to w postaci wymiany korespondencji, czy to w postaci osobistego zetknięcia się. Celom nadzoru służą też sprawozdania, składane przez radców prawnych nadzorowanych jednostek, a wartość tych sprawozdań w ogóle i pod tym kątem widzenia zależna jest oczywiście od ustalonego dla nich wzoru. Ustalenie takiego wzoru jest zadaniem każdej jednostki nadrzędnej o szerszym zasięgu, gdyż jednolitego wzoru nie ma i nie wydaje się możliwe jego ustalenie wobec różnorodnego charakteru pracy radców prawnych, zależnego od rodzaju i charakteru zadań i pracy danej jednostki. Dla potrzeb nadzoru można wprowadzić obowiązek nadsyłania odpisów pism procesowych, wnoszonych przez jednostki nadzorowane w sprawach sądowych i arbitrażowych (pozwów, wniosków, zażaleń, odwołań, rewizji itp.). Nadsyłane pisma winny być analizowane z zażąda-

niem w razie potrzeby akt sprawy do wglądu, a nasuwające się zastrzeżenia i uwagi winny być z autorem pisma omawiane lub pisemnie mu komunikowane z jednoczesnym udzieleniem w razie potrzeby odpowiednich wskazań.

Wreszcie do wykonywania nadzoru nadają się narady radców prawnych, których zadania są znacznie szersze i różnorodne.

Radcowie prawni z reguły wykonują swą pracę jednoosobowo, gdyż wyjątkowo tylko jednostka gospodarcza zatrudnia więcej niż jednego radcę. Tym bardziej przeto przepisy, normujące pracę radców prawnych, a przede wszystkim praktyka jednostek nadzorujących tę pracę, winna inicjować i podtrzymywać kontakty między radcami prawnymi, by doprowadzić do ograniczonej chociażby ze społeczności i koordynacji. Ze potrzeba ta jest żywo odczuwana — świadczą głosy w publicystyce fachowej (O potrzebie organizowania resortowych narad radców prawnych — PUG Nr 1/52 r. str. 30) oraz ustalona już praktyka niektórych jednostek nadrzędnych, zwołujących takie narady periodycznie (np. CZP Obrabiarek i Narzędzi oraz CZP Budowy Maszyn Włók. raz na kwartał), a także inicjatywa terenowa (por. Z doświadczeń Szczecińskiej Sekcji Radców Prawnych — PUG Nr 5/51 r. str. 194). Swoistą formą skontaktowania radców prawnych na pewnym terenie było również studium dla radców prawnych, zorganizowane przez Oddział Warszawski Zrzeszenia Prawników Polskich na przełomie 1951/52 r. (por. Komunikat Zarządu Oddziału z października 1951 r. z regulaminem Studium).

Mimo to instrukcja 1952 r. nie wspomina ani słowem o naradach radców prawnych — podobnie jak instrukcja 1948 r., w której było to bardziej zrozumiałe. Radzieckie przepisy o radcach prawnych (art. 8) przewidują narady, zwoływane przez prokuratorów terenowych stosownie do instrukcji Prokuratora Republiki „w celu zrzeszania radców prawnych instytucji i przedsiębiorstw pod kątem widzenia ich pracy praktycznej, jak również w celu ustalenia zagadnień, wymagających uregulowania w drodze prawodawczej“. Art. 9 przewiduje udział w tych naradach nie tylko wszystkich radców prawnych jednostek państwowych i uspołecznionych z danego terenu, ale również przedstawicieli sądów i organów arbitrażu. Przedmiotem narad — stosownie do art. 10 — jest: a) wysłuchanie referatów radców prawnych o ich działalności, a to w celu rozstrzygnięcia spotykanych w praktyce zagadnień i ustalenia jednolitej wykładni prawa, b) omawianie spraw, dotyczących organizacji i działalności radców prawnych“.

Również przy braku u nas jakichkolwiek przepisów w omawianej materii — zwoływanie narad jest możliwe, a ich celowość nie powinna nasuwać żadnych wątpliwości. Nie jest też wykluczona inicjatywa organów prokuratorskich w tym zakresie, ale ze względów już wyżej przy omawianiu kwestii nadzoru przytoczonych oraz wobec braku odpowiedniego nakazu nie można pozostawić sprawy tej inicjatywie. Do zajęcia się tą sprawą powołane są niewątpliwie jednostki nadrzędne, a także sami zainteresowani.

W dotychczasowych rozważaniach zostały już wspomniane dwa rodzaje narad radców prawnych — resortowe i terenowe. Które z nich są bardziej godne zalecenia? Jeśli przepisy radzieckie znają tylko terenowe narady, to niewątpliwie wpłynęły na to duże odległości między centrum a peryferiami, nawet jeśli wziąć tylko obszar RSFSR, której przepisy omawialiśmy. Szukając więc odpowiedzi na postawione pytanie z wyeliminowaniem tego momentu jako występującego u nas w znacznie mniejszym stopniu, wypowiedzieć się wypadnie raczej za naradami resortowymi itp. Związek między jednostką nadrzędną a podporządkowanymi jej jest z natury rzeczy tak ścisły, że kontakt między radcami prawnymi tych jednostek winien być możliwie najczęstszy, możliwie najżywszy i jak najbardziej wszechstronny. Jak najdalej idące ujednolicienie praktyki jednostek tej samej branży czy resortu jest też niewątpliwie konieczne. Potencjalna wada tych narad polega na niebezpieczeństwie pewnego zwięźnia horyzontów, zasklepienia się w poglądach, powstałych pod kątem widzenia danej gałęzi gospodarki narodowej bez dostatecznego uwzględnienia interesów całości. Niebezpieczeństwu temu zapobiec można przez organizowanie narad radców prawnych względnie przedstawicieli komórek prawnych na wyższych szczeblach organizacyjnych. Takie na-

radę dawałyby możliwość wzajemnej konfrontacji poglądów, ukształtowanych w ramach poszczególnych resortów czy gałęzi gospodarki narodowej, oraz wymiany doświadczeń. Reasumując — formą podstawową narad, określonych wyżej jako resortowe itp., winny być narady, zwoływane przez centralny zarząd względnie zarząd przemysłu (gdy ilość jednostek nadzorowanych jest niewielka — narady takie zwołane być mogą przez dwa lub trzy „pokrewne” centralne zarządy względnie zarządy wspólnie); koniecznym uzupełnieniem byłyby narady radców prawnych centralnych zarządów względnie zarządów, wchodzących w skład tego samego ministerstwa, w których brałby udział również radcowie przedsiębiorstw, bezpośrednio nadzorowanych przez to ministerstwo. Nie jest wykluczone, że w razie żywołności i dobrych wyników omawianych narad okazałyby się pożądane jakieś formy stałego kontaktu między komórkami prawnymi ministerstw gospodarczych pod egidą PKPG. Oczywiście narady na niższym szczeblu — CZP lub ZP — winny być częstsze, np. raz na kwartał, a na wyższym — ministerstwa — rzadsze, np. raz na rok lub pół roku. W tych gałęziach gospodarki narodowej, które ze względu na swą powszechność mają nadrzędną organizację terytorialną (np. MHD), odpowiednikiem wspomnianych narad na niższym szczeblu będą narady radców prawnych przedsiębiorstw MHD z terenu jednego lub paru województw sąsiednich.

Wszystko wyżej powiedziane nie powinno być rozumiane jako dyskwalifikacja formy narad terenowych. Dają one okazję do wymiany poglądów i doświadczeń między przedstawicielami odcinka prawnego różnych gałęzi gospodarki narodowej, co i na niższych szczeblach ma dużą wartość. Ponadto na każdym terenie bywają specyficzne zagadnienia lokalne, interesujące wszystkie lub liczne jednostki gospodarcze z tego terenu niezależnie od ich przynależności resortowej względnie branżowej. Narady takie mogą być zwoływane sporadycznie lub periodycznie, ale raczej z inicjatywy samych zainteresowanych, którzy mogą nawet powołać w tym celu stałą organizację (por. wspomniana już sekcja radców prawnych w Szczecinie).

Narady, zwoływane w tym lub innym zasięgu, spełnić mogą swe zadanie pod warunkiem zapewnienia im trzech warunków — odpowiedniej liczności uczestników, właściwej tematyki oraz należytego przygotowania i prowadzenia. Nadto uznać należy — idąc za wzorem radzieckim — za nader pożądany udział w tych naradach przedstawicieli sądów oraz organów arbitrażu i Prokuratury.

Ilość uczestników nie może być ani zbyt mała ani zbyt duża. Przy małej ilości istnieje naturalne niebezpieczeństwo braku wszechstronności w naświetleniu zagadnień, objętych porządkiem dziennym, i braku dyskusantów. Prowadzić to może do ograniczenia narady do wysłuchania referatów i ewentualnych uwag prowadzącego naradę. Zbyt duża ilość uczestników uniemożliwia wypowiedzenia się wszystkim, którzy sobie tego życzą, utrudnia więc uczestnikom wzięcie w naradzie aktywnego udziału. Dla tego najlepszy będzie „złoty środek”, konkretyzujący się w tym wypadku cyfrą 30—50 uczestników.

Najwłaściwszą tematyką wydają się być zagadnienia, spotykane już w praktyce, i znane przeto uczestnikom narady, które były już przedmiotem ich rozważań i nasunęły im wątpliwości względnie krytyczne uwagi. Nie wydaje się natomiast wskazane stawianie na porządku dziennym ostatnich nowości ustawodawczych, które mogą być omawiane raczej teoretycznie i to głównie w referacie, gdyż tylko specjalnie przygotowani uczestnicy zabiorą głos w dyskusji. Wskazane jest też omawianie konkretnych przypadków, o ile ze względu na swe okoliczności mogą być podstawą dla dyskusji o charakterze ogólnym.

Należyte przygotowanie i prowadzenie narady polega na maksymalnej aktywizacji uczestników. W tym celu: 1) w charakterze referentów powinni występować kolejno możliwie wszyscy uczestnicy narad, 2) referaty winny z reguły ograniczać się do postawienia zagadnień, unikając ostatecznego ich rozwiązywania czy autorytatywnego naświetlania, 3) prowadzący naradę winien pobudzać uczestników do wypowiedzi, a ze swej strony być przygotowany do zajęcia stanowiska przy zreasumowaniu dyskusji (stanowisko to nie musi być wiążące).

Wyżej podane uwagi o naradach są oczywiście tylko fragmentaryczne i dyskusyjne — właściwe zasady organizowania i prowadzenia narad mogą się skryształizować tylko wówczas, gdy instytucja narad radców prawnych upowszechni się i usystematyzuje.

Obie nasze instrukcje znają dwie formy zatrudnienia radców prawnych — umowę o pracę i umowę zlecenia, którą instrukcja z 1948 r. określała oczywiście niewłaściwie jako umowę o dzieło. Instrukcja ta nie dawała żadnych wskazówek, w jakich wypadkach stosować należy tę lub inną formę zatrudnienia (pkt 4 lit. a). Natomiast instrukcja z 1952 r. w § 15 nakazuje stosować tylko formę umowy o pracę w razie zatrudnienia radcy w pełnym wymiarze godzin, a dopuszcza stosowanie zarówno umowy o pracę, jak i umowy zlecenia w razie zatrudnienia radcy w niepełnym wymiarze godzin, nie dając żadnych wskazówek co do wyboru jednej z tych form. W praktyce wybór ten następuje zależnie od rodzaju funduszy, z których dana jednostka może pokryć wynagrodzenie radcy prawnego. Ta lub inna forma zatrudnienia nie miała żadnego wpływu na zakres i sposób wykonywania obowiązków przez radców prawnych — aż do czasu powołania do życia organów państwowego arbitrażu gospodarczego. § 23 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 24.10.1949 r. w spr. organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego — ustalił, że strona w tym postępowaniu może ustanowić pełnomocnika tylko spośród swych pracowników. Orzecznictwo arbitrażowe stało na stanowisku ścisłej literalnej wykładni tego przepisu (por. Orzecznictwo arbitrażowe t. I poz. 34), a obecnie obowiązujące analogiczne rozporządzenie z dn. 15.11.1950 r. powtórzyło powołany wyżej przepis jako § 24 ust. 1. W ten sposób radcowie prawni, stale (nierzadko latami) zatrudnieni w danej jednostce na podstawie umowy zlecenia, wykluczeni zostali w zasadzie od zastępstwa tych jednostek w postępowaniu arbitrażowym. Takie skutki przytoczonego przepisu wydają się być całkowicie pozbawione rzeczowych podstaw, a w praktyce stanowią zbędne utrudnienie dla stron. Można zrozumieć, że jednostka gospodarki uspołecznionej nie powinna być zastępowana w postępowaniu arbitrażowym przez zaangażowanego tylko do prowadzenia danej sprawy adwokata. Nie można natomiast zrozumieć, dlaczego stały radca prawny danej jednostki może ją w tym postępowaniu zastępować lub nie — zależnie od tego, z jakich funduszy pokrywane jest jego wynagrodzenie, bo do tego sprowadza się różnica między formami zatrudnienia radców. Względ na ochronę tajemnicy państwowej i służbowej nie może wpływać na unormowanie omawianego zagadnienia, gdyż stosownie do art. 12 dekretu z dn. 26.10.1949 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej w związku z art. 292 KK. — osoba, wykonująca zleczone czynności w zakresie zarządu państwowego (które to pojęcie według ustalonej wykładni obejmuje obecnie również przedsiębiorstwa), podlega za naruszenie wspomnianej tajemnicy odpowiedzialności karnej przewidzianej dla pracowników państwowych. Zachowanie tajemnicy nakazuje adwokatowi art. 55 ustawy o ustr. adwok. Byłoby nader pożądane zlikwidowanie omawianego rozróżnienia między radcami prawnymi w postępowaniu arbitrażowym drogą np. wyjaśnienia Prezesa GKA lub orzeczenia zwiększonego składu GKA.

Jeśli chodzi o treść umów z radcami prawnymi, to instrukcja z 1948 r. dawała tylko wskazówki, co winna zawierać umowa zlecenia (pkt. 4 lit. a), a do instrukcji z 1952 r. dołączone zostały wzory umowy o pracę i umowy zlecenia. Wedle obu instrukcji umowa zlecenia winna zawierać zasadę 1-miesięcznego wypowiedzenia oraz zakaz udzielania substytucji w sprawach obsługiwanej jednostki bez uprzedniej zgody kierownictwa tej jednostki. Oba wzory, dołączone do instrukcji z 1952 r., przewidują ustalenie obowiązku pracy przez pewną ilość godzin dziennie, chociaż praktyka wskazuje, że bardziej odpowiednie byłoby określenie tej ilości tygodniowo, gdyż w wielu jednostkach bądź brak potrzeby, bądź też nie ma możliwości (np. w mniejszych miejscowościach, gdy radca dojeżdża z większego miasta), by radca przybywał codziennie. Instrukcja z 1952 r. normuje również nieistniejącą w 1948 r. kwestię dyscypliny pracy — przez odesłanie do pkt. 11 pisma oólnego Nr 2 Prezesa Rady Min. z dn. 31.5.1950 r. (Mon. Polski Nr A-66 poz. 776).

Gdy mowa o formach zatrudnienia radców prawnych, należy wspomnieć o stosunku tych funkcji, wykonywanych przez adwokata, do jego czynności zawodowych, które polegają — w myśl art. 50 ust. 1 ustawy o ustroju adwokatury — na udzielaniu pomocy prawnej w różnych wymienionych tam postaciach. Art. 62 ust. 3 tej ustawy

wyraźnie zezwala łączyć z zawodem adwokata czynności radcy prawnego we władzach państwowych, jednostkach gospodarki społecznej i organizacjach społecznych. To zezwolenie ustawowe umożliwia wykonywanie czynności radcy prawnego na zasadzie umowy o pracę; pełnienie tych czynności na zasadzie umowy zlecenia mieści się w ramach definicji wykonywania zawodu, podanej w cyt. art. 50 ust. 1, bowiem między adwokatem a każdym jego klientem istnieje stosunek zlecenia, a cyt. przepis nie ogranicza zasięgu tych, którym pomoc prawna może być przez adwokata okazywana, do osób prywatnych. Czynności radcy prawnego może wykonywać również adwokat, należący do zespołu. Wynika to z art. 76 cyt. ustawy, który wyłącza czynności członka zespołu jako radcy prawnego spod kontroli, sprawowanej przez zespół, oraz spod działania przepisów, regulujących przyjmowanie spraw i podział czynności w zespole oraz pobieranie i wypłatę wynagrodzeń tudzież dokonywanie z nich potrąceń.

Jak z powyższego widać — adwokat nie jest ograniczony niczym w możliwości wykonywania czynności radcy prawnego, natomiast z tytułu pełnienia tych czynności

doznaje niekiedy ograniczeń w pracy zawodowej. W myśl art. 63 ust. 2 cyt. ustawy radca prawny władzy państwowej nie może udzielać pomocy prawnej osobie fizycznej lub przedsiębiorstwu niepaństwowemu. Taka ogólna zasada niewątpliwie najlepiej może zapobiegać ewent. nadużywaniu stanowiska we władzach państwowych dla załatwiania spraw osób prywatnych, zaś stwierdzenie w poszczególnych przypadkach kolizji w rozumieniu art. 53 ust. 1 ustawy o ustroju adwokatury, a zwłaszcza świadomości tego u danego adwokata — jest dość trudne.

Na zakończenie wspomnieć należy, że nie omówiono kwestii wynagrodzenia radców prawnych, które ustalała instrukcja z 1948 r., a którego instrukcja z 1952 r. słusznie — jak wyżej starano się wykazać — nie normuje. Za zbędny wobec tego uznać należy § 17 tej instrukcji, który ogólnikowo mówi, iż wysokość diet i kosztów podróży w razie wyjazdu radcy prawnego w sprawach jednostki „regulują odpowiednie przepisy”, co też powtarza się innymi słowami w obu wzorach w pkt. 5; bez wskazania tych przepisów czy zasad normy takie pozbawione są treści. Zagadnienie to należy niewątpliwie do zakresu warunków wynagrodzenia.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za czas od 15 sierpnia do 15 września 1952 r. (Dz. U. Nr 36—38) z uwzględnieniem uchwał, zarządzeń, instrukcji i okólników ogłoszonych w Monitorze Polskim (MP), Biuletynie PKPG (Biul.) i Dziennikach Urzędowych (Dz. Urz.)

PRZEMYSŁ

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 28 lipca 1952 r. zmieniające zarządzenie Ministra Finansów z dnia 13 października 1951 r. w sprawie sposobu i zasad pokrywania odszkodowania za przymusowo wykupione nieczynne maszyny przemysłowe (MP Nr A-67, poz. 1021). Zmiany dotyczą pokrywania odszkodowania z kredytów inwestycyjnych (vide PUG Nr 12/42 str. 437).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 30 lipca 1952 r. w sprawie zasad użytkowania gazu (MP Nr A-68, poz. 1031) dotyczy gazu ziemnego, gazu koksowniczego oraz gazu miejskiego i określa cele, do których gaz ten może być używany oraz zasady używania gazu.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 sierpnia 1952 r. w sprawie gospodarki platyną na potrzeby gospodarki narodowej (MP Nr A-73, poz. 1162) powierza gospodarowanie platyną dla celów przemysłowych Centralnemu Urzędowi Gospodarki Materiałowej oraz określa zasady gospodarowania. Traci moc poprzednia uchwała z dnia 13 września 1950 r. w tym przedmiocie (vide PUG Nr 11/29, str. 302).

Patrz: Gospodarka majątkiem państwowym — zagospodarowanie remanentów łożysk tocznych.

ROLNICTWO

Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 5 sierpnia 1952 r. w sprawie organizacji nasiennictwa (MP Nr A-68, poz. 1037) zawiera przepisy wykonawcze do uchwały Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1952 r. (vide PUG Nr 9/51 str. 330), a w szczególności terytorialny i rzeczowy zakres działania inspektorów nasiennictwa.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 14 sierpnia 1952 r. w sprawie ustalenia jednolitej taryfy składek za ubezpieczenie od gradobicia ziemiopłodów kontraktowanych (MP Nr A-74, poz. 1185) określa wysokość stawek w procentach od 1000 zł. sumy ubezpieczenia.

Zarządzenie Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 30 lipca 1952 r. w sprawie organizacji nasiennictwa w państwowych gospodarstwach rolnych (Biul. Min. PGR Nr 24, poz. 206) zawiera przepisy wykonawcze do uchwały z dnia 9 lipca 1952 r. (patrz wyżej).

Patrz: „Obrót Towarów” — wykonanie dostaw zwierząt rzeźnych przez PGR.

LEŚNICTWO

Rozporządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 6 września 1952 r. zmieniające rozporządzenie z dnia 20 maja 1952 r. w sprawie ochrony niektórych zwierząt łownych (Dz. U. Nr 38, poz. 268) wprowadza do rozporządzenia Ministra

Leśnictwa z dn. 20 maja 1952 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 189) zmiany czasu ochronnego dla wymienionych w noweli zwierząt łownych na terenach w tejże noweli wyszczególnionych.

Zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1952 r. w sprawie nadzoru technicznego nad zagospodarowaniem lasów, znajdujących się pod zarządem innych ministrów (MP Nr A-74, poz. 1188) określa zasady zachowania i zagospodarowania lasów oraz kompetencje i tryb wykonywania nadzoru technicznego nad organami zarządzającymi tymi lasami.

BUDOWNICTWO

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dn. 13 czerwca 1952 r. w sprawie podziału odpowiedzialności za jakość robót między jednostkami projektującymi i wykonawczymi oraz w sprawie ustalenia zakresu osobistej odpowiedzialności za jakość sporządzanej dokumentacji technicznej i wykonawstwa robót (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 10, poz. 67) określa zakres odpowiedzialności biur projektowych i wykonawczych oraz zakres odpowiedzialności poszczególnych pracowników w przedsiębiorstwach wykonawczych.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dn. 13 czerwca 1952 r. w sprawie opieki nad budowlami o pionierskim charakterze (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 10, poz. 68) określa, jakie budowy uważa się za mające charakter pionierski, jakim warunkom powinna odpowiadać dokumentacja techniczna dla tych budów oraz określa obowiązki poszczególnych organów w zakresie nadzoru nad tymi budowlami.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobniego i Rzemiosła z dnia 19 lipca 1952 r. w sprawie zasad odpowiedzialności za gospodarkę materiałową oraz zaniechanie wprowadzenia nowych metod pracy na budowach (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 19, poz. 162) ustala zakres odpowiedzialności kierowników budów, magazynierów, brygadistów, majstrów i inżynierów w przedsiębiorstwach budowlanych.

Patrz: „Praca” — dyscyplina plac oraz polepszenie jakości robót w wykonawstwie budowlano-montażowym PGR.

KOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ

Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 7 sierpnia 1952 r. zmieniające ordynację telegraficzną (Dz. U. Nr 37 poz. 259) przewiduje, że władze, urzędy i instytucje państwowe oraz jednostki gospodarki społecznej mogą przy nadawaniu telegramów żądać, aby

ich podpis na telegramie został sprawdzony przez urząd państwowy (telegram RRR).

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 10 lipca 1952 r. w sprawie rozszerzenia obowiązku świadczenia usług transportowych na niektóre cele ogólnogospodarcze (MP Nr A-66, poz. 1015) rozszerza ten obowiązek na wywóz drewna z lasów w 1952 r.

Instrukcja Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 12 lipca 1952 r. w sprawie rejestracji pojazdów samochodowych, których używanie wymaga etatu samochodowego (MP Nr A-69, poz. 1050); rejestrację przeprowadzają prezydja wojewódzkich rad narodowych, które również należy powiadamiać o przyznanych etatach samochodowych (vide PUG Nr 5/47 str. 174).

Pismo okólne Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 9 sierpnia 1952 r. w sprawie wyjaśnień do instrukcji o prowadzeniu pojazdów mechanicznych i ich etatów (MP Nr A-69, poz. 1052) wyjaśnia instrukcję wprowadzoną zarządzeniem Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 7 sierpnia 1951 r. (vide PUG Nr 10/40 str. 372) w odniesieniu do zastosowania klasyfikacji użytkowej pojazdów mechanicznych i przyczep wprowadzonej zarządzeniem Przewodniczącego PKPG z dnia 16 maja 1951 r.

OBRÓT TOWAROWY

Dekret z dnia 28 sierpnia 1952 r. o obowiązkowych dostawach ziemniaków (Dz. U. Nr 37, poz. 255) w celu zabezpieczenia stałego i równomiernego zaopatrzenia miast i przemysłu przetwórczego w ziemniaki oraz popierania dalszego rozwoju produkcji rolnej wprowadza obowiązek dostaw ziemniaków z gospodarstw rolnych tak indywidualnych jak i uspołecznionych. Rada Ministrów ustala na każdy rok gospodarczy państwowy plan obowiązkowych dostaw ziemniaków, a w ramach tego planu sporządza się plany terenowe. Obowiązek dostaw ciąży na właścicielu albo na dzierżawcy lub użytkowniku gospodarstwa rolnego. Rozporządzenie dopuszcza w określonych warunkach zwolnienia i obniżki wysokości dostaw, określa właściwość władz do ustalania wysokości obowiązkowych dostaw, terminy dostaw, przewiduje za dostarczone w ramach obowiązkowych dostaw ziemniaki zapłatę według obowiązujących cen, normuje postępowanie odwoławcze od decyzji ustalającej wysokość obowiązkowych dostaw ziemniaków oraz wprowadza sankcje karne za niewykonanie obowiązku dostaw lub spowodowanie obniżenia jakości dostarczonych ziemniaków, tudzież za złośliwe uchylene się od wykonania obowiązkowych dostaw, utrudnianie lub udaremnianie wykonania tego obowiązku przez inne osoby albo za publiczne nawoływanie do uchylania się od wykonania obowiązkowych dostaw. Planowanie, organizacja i nadzór nad wykonaniem obowiązkowych dostaw ziemniaków należy do Centralnego Urzędu Skupu i Kontrakcji. Traci moc dekret z dnia 8 października 1951 r. o zabezpieczeniu dostaw ziemniaków ze zbiorów 1951 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 368).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1952 r. w sprawie obowiązkowych dostaw ziemniaków (Dz. U. Nr 37, poz. 256) określa tryb sporządzania państwowego planu obowiązkowych dostaw ziemniaków z podziałem na województwa oraz planów powiatowych i gminnych, ustala wysokość obowiązkowych dostaw, podając w tabeli stanowiącej załącznik do rozporządzenia normy powiatowe ze zbiorów 1952 r. Nadto rozporządzenie przynosi również w załączniku wykaz upraw, których zakontraktowanie uzasadnia wyłączenie gruntów z obszaru gospodarstwa rolnego, podlegającego obowiązkowym dostawom ziemniaków, omawia warunki zwolnień i wykonania obowiązku dostawy ziemniaków przez dostarczenie zboża lub zwierząt rzeźnych i tworzy fundusz nagród na cele premiowania obowiązkowych dostaw ziemniaków.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 15 lipca 1952 r. dotyczące rozpoczęcia używania niektórych znaczników probierczych ustalonych w rozporządzeniu Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 5 stycznia 1950 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów prawa probierczego (MP Nr A-69, poz. 1047). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 12 sierpnia 1952 r. w sprawie trybu zaopatrzenia w złom stalowy i że-

liwny na rok 1953 (Biul. PKPG Nr 32, poz. 153) określa tryb ustalania przydziałów i limitów zużycia oraz składania zamówień i wydawania zleceń wysyłkowych.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 16 sierpnia 1952 r. w sprawie dystrybucji i zaopatrzenia w odzież służbową i specjalną (ochronną i roboczą) określa tryb sporządzania rozdzielników na tę odzież oraz tryb składania zamówień.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 14 sierpnia 1952 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji żelaza i stali szlachetnej na rok 1953 (Biul. PKPG Nr 33, poz. 157) ustala zasady określania kontyngentów i rozdzielników oraz tryb składania i unieważniania zamówień.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 sierpnia 1952 r. w sprawie upoważnienia pracowników przedsiębiorstwa państwowego „Polcarga” — Rzeczoznawstwo i Kontrola Ładunków do przeprowadzania przedwysyłkowego badania towaru (Biul. PKPG Nr 34, poz. 158) określa kompetencje pracowników „Polcarga” w tym zakresie.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 23 sierpnia 1952 r. w sprawie trybu dystrybucji i zaopatrzenia w surówkę na rok 1953 (Biul. PKPG Nr 34, poz. 159) określa tryb sporządzania rozdzielników i składania zamówień.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 23 kwietnia 1952 r. w sprawie dystrybucji torfu opałowego w roku 1952 (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 2, poz. 17) reguluje sporządzanie planów eksploatacji i bilansów opałowych, rozdział masy torfowej oraz sprzedaż torfu.

Instrukcja Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 29 lipca 1952 r. w sprawie sprzedaży materiałów budowlanych pochodzenia mineralnego i reglamentowanych materiałów drzewnych na potrzeby budowlane i remontowe mieszkańców wsi i miast (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 5, poz. 27) zawiera przepisy dotyczące przeznaczenia funduszu rynkowego tych materiałów, kolejności sprzedaży, podziału terenowego tych materiałów, zasad sprzedaży, trybu postępowania dla uzyskania zezwolenia na zakup materiałów oraz sprawozdawczości i kontroli w tym zakresie.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 23 lipca 1952 r. w sprawie fakturowania i specyfikacji towarów przy dostawach dla kilku jednostek wchodzących w skład jednego przedsiębiorstwa (centrali) — (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 6, poz. 30). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

Zarządzenie Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 1 sierpnia 1952 r. w sprawie wykonania obowiązkowych dostaw zwierząt rzeźnych przez Państwowe Gospodarstwa Rolne (Biul. Min. PGR Nr 23, poz. 197) i

Instrukcja Ministerstwa Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 12 lipca 1952 r. w sprawie wykonania obowiązkowych dostaw zwierząt rzeźnych przez Państwowe Gospodarstwa Rolne podległe Ministrowi Państwowych Gospodarstw Rolnych (Biul. Min. PGR Nr 23, poz. 199)

— określają zadania i czynności poszczególnych organów resortu w tym zakresie.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 30 czerwca 1952 r. w sprawie oznaczeń pochodzenia towarów i znaków towarowych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 17, poz. 133) określa sposób oznaczania towarów przez przedsiębiorstwa państwowe i spółdzielcze podległe Ministrowi Przemysłu Drobного i Rzemiosła oraz zasad stosowania znaków towarowych.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 30 czerwca 1952 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zbytu oraz sprzedaży hurtowej i detalicznej towarów wytwarzanych przez spółdzielczość pracy (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 17, poz. 134). Zmiany dotyczą kompetencji organizacji spółdzielczych, przedmiotu sprzedaży oraz warunków sprzedaży (vide PUG Nr 12/42 str. 438 i Nr 5/47 str. 170).

CENY I TARYFY

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 10 czerwca 1952 r. w sprawie terminowego zatwierdzania cen na artykuły produkcji spółdzielczej przez władze terenowe (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 17,

poz. 143) zwraca uwagę na konieczność szybkiego załatwiania wniosków o zatwierdzenie kalkulacji.

Patrz: „Rzemiosło” — ceny na usługi rzemieślnicze dla wsi.

„Spółdzielczość” — opracowywanie kalkulacji przez jednostki spółdzielcze.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

Okólnik Przewodniczącego PKPG z dnia 15 lipca 1952 r. w sprawie trybu odbioru robót budowlano-montażowych wykonanych przez podwykonawcę (MP Nr A-66, poz. 1017) poleca dokonywania jednoczesnego odbioru robót budowlano-montażowych przez wykonawcę i przez zamawiającego (w przypadku wykonywania robót przez podwykonawcę).

Zarządzenie Ministra Energetyki z dnia 19 lipca 1952 r. w sprawie warunków dostawy energii elektrycznej przez przedsiębiorstwa podlegające Ministrowi Energetyki (MP Nr A-75, poz. 1201) wprowadza wzory umów o dostawę energii elektrycznej oraz przepisy o dostawie i użytkowaniu energii elektrycznej, które zawierają postanowienia, dotyczące warunków dostawy i warunków korzystania z energii elektrycznej.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 31 lipca 1952 r. w sprawie trybu odbioru robót budowlanych i instalacyjnych (MP Nr A-67, poz. 1024) dotyczy odbiorów częściowych i ostatecznych od generalnych wykonawców i od podwykonawców.

Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 12 lipca 1952 r. w sprawie odbioru robót budowlano-montażowych (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 11, poz. 89) wprowadza dołączoną do niego instrukcję, która określa czynności zamawiającego (inwestora) przy odbiorze robót budowlano-montażowych.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 30 czerwca 1952 r. w sprawie trybu odbioru robót budowlanych i montażyowych (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 4, poz. 25) reguluje czynności zamawiającego przy odbiorze robót budowlano-montażowych.

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 21 czerwca 1952 r. w sprawie zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych nie objętych planem inwestycyjnym z Centralą Prywatnego Przemysłu Mineralnego, Drzewnego i Materiałów Budowlanych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 18, poz. 157) wyjaśnia, że przy zawieraniu tych umów należy stosować wzór umowy o wykonanie przez tę Centralę robót inwestycyjnych ze zmianami wskazanymi w piśmie okólnym.

FINANSE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 2 sierpnia 1952 r. w przedmiocie stosowania wytycznych w zakresie dokonywania zmian w budżetach terenowych na 1952 r. (MP Nr A-66, poz. 1012) wprowadza dołączoną do niego instrukcję, która zawiera przepisy dotyczące zasad i trybu przenoszenia kredytów (virement) w budżetach terenowych, dokonywania zmian w kredytach preliminarzy środków specjalnych i w preliminarzach gospodarstw pomocniczych oraz dokonywania zmian między jednostkowymi budżetami terenowymi.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1952 r. w sprawie szczegółowego rozgraniczenia umów i płatności w obrocie z zagranicą ze względu na właściwość władz do zatwierdzania umów i udzielania zezwoleń dewizowych na płatności (MP Nr A-67, poz. 1019) określa, jakie umowy z zagranicą zatwierdza pod względem dewizowym Minister Handlu Zagranicznego oraz w jakim zakresie udziela zezwoleń dewizowych.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 26 lipca 1952 r. w sprawie podawania do wiadomości przepisów Narodowego Banku Polskiego ustalających odmienną formę rozliczeń dla niektórych jednostek bądź dla niektórych dostaw, usług i robót objętych uchwałą Nr 877 Prezydium Rządu z dnia 12 grudnia 1951 r. (MP Nr A-67, poz. 1020) stanowi, że przepisy te będą ogłaszane w Monitorze Polskim w formie zarządzeń Ministra Finansów (vide PUG Nr 2/44 str. 57).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 30 lipca 1952 r. w sprawie nieodpłatnego przekazania na rzecz Skarbu Państwa obligacji Premiowej Pożyczki Odbudowy Kraju 1946 r. przez przedsiębiorstwa i banki oraz niektóre przedsiębiorstwa gospodarki społecznej (MP Nr A-68, poz. 1030). Temat uchwały określony jest w tytule.

Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 26 czerwca 1952 r. w przedmiocie zasad systemu finansowego i gospodarki finansowej spółdzielni produkcyjnych (MP Nr A-68, poz. 1035) określa ogólne zasady systemu finansowego spółdzielni produkcyjnych, zasady opracowania planu gospodarczego i jego finansowanie, rodzaje środków gospodarczych i źródła ich pokrycia, zasady finansowania i kontroli finansowej, zasady zbytu, zaopatrzenia, i rozliczeń oraz sposób podziału dochodu spółdzielni.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 lipca 1952 r. w sprawie ramowych planów kont dla prowadzonych według zasad rozrachunku gospodarczego spółdzielczych przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych (MP Nr A-71, poz. 1152). Do zarządzenia dołączony jest ramowy plan kont oraz ogólne zasady funkcjonowania kont.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 15 lipca 1952 r. w sprawie branżowego planu kont na rok 1953 dla jednostek przemysłowych, prowadzonych według zasad rozrachunku gospodarczego, podległych Ministerstwu Budownictwa Przemysłowego (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 10, poz. 72). Do zarządzenia dołączony jest ramowy plan kont dla jednostek podległych Centralnemu Zarządowi Zakładów Betoniarskich i Żelbetowych (vide PUG Nr 1/43 str. 16).

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 31 maja 1952 r. w sprawie zatwierdzania rocznych bilansów i rachunków wyników (zysków i strat) przedsiębiorstw i zakładów przemysłu terenowego (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 17, poz. 142) wyjaśnia niektóre przepisy zarządzenia Ministra Finansów z dnia 13 lutego 1952 r. (vide PUG Nr 4/46 str. 124).

Patrz: „Praca” — system rozliczania osób odpowiedzialnych majątkowo.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 1 sierpnia 1952 r. w sprawie częściowego zaniechania ustalania zobowiązań podatkowych w zakresie podatku gruntowego od gruntów użytkowanych jako hale wypasowe oraz od gruntów należących do tzw. gmin urbarialnych (MP Nr A-67, poz. 1022). Zarządzenie dotyczy również zaniechania ustalania wysokości wkładów oszczędnościowych Społecznego Funduszu Oszczędnościowego B.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 1 sierpnia 1952 r. w sprawie obniżenia podatku gruntowego dla zespołów wypasowych owiec (MP Nr A-74, poz. 1186) dotyczy zespołów wypasowych owiec dzierżawiących pastwiska wchodzące w skład Państwowego Funduszu Ziemi.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 7 lipca 1952 r. w sprawie tabel potrąceń podatku od wynagrodzeń (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 13, poz. 39) podaje tabele potrąceń wraz z objaśnieniami.

PRACA

Instrukcja Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 9 lipca 1952 r. w sprawie sporządzania planów werbunku, zasad pracy werbowników oraz obowiązków zakładów pracy w zakresie werbunku niewykwalifikowanej siły roboczej (MP Nr A-66, poz. 1016) reguluje: tryb sporządzania i zatwierdzania kwartalnych planów werbunku, tryb uzyskiwania zezwoleń na prowadzenie werbunku. Zasady doboru werbowników przez zakłady pracy, zasady pracy werbowników w terenie, obowiązków zakładów pracy w zakresie werbunku. Do instrukcji dołączone są wzory odpowiednich formularzy.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 30 lipca 1952 r. w sprawie wzmocnienia udziału w realizacji planów werbunku siły roboczej i odpowiedzialności gminnych rad narodowych oraz sołtysów za wykonanie tych planów

(MP Nr A-68, poz. 1032) określa obowiązki w tym zakresie prezydium rad narodowych, sołtysów oraz kierowników zakładów pracy prowadzących werbunek jak również zasady premiowania za pracę w tym zakresie (vide PUG Nr 12/42 str. 440 oraz wyżej).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1952 r. zmieniająca uchwałę z dnia 3 marca 1950 r. w sprawie przywilejów dla górników w górnictwie rud, kruszców i kopalń glinki ogniotrwalej (MP Nr A-73, poz. 1159). Zmiany dotyczą pracowników resortu hutnictwa (vide PUG Nr 4/22 str. 88).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 17 lipca 1952 r. w sprawie zwiększenia stanu zatrudnienia kobiet w gospodarce narodowej (MP Nr A-73, poz. 1160) określa zadania w zakresie ustalenia minimalnego procentu zatrudnienia kobiet w poszczególnych gałęziach przemysłu, przyuczania kobiet do wykonywania zawodu oraz zapewnienia opieki nad dziećmi matek pracujących, jak również przesuwania mężczyzn ze stanowisk i prac, które nadają się szczególnie do wykonywania przez kobiety.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 27 maja 1952 r. o wprowadzeniu jednolitej instrukcji w sprawie systemu rozliczania osób materialnie odpowiedzialnych w handlu detalicznym (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 3, poz. 19) wprowadza dołączoną do niego instrukcję, która określa zasady i tryb rozliczania się osób materialnie odpowiedzialnych w zakresie przychodu towarów i opakowań, skupu opakowań i innych przedmiotów, sprzedaży oraz innych rozchodów towarów i opakowań, obrotu kasowego, raportów dziennych, przechowywania dokumentów oraz zasad i trybu przeprowadzania kontroli stanu środków obrotowych oraz wykonania obowiązków osób materialnie odpowiedzialnych w zakresie ochrony społecznej własności.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 6 czerwca 1952 r. w sprawie wprowadzenia w życie instrukcji w sprawie zasad odpowiedzialności materialnej pracowników uspołecznionych zakładów handlowych (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 3, poz. 20) wprowadza dołączoną do niego instrukcję określającą zakres odpowiedzialności materialnej tych pracowników (patrz: PUG Nr 9(51) str. 315—318).

Zarządzenie Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 11 czerwca 1952 r. w sprawie zwiększenia dyscypliny płac oraz polepszenia jakości robót w wykonawstwie budowlano-remontowym państwowych gospodarstw rolnych (Biul. Min. PGR Nr 22, poz. 193) określa odpowiedzialność osób na poszczególnych stanowiskach w wykonawstwie budowlano-remontowym resortu.

Patrz: „Spółdzielczość” — zatrudnianie w spółdzielczości rzemieślników o ograniczonych zdolnościach do pracy.

WYNALAZCZOŚĆ I RACJONALIZATORSTWO

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 28 czerwca 1952 r. w sprawie powołania i trybu postępowania komórek właściwych do kierowania ruchem wynalazczości pracowniczej oraz przyjmowania zgłoszeń pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień w budownictwie przemysłowym (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 10, poz. 70) zawiera przepisy wykonawcze dla resortu do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 7 lipca 1951 r. (vide PUG Nr 9/39 str. 335).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 24 czerwca 1952 r. w sprawie rozpowszechniania pracowniczych wynalazków udoskonaleń technicznych i usprawnień (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 17, poz. 132) przewiduje wydawanie przez Ministerstwo komunikatów o zgłoszonych wynalazkach i usprawnieniach i określa sposób rozpowszechniania tych komunikatów.

PŁACE

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 lipca 1952 r. w sprawie dostosowania płac pracowników przedsiębiorstwa państwowego „Wytwórnia Biletów Kolejowych”, do systemu płac określonego układem zbiorowym pracy dla przemysłu poligraficznego (Dz. U. Nr 36, poz. 248) upoważnia Ministra Kolei w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG do ustalenia w drodze zarządzenia zasad wynagradzania pracowników przedsiębiorstwa „Wytwórnia

Biletów Kolejowych” w oparciu o zasady obowiązującego układu zbiorowego pracy dla przemysłu poligraficznego.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 lipca 1952 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych w dziale Ministerstwa Poczty i Telegrafów dla pracowników Zarządu Szkolnictwa Zawodowego (MP Nr A-66, poz. 1008) i

zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 1952 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych w dziale Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego dla pracowników administracji miar (MP Nr A-66, poz. 1009) określają stanowiska z podaniem grupy uposażenia oraz stawki dodatku funkcyjnego lub służbowego.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1952 r. zmieniające zarządzenie Nr 75 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1952 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Ministerstwa Handlu Zagranicznego (MP Nr A-66, poz. 1011). Zmiany dotyczą stanowisk w Centralnym Zarządzie Cel (vide PUG Nr 7/37 str. 259).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 lipca 1952 r. w sprawie rozciągnięcia na pracowników Ministerstwa Hutnictwa przepisów uchwały Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie przyznania dodatku przejściowego pracownikom zatrudnionym w Centralnym Urzędzie Szkolenia Zawodowego i niektórych ministerstwach, którzy przeszli do pracy w tych resortach nie otrzymawszy mieszkań w Warszawie (MP Nr A-68, poz. 1027). Dodatek może być przyznany nie więcej jak 30 pracownikom (vide PUG Nr 11/17 str. 220).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1952 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Prezydium Rady Ministrów w Centralnym Urzędzie Geologii (MP Nr A-68, poz. 1034) określa stanowiska z podaniem grupy uposażenia i stawki dodatku funkcyjnego lub służbowego.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 2 sierpnia 1952 r. rozciągające zarządzenie z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników szkolących robotników w zakładach pracy podległych niektórym ministrom na zakłady pracy podległe Ministrowi Gospodarki Komunalnej (MP Nr A-69, poz. 1042) i

zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 6 sierpnia 1952 r. rozciągające zarządzenie z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników szkolących robotników w zakładach pracy podległych niektórym ministrom na zakłady pracy podległe Ministrowi Transportu Drogowego i Lotniczego oraz Prezesowi Centralnego Urzędu Kinematografii (MP Nr A-69, poz. 1043). Temat zarządzeń określony jest w tytule (vide PUG Nr 2/44 str. 63).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 1952 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników Centralnego Urzędu Gospodarki Materialnej (MP Nr A-69, poz. 1039) określa stanowiska z podaniem grupy uposażenia oraz stawki dodatku funkcyjnego lub służbowego.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 1 sierpnia 1952 r. w sprawie przyznawania premii w okresie organizacyjnym (Biul. PKPG Nr 32, poz. 151) określa warunki i okres premiowania.

Pismo okólnie Przewodniczącego PKPG z dnia 8 sierpnia 1952 r. w sprawie katalogu jednolitych norm i stawek jednostkowych dla prac załadunkowych i wyładunkowych (Biul. PKPG Nr 32, poz. 156) wyjaśnia sposób stosowania norm czasu określonych uchwałą Prezydium Rządu z dnia 3 maja 1952 r. (vide PUG Nr 6/48 str. 211).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 22 maja 1952 r. uzupełniające zarządzenie w sprawie wynagrodzeń bieżących członków spółdzielni pracy (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 18, poz. 147) i zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 18 czerwca 1952 r. w sprawie uzupełnienia zarządzenia Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła w sprawie zasad wynagradzania członków spółdzielni pracy — pracowników fizycznych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 18, poz. 148). Pierwsze uzupełnienie dotyczy pracowników

spółdzielni przemysłu futrzarskiego, a drugie — pracowników spółdzielni przemysłu włókienniczego (vide PUG Nr 4/46 str. 126 i Nr 5/47 str. 172).

INWESTYCJE

Zarządzenie Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego z dnia 30 czerwca 1952 r. w sprawie dyscypliny w zakresie działalności inwestycyjnej (MP Nr A-86, poz. 1013) zawiera przepisy wykonawcze dla resortu do uchwały Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. (vide PUG Nr 3/33 str. 91).

Pismo okólne PKPG z dnia 15 lipca 1952 r. w sprawie oszczędności w zakresie inwestycji wykonywanych w oparciu o środki własne inwestorów (Biul. PKPG Nr 34, poz. 160) wyjaśnia tryb włączania tych inwestycji do planu.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 19 lipca 1952 r. w sprawie ustalenia obowiązujących harmonogramów dla podstawowych inwestycji resortu i osób odpowiedzialnych za ich przestrzeganie (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 19, poz. 164) określa obowiązki w tym zakresie inżynierów naczelnych w jednostkach wykonawstwa i kierowników jednostek będących naczelnymi, głównymi i bezpośrednimi inwestorami.

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM

Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 16 lipca 1952 r. w sprawie przydzielania pomieszczeń na zakwaterowanie stałe Sił Zbrojnych (Dz. U. Nr 38 poz. 263) normuje przydzielanie władzom wojskowym przez prezydium gminnych (miejskich) rad narodowych na zakwaterowanie stałe Sił Zbrojnych lokali mieszkalnych i użytkowych w ramach planu ustalanego corocznie przez Ministra Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego. Rozporządzenie ustala właściwość władz i tryb składania i załatwiania wniosków o przydzielenie niezbędnych pomieszczeń mieszkalnych i użytkowych na zakwaterowanie stałe Sił Zbrojnych, reguluje sprawę przekazywania tych pomieszczeń władzom wojskowym, przewiduje opłaty za czynsz i świadczenia za przekazane lokale mieszkalne według tabeli stanowiącej załącznik do rozporządzenia, a opłaty za lokale użytkowe według przepisów normujących czynsz za lokale użytkowe, wynajmowane przez jednostki administracji państwowej oraz jednostki gospodarki uspołecznionej, przekazuje w zarząd i administrację władz wojskowych budynki przydzielone im w całości oraz normuje sprawę zwrotu przez władze wojskowe przydzielonych im pomieszczeń z chwilą gdy okażą się zbędne dla potrzeb wojskowych.

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 23 sierpnia 1952 r. w sprawie zmiany warunków nabywania uprawnień do zasiłków rodzinnych (Dz. U. R. P. Nr 38 poz. 267) uzupełnia rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12 lutego 1951 r. (Dz. U. Nr 9 poz. 72) przepisami, wymieniającymi dodatkowe przypadki, w których pracownik zachowuje ciągłość uprawnień do zasiłku rodzinnego.

Zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 lipca 1952 r. w sprawie ustalenia podstawy ubezpieczenia pracowników rolnych (MP Nr A-67, poz. 1023) ustala wartość świadczeń w naturze dla wymiaru składek w ubezpieczeniu społecznym.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 sierpnia 1952 r. zmieniająca uchwałę Nr 15 Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1951 r. w sprawie wysokości świadczeń emerytalnych dla górników, zatrudnionych pod ziemią (MP Nr A-73, poz. 1164). Zmiany dotyczą pracowników na stanowiskach wymagających kwalifikacji inżynierskich lub technicznych (vide PUG Nr 3/33 str. 104).

ZDROWIE

Instrukcja Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 1952 r. w sprawie objęcia działalnością centralnych poradni obszarów województw, na których nie zostały dotychczas utworzone takie poradnie (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 16, poz. 170) określa zasięg terytorialny poszczególnych poradni.

OSWIATA I NAUKA

Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 lipca 1952 r. w sprawie nadania statutu Instytutowi Budownictwa Mieszkaniowego (MP Nr A-66, poz. 1007). Dołączony do uchwały statut określa organizację i zakres działania Instytutu (vide PUG Nr 5/47 str. 174).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. w sprawie przekazania uprawnień władzy naczelnej w stosunku do Instytutu Geologicznego i przydziału majątku temu instytutowi (MP Nr A-68, poz. 1033). Temat zarządzenia określony jest w tytule (vide PUG Nr 9/51 str. 334).

Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 lipca 1952 r. w sprawie Centralnego Katalogu Księgoznawstwa (MP Nr A-69, poz. 1048) nakazuje bibliotekom nadsyłanie do Biblioteki Narodowej wykazów dzieł z zakresu nauki o książce.

Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 1952 r. w sprawie udostępnienia pracownikom nauki i studentom materiałów służbowych instytucji państwowych (MP Nr A-69, poz. 1051) określa warunki udostępnienia tych akt.

SPOŁDZIELCZOŚĆ

Instrukcja Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 30 czerwca 1952 r. w sprawie zasad opracowywania kalkulacji przez jednostki spółdzielcze oraz wzoru karty kalkulacyjnej (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 17, poz. 136) reguluje zasady opracowywania kalkulacji cen na wszelkie artykuły farmaceutyczne i sprzęt pomocniczy dla lecznictwa oraz wszelkie artykuły nieprzeznaczone do zbytu za pośrednictwem detalicznej sieci obrotu handlowego. Do instrukcji dołączony jest wzór karty kalkulacyjnej.

Okólnik Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 16 lipca 1952 r. w sprawie zatrudniania w spółdzielczości rzemieślników o ograniczonych zdolnościach do pracy (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 19, poz. 167) nakazuje prowadzenie stałej akcji zatrudniania rzemieślników o ograniczonej zdolności do pracy i określa zadania w zakresie tej akcji.

Patrz: „Ceny i taryfy” — terminowe zatwierdzanie cen.

„Obrót Towarowy” — zbyt towarów wytwarzanych przez spółdzielczość pracy,

„Finanse” — system finansowy i gospodarka finansowa spółdzielni produkcyjnych,

— ramowy plan kont dla przedsiębiorstw spółdzielczych,

„Płace” — wynagrodzenie bieżące członków spółdzielni pracy.

RZEMIOSŁO

Zarządzenie Ministra Przemysłu i Rzemiosła z dnia 30 czerwca 1952 r. w sprawie ustalenia cen na usługi rzemieślnicze dla potrzeb wsi w zakresie kowalstwa, ślusarstwa, mechaniki młyńskiej, kołodziejstwa, bednarstwa, rymarstwa, budownictwa oraz szewstwa i krawiectwa (MP Nr A-74, poz. 1187) wydane w wykonaniu uchwały prezydium Rządu z dnia 26 kwietnia 1952 r. (vide PUG Nr 8/50 str. 298) wprowadza dołączone do niego cenniki.

Patrz: „Spółdzielczość” — zatrudnianie w spółdzielczości rzemieślników o ograniczonych zdolnościach do pracy.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I STATYSTYKA

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 26 lipca 1952 r. w sprawie odbywania okresowych narad sprawozdawczych z wykonania Narodowego Planu Gospodarczego (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 19, poz. 166) wprowadza w stosunku do podległych jednostek gospodarczych oraz wydziałów przemysłu prezydium wojewódzkich rad narodowych obowiązek odbywania okresowych narad sprawozdawczych z wykonania Narodowego Planu Gospodarczego oraz określa zakres tych narad.

ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 sierpnia 1952 r. w sprawie zastępstwa sądowego przez organa zastępstwa prawnego przedsiębiorstw podległych Ministrowi Obrony Narodowej (MP Nr A-75, poz. 1198) zleca zastępstwo sądowe tych przedsiębiorstw organom zastępstwa prawnego przed sądami wojewódzkimi jako pierwszą instancją i przed Sądem Najwyższym.

Zarządzenie Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 19 lipca 1952 r. w sprawie zastępstwa sądowego przedsiębiorstw państwowych podległych Ministrowi Państwowych Gospodarstw Rolnych (MP Nr A-75 poz. 1200) zleca zastępstwo sądowe tych przedsiębiorstw organom zastępstwa prawnego przed sądami wojewódzkimi i Sądem Najwyższym.

Instrukcja Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 13 sierpnia 1952 r. w sprawie organizacji oddziałów instalacyjnych w budowlanych przedsiębiorstwach powiatowych (MP Nr A-75, poz. 1203) określa organizację i zakres działania tych oddziałów. Do zarządzenia dołączony jest schemat organizacyjny.

Patrz: „Organizacja Urzędów” — utworzenie Zarządu Przemysłu Maszyn i Urządzeń Młyńskich, Spichrzowych i Piekarniczych,

— organizacja wojewódzkich zarządów przemysłu terenowego.

ORGANIZACJA URZĘDÓW

Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 23 lipca 1952 r. w sprawie organizacji i trybu postępowania Państwowej Inspekcji Handlowej (Dz. U. Nr 36 poz. 253) normuje organizację i zakres działania Głównego Inspektoratu i jego wydziałów, właściwość terytorialną i zakres działania wojewódzkich inspektoratów i ich oddziałów oraz właściwość miejscową i zakres działania powiatowych inspektoratów. W zakresie trybu postępowania rozporządzenie reguluje sprawę planowania inspekcji, które dokonywane są na podstawie planów okresowych, a w niektórych przypadkach ponadplanowo, sprawę postępowania inspekcyjnego i poinspekcyjnego, sprawę zarządzeń w przedmiocie usunięcia uchybień stwierdzonych w toku inspekcji, sprawę orzekania o zniszczeniu lub oddaniu do przerobu ujawnionych w czasie inspekcji artykułów zepsutych bądź nie nadających się do użytku oraz tryb sprawozdawczości organów Inspekcji Handlowej.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 10 lipca 1952 r. w sprawie tymczasowego statutu Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury (MP Nr A-68, poz. 1026). Dołączony do uchwały statut określa podział Komitetu na jednostki organizacyjne.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 31 lipca 1952 r. o zmianie Instrukcji Nr 8 w sprawie organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydiów rad narodowych (MP Nr A-68, poz. 1029). Zmiany dotyczą Wydziałów Oświaty (vide PUG Nr 3/45 str. 97, Nr 5/47 str. 175, Nr 9/51 str. 334).

Uchwała Rady Państwa z dnia 5 sierpnia 1952 r. w sprawie połączenia Kancelarii Rady Państwa z Kancelarią Sejmu Ustawodawczego (MP Nr A-73, poz. 1158) łączy te dwie Kancelarie w jeden organ pod nazwą Kancelaria Rady Państwa i nadaje tej kancelarii statut, który określa jej podział na komórki organizacyjne oraz zakres działania tych komórek.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 sierpnia 1952 r. w sprawie utworzenia w Ministerstwie Przemysłu Drobno i Rzemiosła Zarządu Przemysłu Maszyn i Urządzeń Młyńskich, Spichrzowych i Piekarniczych (MP Nr A-73, poz. 1163) określa zakres działania i organizację tego Centralnego Zarządu.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 12 sierpnia 1952 r. w sprawie utworzenia delegatur okręgowych Państwowej Inspekcji Gospodarki Materiałowej, ich orga-

nizacji i zakresu działania (MP Nr A-73, poz. 1167) określa siedziby Delegatur, ich terytorialny zakres działania oraz skład.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła z dnia 30 kwietnia 1952 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania oraz organizacji wewnętrznej wojewódzkich zarządów przemysłu terenowego materiałów budowlanych (MP Nr A-73, poz. 1174). Temat zarządzenia określony jest w tytule. Do zarządzenia dołączony jest schemat organizacyjny wraz z objaśnieniami.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 8 sierpnia 1952 r. w sprawie utworzenia Zarządu Przemysłu Tworzyw Sztucznych (MP Nr A-74, poz. 1184) określa zadania tego Zarządu utworzonego w Ministerstwie Przemysłu Chemicznego.

GOSPODARKA MAJĄTKIEM PAŃSTWOWYM

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 17 lipca 1952 r. w sprawie należytego zagospodarowania zbędnych i nieczynnych ciągników, maszyn i narzędzi rolniczych oraz silników spalinowych do napędu maszyn rolniczych (MP Nr A-71, poz. 1151) nakazuje wszystkim jednostkom gospodarki uspołecznionej posiadającym nieczynne maszyny, narzędzia, ciągniki i silniki zgłoszenie ich do Centrali Zaopatrzenia Rolnictwa oraz reguluje zagospodarowanie ich przez tę Centralę.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 30 lipca 1952 r. w sprawie należytego zagospodarowania zbędnych maszyn, urządzeń i sprzętu mechanicznego do robót ziemnych, budowlanych i montażowych (MP Nr A-73, poz. 1166) nakłada na jednostki państwowe posiadające te maszyny, urządzenia i sprzęt zgłoszenia ich w razie nie-należytego wykorzystania oraz reguluje tryb przekazania ich właściwym jednostkom (vide PUG Nr 11/41 str. 410).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 16 sierpnia 1952 r. zmieniające zarządzenie z dnia 11 września 1951 r. w sprawie zbędnych i nadmiernych remanentów łożysk tocznych (MP Nr A-75, poz. 1197). Zmiany dotyczą zadań Biura „Cebilo” w zakresie gospodarowania łożyskami tocznymi (vide PUG Nr 12/42 str. 437).

RÓŻNE

Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 11 czerwca 1952 r. w sprawie czyszczenia kominów oraz przewodów dymowych i spalinowych (Dz. U. Nr 36 poz. 252) reguluje sprawę czyszczenia kominów i przewodów kominowych, dymowych i spalinowych czynnych w budynkach mieszkalnych, użytkowych i przemysłowych, ustalając w szczególności okresy czyszczenia przewodów kominowych, obowiązki koncesjonariuszy wykonujących czyszczenie i osób sprawujących zarząd budynków mieszkalnych, użytkowych i przemysłowych oraz właściwość władz sprawujących nadzór nad wykonywaniem czynności czyszczenia kominów i przewodów kominowych.

Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 maja 1952 r. w sprawie wykonywania orzeczeń sądowych przez urzędy, instytucje państwowe oraz jednostki gospodarki uspołecznionej (MP Nr A-67, poz. 1025) nakazuje jednostkom państwowym niezwłoczne wykonywanie wykonałych orzeczeń sądowych, gruntowne analizowanie orzeczeń sądowych przed wniesieniem środka odwoławczego i nie-dopuszczanie do zbędnych procesów sądowych.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1952 r. w sprawie przekazania Prezesowi Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego uprawnień przysługujących Prezesowi Rady Ministrów na podstawie dekretu z dnia 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji (MP Nr A-69, poz. 1040). Temat zarządzenia określony jest w tytule (vide PUG Nr 7/49 str. 258).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 9 lipca 1952 r. w sprawie druków przeznaczonych do publikacji przez plakatowanie (MP Nr A-74, poz. 1183) reguluje miejsca plakatowania, rozmiary plakatów, oraz tryb zatwierdzania treści i nakładów plakatów.

Przegląd przepisów inwestycyjnych

(Uzupełnienie przeglądu zamieszczonego w Nr 1(43), 3(45), 4(46), 5(47), 6(48), 7(49), 8(50) i 9(51) z 1952 r.)

DO CZĘŚCI II — PLANOWANIE INWESTYCYJNE

Pismo okólne Przewodniczącego PKPG Nr 20 z dnia 12 lipca 1952 r. w sprawie sporządzenia projektu planu inwestycyjnego na rok 1953.

Zawiera ono operatywne wskazówki wykonawcze do: 1. zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 146 z dnia 2 maja 1952 r. w sprawie ogólnych zasad opracowania Narodowego Planu Gospodarczego na r. 1953 — instrukcja Nr 78a, 2. zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 163 z dnia 20 maja 1952 r. w sprawie zasad i trybu sporządzenia rocznych planów inwestycyjnych — instrukcja Nr 93, 3. zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 175 z dnia 31 maja 1952 r. w sprawie zasad sporządzania rocznych planów inwestycyjnych w zakresie budownictwa mieszkaniowego — instrukcja Nr 93 BM oraz 4. pisma okólnego Nr 5 Przewodniczącego PKPG z dnia 6 marca 1952 r. w sprawie harmonogramu prac nad planem na rok 1953.

Pismo okólne Departamentu Inwestycji PKPG Nr 28 z dnia 1 września 1952 r. w sprawie planu nakładów maszynowych dla inwestycji niescentralizowanych limitowych na rok 1953.

Pismo to zawiera dyspozycje wykonawcze do zarządzenia Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów Nr 216 z dnia 11 lipca 1952 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu planowania, zatwierdzania i realizacji inwestycji niescentralizowanych limitowych (Mon. Pol. Nr A-65, poz. 1000).

M. inn. poleca ono wyodrębnienie planu nakładów maszynowych dla tych inwestycji od planu nakładów maszynowych dla tych inwestycji od planu nakładów maszynowych inwestycji scentralizowanych.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 282 z dnia 5 września 1952 r. w sprawie zasad i trybu sporządzania planu inwestycyjnego i planu budownictwa na r. 1953 w związku ze zmianą cen na artykuły zaopatrzeniowe i inwestycyjne.

Zarządzenie zawiera wskazówki techniczne dotyczące terminów opracowania wskaźników przeliczeniowych z cen roku 1952 na ceny roku 1953 oraz dokonania przeliczeń projektów planu inwestycyjnego na rok 1953.

Uzupełniające dyrektywy w tym przedmiocie zawiera pismo okólne Departamentu Koordynacji Planów Gospodarczych PKPG Nr 15 z dnia 5 września 1952 r. w sprawie zasad i trybu przeliczania projektów planów na rok 1953 w związku ze zmianą cen na artykuły zaopatrzeniowe i inwestycyjne.

Planowanie i zatwierdzanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej

Uchwała Nr 781/51 Prezydium Rządu z dnia 10 września 1952 r. w sprawie dokumentacji projektowo-kosztorysowej jako warunku włączenia inwestycji do rocznych planów inwestycyjnych oraz warunku ich realizacji.

Uchwała ta stanowi odpowiednik uchwały Nr 477/51 z dnia 18 lipca 1951 r. o analogicznym tytule (Biul. PKPG Nr 22 poz. 219). Poglębia ona wymogi w zakresie dokumentacji projektowo-kosztorysowej przy włączeniu inwestycji do PI/53.

Zarządzenie Nr 141 Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 13 czerwca 1952 r. w sprawie podziału odpowiedzialności za jakość robót między jednostkami projek-

tującymi i wykonawczymi oraz w sprawie ustalenia osobistej odpowiedzialności za jakość sporządzanej dokumentacji technicznej i wykonawstwa robót (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 10, poz. 67).

Celem zarządzenia jest zapewnienie należytej jakości dokumentacji technicznej, należytej jakości wykonawstwa robót budowlano-montażowych oraz dokładne ustalenie osobistej odpowiedzialności w tym przedmiocie właściwych pracowników zatrudnionych na poszczególnych szczeblach organizacyjnych jednostek projektodawstwa i wykonawstwa inwestycyjnego.

Pismo okólne Departamentu Inwestycji i Budownictwa Ministerstwa Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 7 czerwca 1952 r. w sprawie współpracy inwestorów z projektantami i wykonawcami robót budowlano-montażowych (Dz. Urz. Min. Przem. Dr. i Rzem. Nr 16 poz. 130).

Pismo okólne poleca nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy inwestorami a projektantami i wykonawcami robót budowlano-montażowych dla zapewnienia prawidłowego dopływu dokumentacji projektowo-kosztorysowej na budowy.

Zarządzenie Nr 129 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 26 czerwca 1952 r. w sprawie zmiany instrukcji o zasadach sporządzenia i zatwierdzenia dokumentacji dla budownictwa osiedlowego (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 13, poz. 142).

Zarządzenie wprowadza zmiany do instrukcji w przedmiocie określonym w tytule zarządzenia, wprowadzonej zarządzeniem Nr 89 Ministra Budow. M. i O. z dnia 27 lipca 1951 r. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 9, poz. 85).

DO CZĘŚCI III — REALIZACJA INWESTYCJI

Zmiany w planie inwestycyjnym na rok 1952

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła Nr 127 z dnia 9 lipca 1952 r. w sprawie dokonywania zmian w planie inwestycyjnym na rok 1952. (Dz. Urz. Min. Przem. Drobn. i Rzem. Nr 18, poz. 154).

Jest to resortowe zarządzenie wykonawcze do uchwały Nr 258/52 Prezydium Rządu z dnia 5 kwietnia 1952 r. w sprawie możliwości dokonywania zmian w PI/52.

Uchwała Nr 736/52 Prezydium Rządu z dnia 10 września 1952 r. w sprawie uchylenia uchwały Nr 258/52 Prezydium Rządu.

Uchwała Nr 736/52 uchyla z dniem 1 listopada 1952 r. możliwość dokonywania zmiany w planie inwestycyjnym na rok 1952 na zasadach i w trybie uchwały Nr 258/52 Prezydium Rządu z dnia 5 kwietnia 1952 r. w sprawie możliwości dokonywania zmian w PI/52 (patrz PUG Nr 5/47/ z 52 r. str. 176).

Końcowy termin dla zgłoszenia przez inwestorów bezpośrednich wniosków o przeprowadzenie zmiany w planie upływa z dniem 15 października 1952 r.

Uchwała Nr 737/52 Prezydium Rządu z dnia 10 września 1952 r. w sprawie włączenia do planu inwestycyjnego na rok 1952 i finansowania inwestycji wykonanych w r. 1952 a nie objętych planem inwestycyjnym na rok 1952.

Uchwała stworzyła warunki włączenia do planu inwestycyjnego na rok 1952 wykonanych w r. 1952 inwestycji pozaplanowych w zakresie: a) robót

i dostaw inwestycyjnych z tzw. poślizgu rzeczowego 1951 r. nie włączonych do PI/52 uchwałą Prezydium Rządu Nr 293/52 z dnia 12 kwietnia 1952 r. o włączeniu do planu inwestycyjnego na rok 1952 robót i dostaw inwestycyjnych z roku 1951 nie wykonanych rzeczowo do dnia 31 grudnia 1951 r. oraz b) robót i dostaw z PI/52 skreślonych lub ograniczonych w ciągu roku.

Inne pozaplanowe roboty mogą być włączone do planu inwestycyjnego tylko na podstawie odrębnych uchwał Prezydium Rządu.

Zlecenie dokumentacji projektowo-kosztorysowej

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 28 sierpnia 1952 r. w sprawie zwiększenia odpowiedzialności państwowych biur projektów za terminowe opracowanie dokumentacji technicznej oraz odpowiedzialności zlecających za terminowe dostarczanie założeń projektów i innych danych niezbędnych do opracowania dokumentacji (Mon. Pol. Nr A-77 poz. 1222).

Celem zarządzenia jest zwiększenie odpowiedzialności państwowych biur projektów za terminowe opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej oraz zwiększenie odpowiedzialności zamawiających za dostarczenie biurom projektów założeń projektów i innych danych niezbędnych do sporządzenia dokumentacji projektowo-kosztorysowej.

M. inn. ustala ono system sankcji w stosunku do osób, które zawiniły zwinę w opracowaniu dokumentacji oraz wprowadza zmiany do zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 112/51 z dnia 10 marca 1951 r. w sprawie stosowania wzoru umowy ramowej dotyczącej sporządzenia dokumentacji technicznej dla inwestycji — w części ustalającej kary umowne za niewykonanie lub nieterminowe wykonanie umowy.

Zawiera ono obowiązek dostosowania istniejących umów do ustalonych w nim zasad w terminie 1 miesiąca od dnia wejścia w życie zarządzenia.

Oszczędność w budownictwie

Okólnik Przewodniczącego PKPG Nr 14 z dnia 15 lipca 1952 r. w sprawie wykonania przepisu § 6 ust. 1 uchwały Nr 408/52 Prezydium Rządu z dnia 24 maja 1952 r. w sprawie wzmocnienia walki o oszczędność w budownictwie.

Okólnik ten zawiera wytyczne w przedmiocie podania rewizji przy udziale banków specjalnych już uzgodnionych między stronami kosztorysów dodatkowych z tytułu zatrudnienia robotników zamieszkowych oraz z tytułu robót dodatkowych w kierunku ograniczenia tych kosztów do niezbędnego minimum.

W wykonaniu uchwały Nr 408/52 Prezydium Rządu w tej części (patrz PUG Nr 8/50 z 1952 r. str. 301) szereg resortów wydał szczegółowe zarządzenia wykonawcze.

Zarządzenie Nr 123 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 19 czerwca 1952 r. w sprawie oszczędności na etapie projektowania inwestycji P. I. 1952 r. (Min. Bud. M. i O. Nr 13, poz. 138).

Zarządzenie to wydane zostało w związku z zarządzeniem Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów Nr 37 z dnia 8 lutego 1952 r. w sprawie realizacji w roku 1952 uchwały Nr 109 Prezydium Rządu o oszczędności w budownictwie (Mon. Polski Nr A-16, poz. 190).

Ustala ono zasady i tryb rewizji dokumentacji projektowo-kosztorysowej pod kątem widzenia pełnego zrealizowania wytycznych oszczędnościowych w zakresie projektodawstwa inwestycyjnego.

Zarządzenie Nr 124 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 23 czerwca 1952 r. w sprawie ewidencjonowania, planowania i kontroli kosztów własnych w 1952 r. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 13 poz. 139).

Zarządzenie wprowadza tymczasową instrukcję o ewidencjonowaniu, planowaniu i kontroli kosztów własnych w wykonawstwie budowlanym w 1952 r.

Zarządzenie Nr 125 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 23 czerwca 1952 r. w sprawie zmniejszenia dodatkowych kosztów powstałych wskutek zatrudnienia robotników zamieszkowych oraz z tytułu robót dodatkowych (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 13, poz. 140).

Stanowi ono resortowe zarządzenie wykonawcze do uchwały Nr 408/52 Prezydium Rządu z dnia 24 maja 1952 r. w sprawie wzmocnienia walki o oszczędność w budownictwie.

Zarządzenie Nr 128 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 25 czerwca 1952 r. w sprawie zmniejszenia kosztów zagospodarowania placów budowy (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 13, poz. 141).

Ustala ono zasady rewizji dokumentacji w zakresie organizacji robót pod kątem wprowadzenia najdalej idących oszczędności w ramach obowiązujących przepisów i istotnych potrzeb.

Wprowadza tabelę tymczasowych wskaźników liczbowych dotyczących zagospodarowania placu budowy.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła Nr 126 z dnia 12 lipca 1952 r. w sprawie zmniejszenia kosztów zagospodarowania placów budowy (Dz. Urz. Min. Przem. Drobno i Rzem. Nr 18 poz. 153).

Zarządzenie zawiera wytyczne o przedmiocie zrewidowania i ograniczenia do niezbędnego minimum kosztów zagospodarowania placów budowy — zgodnie z postanowieniami uchwały Nr 408/52 Prezydium Rządu z dnia 24 maja 1952 r.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła Nr 131 z dnia 19 lipca 1952 r. w sprawie zasad odpowiedzialności za gospodarkę materiałową oraz zaniedbanie wprowadzenia nowych metod pracy na budowach (Dz. Urz. Min. Przem. Drobno i Rzem. Nr 19, poz. 162).

Zarządzenie — w oparciu o wytyczne uchwały Nr 408/52 Prezydium Rządu w sprawie wzmocnienia walki o oszczędność w budownictwie — ustala zasady odpowiedzialności za właściwą i racjonalną gospodarkę materiałową na budowach w zespołach budownictwa przemysłowego drobnej wytwórczości i spółdzielniach pracy remontowo-konserwacyjnych zrzeszonych w ZSP i Rz. oraz jednostkach nadzoru inwestycyjnego, wykonujących roboty budowlano-montażowe systemem gospodarczym.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła Nr 136 z dnia 19 lipca 1952 r. w sprawie ustalenia obowiązkowych harmonogramów dla podstawowych inwestycji resortu i osób odpowiedzialnych za ich przestrzeganie (Dz. Urz. Min. Przem. Drobno i Rzem. Nr 19, poz. 164).

W wykonaniu uchwały Nr 408/52 Prezydium Rządu z dnia 24 maja 1952 r. w sprawie wzmocnienia walki o oszczędność w budownictwie — zarządzenie zobowiązuje zespoły budownictwa przemysłowego drobnej wytwórczości, spółdzielnie remontowo-konserwacyjne zrzeszone w ZSP i Rz. oraz inwestorów wykonujących roboty budowlano-montażowe systemem gospodarczym do ścisłego przestrzegania obowiązku sporządzania harmonogramów na wzorach ustalonych przez Polski Komitet Normalizacyjny (Normy budowlane) i wykonywania prac zgodnie z harmonogramem zaakceptowanym przez zamawiającego.

Zarządzenie Nr 131 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 27 czerwca 1952 r. w sprawie planowania, realizacji i kontroli zadań oszczędnościowych (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 14, poz. 149).

Zarządzenie wprowadza instrukcję tymczasową o planowaniu, realizacji i kontroli wykonania zadań oszczędnościowych w budowlanej produkcji podstawowej.

Pismo okólnie Departamentu Inwestycji PKPG z dnia 15 lipca 1952 r. w sprawie oszczędności w zakresie inwestycji, wykonywanych w oparciu o środki własne inwestorów (Biul. PKPG Nr 34, poz. 160).

Wyjaśnia ono, że środki własne inwestorów są akumulowane na inwestycje jedynie do wysokości kwoty netto tytułu inwestycyjnego.

Rozliczenia za dostawy, roboty i usługi inwestycyjne

Zarządzenie Ministra Kolei Nr 178 z dnia 4 lipca 1952 r. w sprawie zasad rozliczeń między przedsiębiorstwami wykonawczymi budowlano-montażowymi, podległymi Ministerstwu Kolei, a zlecającymi roboty budowlano-montażowe z tytułu kosztów wynikłych z zatrudnienia robotników zamiejscowych.

Jest to resortowe zarządzenie wykonawcze do zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 423 z dnia 14 listopada 1951 r. w sprawie zasad rozliczeń między przedsiębiorstwami wykonawczymi budowlano-montażowymi a zlecającymi roboty z tytułu kosztów wynikłych z zatrudnienia robotników zamiejscowych (Mon. Pol. Nr A-96, poz. 1338).

Do zarządzenia załączono 1 wzór kosztorysu dodatkowego, stanowiący preliminarz kosztów wynikających z zatrudnienia robotników zamiejscowych, 2. tabelę wskaźników, ustalających maksymalny stosunek kosztów wynikających z zatrudnienia robotników zamiejscowych do sumy kosztorysów umownych dla PPRK, 3. wzór faktury (rachunku) na koszty dodatkowe związane z zatrudnieniem robotników zamiejscowych.

Zarządzenie Nr 171 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 8 sierpnia 1952 r. w sprawie trybu i terminów sporządzania faktur przejściowych i końcowych oraz ich formy. (Monitor Polski Nr A-77 poz. 1227).

Stanowi ono resortowe zarządzenie wykonawcze do uchwały Nr 17/52 Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów między jednostkami gospodarki społecznej (Mon. Pol. Nr A-6, poz. 59).

Ustala ono zasady, tryb i terminy sporządzania faktur przez przedsiębiorstwa nadzorowane przez centralne zarządy budownictwa miejskiego, C. Z. Robót Instalacyjnych Budownictwa Miejskiego, C.Z. Sprzętu i Mechanizacji Bud. Miejsk. oraz Zarząd Budowlanych Przedsiębiorstw Powiatowych.

Do zarządzenia załączono: 1) wzór protokołu stanu robót, 2) wzór tabeli scalonych elementów budowy oraz 3) wzory faktur przejściowych i końcowych.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Chemicznego z dnia 23 sierpnia 1952 r. w sprawie formy i terminów sporządzania faktur za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w jednostkach wykonawstwa inwestycyjnego podległych nadzorowi Ministra Przemysłu Chemicznego.

Stanowi ono resortowe zarządzenie wykonawcze do uchwały Nr 17/52 Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów między jednostkami gospodarki społecznej (Mon. Pol. Nr A-6, poz. 59).

Zarządzenie określa treść faktury oraz częstotliwość fakturowania.

Dyscyplina Inwestycyjna

Okólnik Nr 45 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 25 czerwca 1952 r. w sprawie przestrzegania zasad dyscypliny inwestycyjnej i finansowej (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 13, poz. 144).

Okólnik mobilizuje centralne zarządy oraz nadzorowane przez nie przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego do pełnego przestrzegania zasad dyscypliny inwestycyjnej i finansowej.

Różne przepisy inwestycyjne

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 25 kwietnia 1952 r. w sprawie ustalenia na rok 1952 wysokości odsetka pobieranego od sum zaplanowanych do zainwestowania przez Dyрекcję Budowy Osiedli Robotniczych (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 13, poz. 147).

Zarządzenie ustala na rok 1952 wysokość odsetka pobieranego przez DBOR za czynności związane z realizacją ich zadań w wysokości 1,5% od sum zaplanowanych do zainwestowania.

DO CZĘŚCI IV — FINANSOWANIE INWESTYCJI

Uchwała Nr 779/52 Rady Ministrów z dnia 10 września 1952 r. o zmianie uchwały Rady Ministrów w sprawie zasad i trybu wykonywania budżetu Państwa na rok 1952.

Uchwała wprowadza zmiany do uchwały Nr 70 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 1952 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania budżetu Państwa na rok 1952 (Mon. Polski Nr A-24 poz. 304), dostosowując technikę dokonywania zmian w zakresie środków na sfinansowanie inwestycji do techniki dokonywania zmian rzeczowych w planie inwestycyjnym na rok 1952.

DO CZĘŚCI VI — SPRAWOZDAWCZOŚĆ INWESTYCYJNA

Zarządzenie Nr 158 Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 3 lipca 1952 r. w sprawie rocznego sprawozdania z wykonania planu inwestycyjnego na rok 1951 (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 10, poz. 71).

Zawiera ono resortowe zarządzenie wykonawcze do zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 maja 1952 r. w sprawie rocznego sprawozdania z wykonania P. I. 1951 r. (instrukcja GUS Nr 47).

Do zarządzenia załączono stosowną instrukcję wykonawczą.

Sprawozdawczość inwestycyjna

Zarządzenie Nr 4 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 23 lipca 1952 r. w sprawie zmiany instrukcji Nr 2 GUS w sprawie sprawozdawczości inwestycyjnej na rok 1952.

Zarządzenie — celem usprawnienia kontroli wykonywanej przez banki specjalne nad oddawaniem inwestycji do użytku — ustala dodatkowe obowiązki sprawozdawcze dla inwestorów bezpośrednich i naczelnych.

Wykonanie wielkich planów narodowych bieżącego 10-lecia uczyni Polskę krajem potężnego, nowoczesnego przemysłu, krajem rozwijającego się postępowego rolnictwa, krajem wysokiej kultury, jednym z przodujących krajów Europy.

(Z programu wyborczego Frontu Narodowego)

1.

W gospodarce socjalistycznej obowiązuje zasada rozgraniczenia gospodarki pieniężnej inwestycyjnej od gospodarki pieniężnej w zakresie pozostałej pozainwestycyjnej działalności inwestora.

Nakłady inwestycyjne, tzw. nakłady zmierzające do stworzenia nowych lub powiększenia istniejących obiektów majątku trwałego powinny w zasadzie być opłacane wyłącznie ze środków służących na sfinansowanie inwestycji. Jedynie roboty wykonywane systemem gospodarczym własnymi brygadami robotniczymi przez inwestorów, działających na zasadach rozrachunku gospodarczego, są finansowane wstępnie ze środków obrotowych tych inwestorów, do późniejszej refundacji ze środków inwestycyjnych.

Środki zaś inwestycyjne w żadnym przypadku nie mogą być zużywane na cele nie inwestycyjne.

Środki na sfinansowanie działalności inwestycyjnej inwestor otrzymuje w specjalnym trybie. Zasady uruchamiania tych środków na przestrzeni lat 1946—1952 uległy wielokrotnym zmianom i były określane w odrębnych dla każdego roku aktach normatywnych, regulujących organizację finansową inwestycji oraz zasady i tryb finansowania i bankowej kontroli działalności inwestycyjnej.

Od roku 1949 tj. od ustalenia jednolitej organizacji finansowania inwestycji¹⁾ do 1951 r. włącznie jedną z podstawowych zasad w zakresie rozliczeń inwestycyjnych był zakaz pokrywania ze środków inwestycyjnych określonego roku zobowiązań inwestora z tytułu działalności inwestycyjnej lat poprzednich. Uzasadnieniem tego zakazu było to, że tytuł inwestycyjny w tym okresie czasu określał nie tylko program rzeczowy i wartości kosztorysowe rocznego zadania inwestycyjnego, lecz także wysokość i źródła sfinansowania tego programu.

W tych warunkach na przestrzeni lat 1949—1951 po wygaśnięciu środków inwestycyjnych danego roku inwestor — pomimo istnienia zobowiązania prywatno-prawnego w stosunku do dostawcy lub wykonawcy z tytułu nierozliczonych nakładów inwestycyjnych — nie posiadał środków na zwolnienie się ze swego zobowiązania. Możliwość dokonania zapłaty za dostawy, roboty i usługi inwestycyjne wykonane w latach poprzednich powstawała dopiero na podstawie szczególnych aktów normatywnych — uchwał Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, a następnie uchwał Prezydium Rządu — wskazujących zasady i tryb oraz źródła dokonania rozliczeń z tytułu nieopłaconych w okresie ważności środków nakładów inwestycyjnych.

Jeżeli dla przykładu zanalizujemy to zagadnienie w odniesieniu do planu inwestycyjnego na rok 1950 otrzymamy następujący obraz:

Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 2 stycznia 1950 r. w sprawie systemu finansowania inwestycji w 1950 r. (Biul. PKPG Nr 1 poz. 1) w pierwotnym brzmieniu ustaliła końcowy termin wykorzystania środków przeznaczonych na sfinansowanie inwestycji na dzień 31 grudnia 1950 r. (§ 21), z tym, że w ramach tzw. poślizgu finansowego środki przeznaczone na pokrycie faktur i rozliczeń z tytułu nakładów wykonanych rzeczowo do dnia 31 grudnia 1950 r., a płatnych po tej dacie, mogły być wykorzystane w odniesieniu do pokrycia faktur — do dnia 31 stycznia 1951 r. a w odniesieniu do pokrycia rozliczeń refundacyjnych — do dnia 28 lutego 1951 r. (§ 22). Po upływie tych terminów niewykorzystane limity inwestycyjne (możność dysponowania środkami) wygasły (§ 23).

Pierwotne brzmienie § 22 uchwały KERM z dnia 2 stycznia 1950 r. zostało znieważone uchwałą Nr 60 Prezydium Rządu z dnia 30 stycznia 1951 r. (Monitor Polski Nr A-8 poz. 127).

W uchwale tej zostały ustalone nowe terminy ważności środków, objętych planem inwestycyjnym na rok 1950,

służących na opłacenie zobowiązań inwestorów z tytułu działalności inwestycyjnej 1950 r., zindywidualizowane w zależności od rodzajów nakładów inwestycyjnych (dostawy i roboty) i charakteru rozliczeń (rozliczenia przejściowe i końcowe) oraz ściśle końcowe terminy na zgłoszenie przez dostawców dóbr inwestycyjnych oraz wykonawców robót ich roszczeń za wykonane w 1950 r. dostawy, roboty i usługi.

Wyznaczone terminy zgłoszenia roszczeń nie pozostawały w żadnym stosunku do ogólnie obowiązujących terminów przedawnienia roszczeń cywilno-prawnych. Brały one pod uwagę jedynie terminy fakturowania oraz sprawdzania faktur przez zamawiających, określone w przepisach o zasadach i trybie rozliczeń między jednostkami gospodarki społecznej.

Uchwała Prezydium Rządu Nr 60/51 ponadto ustaliła zasadę, że „faktury przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego i dostawców oraz rozliczenia refundacyjne inwestorów nie złożone w terminach określonych w tej uchwale w bankach finansujących inwestycje nie zostaną pokryte ze środków planu inwestycyjnego na rok 1950, w związku z czym wykonawcy i dostawcy zobowiązani są po wymienionych terminach odpisać odpowiednie należności na straty“ (§ 1 ust. 4).

Na tle tego sformułowania powstało błędne przekonanie, że uchwała Prezydium Rządu Nr 60/51 w drodze wyjątku od zasady ogólnej rocznej prekluzji arbitrażowej (§ 20 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1950 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania — Dz. U. R. P. Nr 53 poz. 484) ograniczyła dochodzenie roszczeń z tytułu dostaw, robót i usług inwestycyjnych wykonanych w 1950 r. terminami zawitymi, ustalonymi w tej uchwale.²⁾

Dalsze możliwości przeprowadzenia rozliczeń nakładów i wydatków inwestycyjnych stworzyły dopiero dwie dodatkowe uchwały Prezydium Rządu, a mianowicie:

1. uchwała Nr 651/51 z dnia 15 września 1951 r. w sprawie dodatkowego pokrycia ze środków inwestycyjnych niektórych faktur i rozliczeń dotyczących planu inwestycyjnego na rok 1950, a nie złożonych w bankach finansujących inwestycje w terminach ustalonych dla rozliczeń z planem inwestycyjnym na rok 1950 (Monitor Polski Nr A-85 poz. 1168) i

2. uchwała Nr 831/51 z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie przyspieszenia i usprawnienia rozliczeń z tytułu działalności inwestycyjnej r. 1951 i lat poprzednich (nie ogłoszona).

Pierwsza z tych uchwał — uchwała Prezydium Rządu Nr 651/51 — poleciła przedsiębiorstwom wykonawstwa inwestycyjnego, dostawcom dóbr inwestycyjnych oraz inwestorom, którzy z niezawinionych przyczyn nie złożyli w bankach finansujących inwestycje faktur za dostawy, roboty i usługi inwestycyjne, wykonane w 1950 r. w terminach przepisanych uchwałą Prezydium Rządu Nr 60/51, złożenie w dodatkowym terminie do dnia 31 października 1951 r. właściwym ministrom wniosków o zezwolenie na pokrycie tych faktur i rozliczeń ze środków inwestycyjnych 1951 r. przy równoczesnym wstrzymaniu się ze spisaniem tych roszczeń na straty.

Druga z nich — uchwała Prezydium Rządu Nr 831/51 — stanowi generalną „amnestię“ dla zaległych rozliczeń z tytułu działalności inwestycyjnej z roku 1951 i lat poprzednich. Jej przedmiotem jest ustalenie źródeł i sposobu pokrycia następujących należności:

1) kosztów robót inwestycyjnych, ukończonych do dnia 31 grudnia 1949 r. wraz z kosztami ich odbioru,

2) faktur i należności wynikających z rozliczeń refundacyjnych z roku 1950, zgłoszonych dodatkowo na podstawie upoważnienia, udzielonego w uchwale Prezydium Rządu Nr 651/51,

1) Uchwała Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1948 r. w sprawie trybu finansowania inwestycji, objętych planem inwestycyjnym na rok 1949 — Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 3 poz. 14.

2) Porównaj: Leon Bem — o terminach dochodzenia roszczeń przed komisjami arbitrażowymi — Państwo i Prawo — zeszyt 7 (77) lipiec 1952 r. str. 71/2.

3) kredytów antycypacyjnych i krótkoterminowych udzielonych przez banki finansujące inwestycje zgodnie z szczególnymi przepisami wydanymi dla 1950 i 1951 r.,

4) faktur i należności wynikających z rozliczeń refundacyjnych za roboty, dostawy i usługi inwestycyjne niezgodnych rzeczowo lub finansowo z właściwymi składnikami tytułów inwestycyjnych w planie inwestycyjnym 1951 r.,

5) faktur za dostawy z importu inwestycyjnego, niezgodnych ze składnikami tytułów inwestycyjnych w planie inwestycyjnym 1951 r.

W odniesieniu do inwestycji wykonanych w 1951 r. dodatkowe możliwości pokrycia zobowiązań ustaliło zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 1951 r. w sprawie zasad finansowania inwestycji limitowych i działalności przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego przez banki specjalne (Monitor Polski Nr A-6 poz. 60 z 1952 r.), które w § 93 ust. 1 ustaliło zasadę, że „limity finansowania danego roku obejmują środki na pokrycie zobowiązań z tytułu działalności inwestycyjnej, wykonanej fizycznie do końca poprzedniego roku”.

Postanowienia powołanego wyżej zarządzenia, obejmujące wg pierwotnego jego brzmienia jedynie zobowiązanie rzeczowo i finansowo zgodne z planem inwestycyjnym na rok 1951, nowelą z dnia 4 lutego 1952 r. (Monitor Polski Nr A-15 poz. 177) rozszerzone zostały na faktyczne koszty robót, dostaw i usług inwestycyjnych 1951 r. bez względu na ich zgodność rzeczową i finansową z planem inwestycyjnym.

Teoretycznie w wyniku postanowień uchwały Prezydium Rządu Nr 831/51 oraz wspomnianego zarządzenia Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 4 lutego 1952 r. — nie powinno być nierozliczonych między jednostkami gospodarki uspołecznionej nakładów inwestycyjnych, z tytułu dostaw, robót i usług rzeczowo wykonanych do dnia 31 grudnia 1951 r.

Praktycznie jednak rzecz przedstawia się inaczej. W dość licznych przypadkach — szczególnie wskutek powstania sporu między stronami — nakłady inwestycyjne wykonane w latach ubiegłych nie zostały rozliczone i inwestorzy zobowiązani są cywilno-prawnie wobec swych kontrahentów do zapłaty określonych sum pieniężnych.

II.

Z dniem 1 stycznia 1952 r. nastąpił zasadniczy przełom w zasadach finansowania działalności inwestycyjnej.³

Cytowane już zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 1951 r. w sprawie zasad finansowania inwestycji limitowych i działalności przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego przez banki specjalne (Monitor Polski Nr A-6 poz. 60, Nr A-15 poz. 177 i Nr A-16 poz. 189 z 1952 r.) — w oparciu o nowe zasady planowania pokrycia finansowego inwestycji, zawarte w tzw. instrukcji budżetowej Nr 5/52⁴) — zerwało z zakazem pokrywania ze środków inwestycyjnych bieżącego roku zobowiązań inwestora wobec jego kontrahentów z tytułu dostaw, robót i usług inwestycyjnych wykonanych w poprzednim roku.

Przeciwnie, obowiązujące od 1 stycznia 1952 r. zasady planowania pokrycia finansowego inwestycji wprowadziły tzw. zobowiązania budowy tj. zobowiązania inwestora wobec jego kontrahentów z tytułu działalności inwestycyjnej rzeczowo wykonanej do końca poprzedniego roku jako normalny, obowiązkowy element planowania wysokości środków pieniężnych potrzebnych inwestorowi w 1952 r. na opłacenie kosztów jego działalności inwestycyjnej.

Jednak postanowienia powołanego wyżej zarządzenia z dnia 11 grudnia 1951 r. (w brzmieniu noweli z dnia 4 lutego 1952 r. — Mon. Pol. Nr A-16 poz. 177) — jak już wspomniano wyżej — ograniczyły pojęcie „zobowiązań budowy”, a tym samym możliwości spłacenia zobowiązań

z tytułu lat ubiegłych, wyłącznie do zobowiązań z tytułu działalności inwestycyjnej 1951 r. Nie rozliczone w 1951 r. zobowiązania z tytułu nakładów inwestycyjnych tego roku podlegają w roku bieżącym zapłacie na równi z płatnościami z tytułu działalności inwestycyjnej 1952 r. z stojących do dyspozycji inwestora środków inwestycyjnych.

W wyniku tego stanu rzeczy inwestor w dalszym ciągu nie posiada pełnej zdolności zwalniania się z zobowiązań z tytułu prowadzonej przez siebie działalności inwestycyjnej.

W szczególności w roku bieżącym inwestor nie posiada środków na pokrycie nierozliczonych w swoim czasie nakładów inwestycyjnych wykonanych w roku 1950 i latach poprzednich, nawet w tych przypadkach w których ódmówił zapłaty a z kolei orzeczeniem komisji arbitrażowej został zobowiązany do ich uregulowania.

W myśl ustalonej bowiem praktyki orzeczenia komisji arbitrażowych, dotyczące roszczeń z tytułu dostaw, robót i usług inwestycyjnych, zrealizowanych przed dniem 1 stycznia 1951 r., nie podlegają wykonaniu, jeżeli nie zabezpieczono na ten cel środków w trybie i na zasadach zacylowanych wyżej uchwał Prezydium Rządu Nr 651/51 lub Nr 831/51.

Po dniu 31 grudnia 1952 r. — przy utrzymaniu na rok 1953 zasady wprowadzonej § 93 zarządzeniem Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 1951 r. — inwestor nie będzie również posiadał środków na spłacenie nierozliczonych do tego terminu nakładów inwestycyjnych rzeczowo wykonanych w 1951 r.

Jak wykazały dotychczasowe doświadczenia w tym przedmiocie słuszność i celowość takiego kształtowania zasad finansowania inwestycji budzi poważne wątpliwości.

Szczególnie wyraźnie wątpliwości te występują na tle przedstawionego wyżej przykładu rozliczenia nakładów inwestycyjnych wykonanych w 1950 r., w odniesieniu do których pomimo czterech uchwał Prezydium Rządu pozostały jeszcze zobowiązania inwestorów — niemożliwe do wyegzekwowania nawet w drodze państwowego arbitrażu gospodarczego.

Wydaje się, że jedynie słusznym i uzasadnionym jest przyjęcie również w zakresie rozliczeń inwestycyjnych zasady, umożliwiającej rozliczenie nakładów inwestycyjnych tak długo, jak długo posiadają one byt prawny, jak długo istnieje prywatno-prawny obowiązek inwestora do zapłaty należności z tytułu wykonanych dostaw, robót i usług inwestycyjnych.

Można by powiedzieć, że proponowana wyżej zasada demobilizująco wpływać będzie na szybkość i terminowość rozliczeń inwestycyjnych.

Pogląd ten jednak nie wydaje się być słusznym.

W stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej terminy fakturowania i pokrywania należności za wykonane dostawy, roboty i usługi określone są w drodze zarządzeń naczelnych władz gospodarki narodowej, w obecnie obowiązującym stanie prawnym — w drodze uchwał Prezydium Rządu Nr 877/51 z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie zasad rozliczeń za dostawy, usługi i roboty między jednostkami gospodarki uspołecznionej (Monitor Polski Nr A-103 poz. 1500) oraz Nr 17/52 z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów między jednostkami gospodarki uspołecznionej (Monitor Polski Nr A-6 poz. 59) i zarządzeń wykonawczych, wydanych na ich podstawie.

Powołane uchwały — z których pierwsza dotyczy wszelkich, nie tylko inwestycyjnych rozliczeń — ustalają sankcje gospodarcze za nieterminowość fakturowania należności oraz kary za zwłokę w przypadku nieterminowego pokrycia faktury.

Terminy zafakturowania należności oraz terminy akceptacji płatnika, przewidziane w tych uchwałach decydują również o rozpoczęciu biegu prekluzji arbitrażowej, uniemożliwiającej dochodzenie należności w drodze spornej.

Problematyka inwestycyjna w tym zakresie nie ma i nie powinna mieć żadnej specyfiki, mobilizacja zaś jednostek gospodarki uspołecznionej do terminowego dochodzenia należności oraz wykonywania zobowiązań pienięż-

3) Porównaj: Ralf Szarota — Nowy system finansowania inwestycji — Życie gospodarcze Nr 14 z 1952 r. str. 763—766 i Franciszek Wentowski — Planowanie inwestycyjne na rok 1952 — Przegl. Ustawod. Gospodarczego Nr 9(39) z 1951 r. str. 350—353.

4) Instrukcja budżetowa Nr 5/52 z dnia 25 lipca 1951 r. w sprawie planowania pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952 — wydana w formie odrębnej broszury.

nych w zakresie inwestycji nie powinna być przeprowadzana w drodze szczególnego ograniczania w czasie możliwości zwalniania się płatnika z zobowiązania, nie harmonizującego z obowiązującymi w tym przedmiocie ogólnymi zasadami prawnymi (prekluzja arbitrażowa).

Na marginesie poruszonego problemu należy podnieść, że dotychczasowy stan prawny w tym zakresie może wywołać niewłaściwe angażowanie państwowego arbitrażu

gospodarczego. Jednostki bowiem gospodarki uspołecznionej w obliczu nadchodzącej prekluzji arbitrażowej zmuszone są do wnoszenia do komisji arbitrażowej również spraw niespornych, wyłącznie dlatego, że inwestor — w oparciu o obowiązujące zasady finansowania inwestycji — nie posiada środków na zwolnienie się z zobowiązania.

Franciszek Wentowski

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM LOKALI

Ustalenie charakteru prawnego mieszkania zastępczego pozostającego w dyspozycji zakładu pracy

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1952 r. w sprawie mieszkań służbowych i zakładowych w § 1 stanowi, że mieszkaniem służbowym jest lokal mieszkalny pozostający w dyspozycji zakładu pracy i przydzielony pracownikowi przez zakład pracy w związku ze stosunkiem pracy. Rozporządzenie to weszło w życie z dniem ogłoszenia t.j. 25 czerwca 1952 r. Wynika z tego, że po tym dniu każdy lokal mieszkalny przydzielony przez zakład pracy swemu pracownikowi ma charakter mieszkania służbowego lub zakładowego, o ile oczywiście lokal znajduje się w dyspozycji zakładu. Rozporządzenie nie zna już podziału mieszkań na pracownicze i służbowe, pozostawia jednak w mocy dotychczasowe przydziały na mieszkania pracownicze (art. 24 ust. 2).

Jak jednak traktować lokal mieszkalny przydzielony pracownikowi po dniu wejścia w życie rozporządzenia, wzamian za dotychczas zajmowane mieszkanie pracownicze. Przypadki takiej „zamiany mieszkań“ zachodzą bardzo często i wynikają z dwóch zasadniczych przyczyn.

Pierwsza — to konieczność przekwaterowania pracownika w związku z potrzebami samego zakładu pracy np. rozszerzenie pomieszczeń zajmowanych przez zakład pracy na cele własne.

Druga — to przekwaterowanie pracownika do mieszkania zastępczego z uwagi na konieczność przestrzegania obowiązujących norm zaludnienia — ustalonych w Uchwale Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1951 r. (Monitor Polski Nr. 68, poz. 887). Zarówno w pierwszym, jak i drugim przypadku, przekwaterowanie następuje z przyczyn przez pracownika nie zawnionych. Należy wyliczyć oczywiście rzadkie przypadki, kiedy pracownik wprowadził w błąd zakład pracy, podając inny niż faktyczny stan rodziny przy przydziale mu mieszkania pracowniczego, gdyż sprawa wyciągnięcia ewentualnych sankcji wobec takiego pracownika należy do zakładu pracy. Wypadnie się zastanowić, czy lokal przydzielony przez zakład pracy wzamian dotychczas zajmowanego mieszkania pracowniczego ma charakter w obu przypadkach mieszkania służbowego w rozumieniu rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1952 r. w sprawie mieszkań służbowych i zakładowych.

Wydaje się, że zasada twierdząca jest uzasadniona w świetle na wstępie przytoczonych postanowień rozporządzenia. Rozporządzenie nie przewiduje żadnych wyjątków od postanowień § 1. Pewne wątpliwości może nasuwać § 24 ust. 2, w którym mowa, że do mieszkań, które w myśl dotychczas obowiązujących przepisów były mieszkaniem pracowniczymi stosuje się nadal te przepisy do czasu opróżnienia tych mieszkań. Należy tu jednak rozróżnić dwa momenty, to jest opróżnienie dotychczasowego mieszkania i objęcie mieszkania zastępczego.

Nie ulega kwestii, że sprawa opróżnienia mieszkania pracowniczego może być rozważana tylko w trybie dawnego rozporządzenia z 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych, ale czy przydzielenie mieszkania zastępczego, które niewątpliwie jest co najmniej mieszkaniem pracowniczym może być rozważane w tym samym trybie. Czy więc zakład pracy, który musi jakoś uregulować stronę prawną objęcia mieszkania zastępczego przez pracownika może mu obecnie wydać przydział w oparciu o przepisy dawnego rozporządzenia i w formie przewidzianej w okólniku Prezesa Rady Mini-

strów z dnia 25.X.1950 r. Wydaje się, że byłoby to sprzeczne nie tylko z przepisami obecnego rozporządzenia, ale i sprzeczne z tendencją ujednolicania charakteru prawnego wszystkich mieszkań, pozostających w dyspozycji zakładów pracy jako mieszkań służbowych¹⁾. Przepis § 24 ust. 2 nie może być interpretowany rozszerzająco i ma na celu jedynie uniknięcie zbytnich komplikacji przy ewentualnej zmianie przydziałów dla pracowników, którzy odeszli do innych zakładów pracy²⁾, a w świetle nowego rozporządzenia nie byłoby uprawnieni do uzyskania przydziału mieszkania służbowego, lecz wręcz przeciwnie — pierwotny zakład pracy mógłby żądać opróżnienia zajmowanego przez nich mieszkania.

Nie powinien więc budzić żadnych wątpliwości fakt, że przydział mieszkania zastępczego dokonany przez zakład pracy w stosunku do swego aktualnego pracownika będzie miał charakter prawny przydziału mieszkania służbowego, gdyż zachodzą w tym przypadku wszystkie warunki przewidziane w § 1 rozporządzenia z 4.VI.1952 r.

Przedstawiając powyższą tezę należy równocześnie rozważyć inne przypadki konieczności przekwaterowania osób zajmujących mieszkania pracownicze. A więc będą to przypadki, gdy mieszkanie pracownicze zajmują tylko członkowie rodziny pracownika względnie zajmują były pracownik przeniesiony w stan spoczynku lub zwolniony z pracy z zachowaniem praw emerytalnych; gdy mieszkanie zajmuje były pracownik, który przeszedł do innego zakładu pracy; wreszcie konieczność opróżnienia tylko części mieszkania pracowniczego (ściśnienie).

Rozważmy wszystkie trzy przypadki po kolei. A więc pierwszy — konieczność przekwaterowania rodziny pracownika lub byłego pracownika — emeryta. Zgodnie z § 6 ust. 1 i § 7 osobom takim przysługuje w każdym wypadku lokal zastępczy i obojętnym dla ich uprawnień do zajmowania mieszkania jest fakt czy będzie to mieszkanie pracownicze czy służbowe. Ich prawa nie ulegają żadnym zmianom do czasu, dopóki zajmują oni jakiegokolwiek lokal pozostający w dyspozycji zakładu pracy, od którego uzyskali mieszkanie pracownicze. Wydaje się jednak uzasadnione, aby w przypadku przekwaterowania (np. do mieszkania mniejszego wobec zmniejszenia się stanu rodziny) pracodawca dokonywał przydziału mieszkania zastępczego w trybie zarządzenia Prezesa Rady Ministrów Nr. 158 z dnia 3.VII. 1952 r. w sprawie wzorów umów o przydział mieszkania służbowego i mieszkania zakładowego (Monitor Polski Nr. A—58, poz. 592). Uzasadnione będzie to specjalnie z tego względu, że przydział ten stanowi integralną część umowy o najem lokalu, określającej obowiązki najemcy w zakresie czynszu, świadczeń itp.

W przypadku drugim (to jest — przydzielenie lokalu zastępczego byłemu pracownikowi, który przeszedł do innego zakładu pracy) nie zachodzi warunek przewidziany w § 1 rozporządzenia, a mianowicie przydzielenie mieszkania pracownikowi przez zakład pracy w związku ze stosunkiem pracy. Wynika z tego, że lokal zastępczy nie może mieć charakteru mieszkania służbowego. Wyłania się natomiast pytanie, czy aktualny pracodawca nie powinienby w takim

¹⁾ patrz artykuł M. Kowalka: Mieszkania służbowe w świetle nowych przepisów P.U.G. Nr. 7 z 1952 r.

²⁾ tamże

przypadku dokonać przydziału mieszkania zastępczego jako mieszkania służbowego. Należy tutaj od razu zaznaczyć, że mieszkanie takie znajduje się w dyspozycji uprzedniego pracodawcy, który inicjuje to przekwaterowanie. W związku z tym należy wziąć pod uwagę dotychczasową praktykę, która wykazała, że aktualny pracodawca jako niezainteresowany bezpośrednio ogranicza się tylko do wystawienia przydziału swemu pracownikowi, natomiast na ogół rzadko zawiadamia zakład pracy, w którego dyspozycji lokal pozostaje, o zaistniałych okolicznościach, które w myśl obowiązujących przepisów uzasadniałyby wszczęcie postępowania o opróżnienie takiego mieszkania. Widzimy więc, że praktycznie mieszkanie takie zakład pracy właściwie traci. Poza tym należy pamiętać o jednym z zasadniczych celów przepisów o mieszkaniach służbowych, a mianowicie: chodzi o pełne zabezpieczenie puli mieszkaniowej danego zakładu pracy przed jej zmniejszaniem się na korzyść innego zakładu pracy i to na skutek pewnych stanów faktycznych, nie zawsze zresztą zgodnych z hierarchią potrzeb tych zakładów. Ewentualny przydział obcemu pracownikowi mieszkania zastępczego jako mieszkania służbowego byłby takim właśnie stanem faktycznym, który praktycznie powodowałby wyjęcie tego lokalu spod dyspozycji pierwotnego zakładu pracy i, co za tym idzie, zmniejszenie jego puli mieszkaniowej na rzecz innego zakładu pracy. W razie bowiem przydzielenia mieszkania zastępczego jako służbowego odpada całkowicie podstawa do ewentualnego przekwaterowania obcego pracownika do innego lokalu znajdującego się poza obrębem budynków pracowniczych (służbowych) tego zakładu pracy. Natomiast przekwaterowanie pracownika obcego zajmującego lokal jako mieszkanie pracownicze będzie całkowicie uzasadnione i może mieć miejsce w przypadku konieczności przydzielenia tego lokalu jako mieszkania służbowego aktualnemu pracownikowi danego zakładu pracy. Z tych więc względów wskazane byłoby, aby przydzielony obcemu pracownikowi lokal zastępczy w zamian za zajmowane przez niego mieszkanie pracownicze utrzymał nadal kwalifikację mieszkania pracowniczego. Dokonanie przydziału tego mieszkania jako pracowniczego przez aktualnego pracodawcę nie jest potrzebne wobec brzmienia § 25 rozporządzenia z dnia

4.VI. 1952 r. Wreszcie trzeci przypadek — zmniejszenie powierzchni mieszkania pracowniczego zajmowanego przez najemcę w związku z utratą przez niego uprawnień do zajmowania pierwotnego metrażu — nie powoduje konieczności dokonywania w ogóle nowego przydziału, gdyż mamy tu do czynienia tylko ze sprawą opróżnienia części lokalu i to oczywiście w trybie dawnego rozporządzenia. Pierwotny przydział pozostaje w mocy z tym, że zostaje on ograniczony do mniejszego metrażu.

Reasumując powyższe tezy można powiedzieć: sytuacja prawna „pracownika obcego” na skutek przekwaterowania nie ulega zmianie, natomiast sytuacja aktualnego pracownika danego zakładu pracy zmienia się o tyle, że przydzielony mu lokal zastępczy będzie zawsze miał charakter mieszkania służbowego. Jeżeli porównamy oba rozporządzenia to okaże się, że uprawnienia pracownika zajmującego mieszkanie pracownicze, jak i zajmującego mieszkanie służbowe w rozumieniu rozporządzenia z 4.VI. 1952 r. są bardzo podobne. I w jednym i w drugim rozporządzeniu pracownik zachowuje prawo do otrzymania mieszkania zastępczego w przypadku ustania stosunku pracy z winy pracodawcy, utraty zdolności do wykonywania pracy, w stosunku do jego rodziny — w razie jego śmierci. Jeżeli jeszcze weźmiemy pod uwagę, że w myśl nowego rozporządzenia ostateczna decyzja w sprawie opróżnienia mieszkania służbowego zapada przy współdziale przedstawiciela właściwego związku zawodowego istnieje pewność, że uzasadnione interesy pracownika i jego uprawnienia nie zostaną naruszone.

Należy dodać, że przedstawione rozważania należy traktować jako próbę rozwiązania jednego z licznych zagadnień w zakresie spraw lokalowych, nasuwających się wobec wejścia w życie nowego rozporządzenia o mieszkaniach służbowych. Jest oczywiste, że pełne oświetlenie tych zagadnień przyniesie praktyka właściwych władz lokalowych, ustalająca w drodze orzecznictwa właściwą wykładnię obowiązujących przepisów, będącą zgodną z intencjami ustawodawcy.

K. Dyszlewski

NOTATNIK

Studium dla radców prawnych

Zagadnienie szkolenia kadr, tak ważne na obecnym etapie budownictwa socjalistycznego, stanowi na odcinku prawniczym jedno z zadań Zrzeszenia Prawników Polskich. Nieustanne bowiem przemiany ustawodawstwa, a ustawodawstwa gospodarczego w szczególności, wymagają od prawników stałego pogłębiania swych wiadomości. Zaznajamianie się z podstawami ideologicznymi nowych aktów ustawowych, udoskonalanie metod stosowania prawa — to jednak nie wszystko. Upaństwowienie bowiem podstawowych gałęzi gospodarki narodowej stworzyło nowe zagadnienia dla prawników — zajmowania się tego rodzaju technicznymi zagadnieniami, jak wzory umów i aktów prawnych w gospodarce socjalistycznej, zagadnienie zbiorowego ujęć pewnych kompleksów ustawodawczych (ustaw, dekretów, rozporządzeń, zarządzeń, uchwał różnych organów państwowych, okólników, pism okólnych, instrukcji itp.) — co wszystko określa strukturę i życie gospodarki narodowej...¹⁾. To bogactwo aktów prawnych powoduje tym większą odpowiedzialność każdego prawnika, działającego na odcinku życia gospodarczego. Rola jego, jako „łącznika między teorią a praktyką, walczącego o socjalistyczną praworządność”²⁾ — staje się dziś, w okresie nowej Konstytucji jeszcze ważniejsza.

Ta droga rozwojowa, po której niewątpliwie musi kroczyć prawnik, będący radcą prawnym, została w szczególności podkreślona już na Kongresie Nauki Polskiej

w lipcu 1951 r., kiedy to zwrócono uwagę w naukach prawnych nie tylko na zagadnienia teoretyczne, ale i na zagadnienia techniczne „określające strukturę i życie gospodarki narodowej”³⁾

Rozumiejąc swą rolę na omawianym odcinku, Oddział Warszawski Zrzeszenia Prawników Polskich zorganizował w ubiegłym sezonie specjalne Studium dla radców prawnych, którego problematyka objęła bogaty wachlarz zagadnień, przedstawionych słuchaczom przez poważne siły fachowe.

Na czoło tych zagadnień wysunęła się sprawa własności socjalistycznej. W tym zakresie omawiano zarówno podstawy teoretyczne własności, jak i zagadnienia praktyczne, związane z jej przenoszeniem. W tym zakresie wykładami byli prof. J. Wiszniewski — Zagadnienia własności socjalistycznej i zasady rozrachunku gospodarczego (podstawy teoretyczne), mgr K. Hartman z Gł. Komisji Arbitrażowej — Zagadnienie przenoszenia własności socjalistycznej (zagadnienia praktyczne), Sędzia S. N. A. Bachrach — Ochrona własności i przestępstwa gospodarcze.

W zakresie struktury i organizacji gospodarki uspołecznionej nieli wykłady: mgr Markowski z FKPG — o gospodarce planowej, mgr Doroszewicz z PKPG — o organizacji naczelnych władz i organów gospodarczych oraz mgr J. Dobrowolski z CRS — o organizacji i zasadach gospodarczych spółdzielczości.

Odnosnie prawa materialnego i procesualnego — zagadnienia przedstawili: mgr Bem z Gł. Komisji Arbitra-

¹⁾ zob. Cz. Przymusiński — Po I Kongresie Nauki Polskiej, Przegl. Ustawod. Gospod. Nr 7 z 1951 r.

²⁾ zob. dr Ludwik Bar — Prawo i prawnik w gospodarce socjalistycznej, Przegl. Ust. Gosp. Nr 11 z r. 1950.

³⁾ zob. Cz. Przymusiński — ibid.

żowej w wykładach o socjalistycznym prawie cywilnym w praktyce arbitrażu i w zasadach postępowania arbitrażowego, mgr Hermelin z Gł. Komisji Arbitrażowej — o umowach planowych (sporach przedumownych, ogólnych warunkach dostaw) i mgr Hettlinger z PKPG — o nabywaniu nieruchomości dla celów wykonania planów gospodarczych.

Wreszcie w dziedzinie finansów i podatków jednostek gospodarki uspołecznionej wykłady objęły sprawy systemów finansowych przedsiębiorstw państwowych — mgr Stawikowski z Min. Finansów, o inwestycjach (od strony inwestora) — prof. Buczkowski, o inwestycjach (od strony wykonawcy) — mgr Wentowski, o podatkach przedsiębiorstw uspołecznionych (podatku obrotowym i od operacji nietowarowych) — Nacz. Niedziałkowski z Min. Finansów, o podatkach przedsiębiorstw uspołecznionych odnośnie wpałat zysków od przedsiębiorstw państwowych i podatku dochodowego od spółdzielczości — dyr. Rostkowski z Min. Finansów, oraz o obowiązkach przedsiębiorstw w zakresie ubezpieczeń społecznych — adw. Garlicki z ZUS-u.

Studium dla radców prawnych było pierwszą tego rodzaju eksperymentalną formą szkolenia. Tematyka wykładów zestawiona była w sposób, który wymagałby w przyszłości licznych uzupełnień. Jasne jest, że w 56 godzinach wykładów niesposób było wyczerpać całej problematyki interesującej radców prawnych. Omówione tematy wymagałyby rozszerzenia i pogłębienia, szereg zaś tematów z konieczności w ogóle pominięto, jak np. dyscyplina pracy, zapobieganie płynności kadr, zatrudnianie absolwentów, ustawodawstwo mieszkaniowe pracowników, nie mówiąc już o ustawodawstwie pracy i szerokiej dziedzinie przepisów księgowo-finansowych. Mimo to skrypty, które wydano w ilości 6 zeszytów, stały się nie tylko pomocą dla słuchaczy, ale stanowiąc będą trwały dorobek wydawniczy w zakresie prawniczego szkolenia zawodowego.

Specjalnie cenne dla słuchaczy było to, że system wykładów uzupełniany był ćwiczeniami i seminariami, na któ-

rych w drodze bezpośredniej dyskusji mogło nastąpić pogłębienie zagadnień specjalnie interesujących słuchaczy, a i nieraz rozwiązywanie trudności, nasuwających się w ich pracy codziennej.

Zorganizowanie Studium spotkało się z ogromnym zainteresowaniem wśród prawników stolicy. Około 300 osób uczęszczało na wykłady. Ponad 200 słuchaczy regularnie biorących udział w pracach Studium, otrzymało zaświadczenia o uczęszczaniu na nie.

O ile chodzi o skład osobowy słuchaczy, to najliczniej reprezentowani byli radcowie prawni zarówno przedsiębiorstw i Centralnych Zarządów, jak i Ministerstw. W wyniku przeprowadzonej ankiety kurs ukończyło:

39 radców Centralnych Zarządów, 36 radców państwowych przedsiębiorstw o charakterze terenowym, 30 radców Ministerstw, 19 radców urzędów, administracji i rad narodowych, 14 radców związków zawodowych, słow. społ. i nauk., 12 radców banków, 10 radców spółdzielczości pracy, 9 radców spółdzielczości, 7 radców instyt. oświat, kultur i prasy, 7 sędziów, 6 prokuratorów, 5 radców zrzeszeń prywatnych, 20 niezatrudnionych na radcostwach (adwokatów i aplikantów).

Znaczenie doskonalenia kadr na odcinku prawniczym znalazło swój wyraz i ocenę również i w tym, że liczne instytucje już po rozpoczęciu pracy Studium zgłaszały wnioski o przyjęcie zatrudnionych w nich radców prawnych. Wysoką zaś poziom wykładów w połączeniu z liczną frekwencją ze strony słuchaczy oraz żywymi dyskusjami — były dowodem, że utworzenie studium odpowiadało zadaniom chwili i było wyrazem potrzeb szerokiego mas członkowskich. Doświadczenia z przebiegu prac Studium, błędy, jego braki i trudności — stanowiąc będą bogaty materiał, który umożliwi dalsze doskonalenie tego rodzaju form szkolenia zawodowego na tak doniosłym odcinku pracy naszego prawnictwa.

K. M.

W sprawie legitymacji przedsiębiorstw państwowych do dysponowania rachunkami bankowymi

Stosunek prawny pomiędzy bankiem a posiadaczem rachunku w zakresie odpłatno-usługowych świadczeń banku regulują tzw. przepisy dla posiadaczy rachunków — odrębne dla rachunków bankowych (rozliczeniowych, pożyczkowych, bieżących i specjalnych) i odrębne dla rachunków inwestycyjnych; przepisy te są wręczane przez bank posiadaczowi rachunku przed jego otwarciem.

Odrębność tych przepisów dla posiadaczy rachunków bankowych i dla posiadaczy rachunków inwestycyjnych wynika z różnego charakteru tych grup rachunków.

Posiadaczem rachunku bankowego mogą być wszystkie jednostki gospodarki uspołecznionej, jednostki gospodarki nieuspołecznionej i osoby fizyczne, obowiązane w myśl przepisów o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym do posiadania rachunku oraz ześrodkowania obrotów w banku przewidzianym do ich obsługi w dekreście o reformie bankowej (Dz. U. R. P. Nr 53 poz. 412 z 1948 r. i Nr 18 poz. 143 z 1952 r.).

Posiadaczem natomiast rachunku inwestycyjnego mogą być wyłącznie te jednostki gospodarki uspołecznionej, dla których zostały w danym banku otwarte limity finansowania inwestycji. Rachunek inwestycyjny jest przy tym rachunkiem specjalnym, przez który przeprowadza się wyłącznie rozliczenia posiadacza rachunku z tytułu jego działalności inwestycyjnej. Rachunki te są prowadzone pod ścisłą kontrolą bankową, mającą na celu zabezpieczenie prawidłowego zużycia środków inwestycyjnych zgodnie z ich przeznaczeniem oraz zasadami finansowej realizacji procesów inwestycyjnych.

Odmienne zasady i warunki otwierania rachunków bankowych i rachunków inwestycyjnych jak również odmienne zadania aparatu bankowego w przedmiocie rozliczeń posiadaczy rachunków z innymi organizacjami i jednostkami nie mają wpływu na zakres i tryb bankowej kontroli klienta

do dysponowania rachunkiem. Stąd też w poniższych uwagach terminem rachunków bankowych obejmamy również rachunki inwestycyjne.

Jak wiemy — w myśl przepisów o przedsiębiorstwach państwowych oraz o prawach i obowiązkach głównych (starszych) księgowych przedsiębiorstw i zakładów uspołecznionych (uchwała Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. — Monitor Polski Nr. A-26 poz. 280) — wszystkie dokumenty obrotu pieniężnego i materiałowo-towarowego oraz dokumenty o charakterze rozliczeniowym i kredytowym, stanowiące podstawę do otrzymania lub wydania środków pieniężnych i dóbr materiałowo-towarowych wymagają łącznego podpisu dyrektora (kierownika) jednostki gospodarki uspołecznionej oraz głównego (starszego) księgowego tej jednostki lub osób przez nich do tego upoważnionych.

Przepisy te, rzecz jasna, w całej rozciągłości odnoszą się do dysponowania rachunkami bankowymi.

Stąd też wydana przez Ministerstwo Finansów instrukcja służbowa dla banków (Obrót pieniężny Część A), regulująca zasady i tryb prowadzenia rachunków bankowych, nałożyła na aparat bankowy obowiązek badania uprawnień klientów banku do dysponowania rachunkami.

W szczególności § 6 tej instrukcji przewiduje, że „przed otwarciem rachunku należy sprawdzić, czy klient posiada uprawnienia do zgłoszenia osób, które będą podpisywały czeki i inne dokumenty w obrocie pieniężnym”.

W celu przeprowadzenia tego badania klienci banków powinni przedstawić bankowi odpowiednie dowody stwierdzające ich prawo do dysponowania rachunkami, a mianowicie banki żądają wypełnienia specjalnego formularza (wzór Nr 4009) i złożenia na nim wzorów podpisów osób upoważnionych do podpisywania dokumentów w obrocie pieniężnym, a ponadto — w odniesieniu do przedsiębiorstw państwowych — przedłożenia:

a) wyciągu z rejestru przedsiębiorstw państwowych lub zaświadczenia naczelnej władzy przedsiębiorstwa o zwolnieniu danego przedsiębiorstwa od wpisu do rejestru wraz z odpisem zarządzenia o utworzeniu przedsiębiorstwa,

b) odpisu aktu nominacyjnego wystawionego przez władzę przełożoną nad przedsiębiorstwem dla dyrektora (kierownika) i głównego (starszego) księgowego przedsiębiorstwa.

Według dotychczasowej praktyki banki z reguły zadawały się jedynie tą drugą grupą dokumentów legitymujących uprawnienia przedsiębiorstw państwowych do dysponowania rachunkami bankowymi, rezygnując z wyciągu z rejestru przedsiębiorstw państwowych.

Praktyka ta była wynikiem braku zarządzeń wykonawczych do postanowień § 5 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. R. P. Nr 49 poz. 439), ustanawiającego obowiązek rejestrowy tych przedsiębiorstw.

W ciągu bieżącego roku wydane zostały akty prawne regulujące całokształt zagadnień rejestrowych, a mianowicie:

1. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie utworzenia i prowadzenia rejestru przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. R. P. Nr 3 poz. 22).

2. zarządzenie Ministra Finansów z dnia 9 maja 1952 r. w sprawie trybu wydawania zaświadczeń o dokonaniu wpisu do rejestru, wyciągów lub odpisów z rejestru przedsiębiorstw państwowych (Monitor Polski Nr A-44 poz. 623), oraz

3. instrukcja Ministra Finansów z dnia 27 maja 1952 r. w sprawie biurowości i prowadzenia akt rejestru przedsiębiorstw państwowych (Monitor Polski Nr. A-61 poz. 933), które stworzyły warunki dla pełnego egzekwowania przez aparat bankowy wyciągów z rejestru przedsiębiorstw państwowych jako podstawowego dokumentu legitymującego te przedsiębiorstwa do posiadania i dysponowania rachunkami.

Nie wchodząc w niniejszej notatce w omawianie przepisów normujących obowiązek rejestrowy przedsiębiorstw państwowych, należy przypomnieć, że rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie

urządzenia i prowadzenia rejestru przedsiębiorstw państwowych nakazało, aby przedsiębiorstwa państwowe istniejące w dniu wejścia w życie tego rozporządzenia dokonały zgłoszenia wpisu do rejestru w ciągu 6 miesięcy od dnia ogłoszenia rozporządzenia (tj. od dnia 22 stycznia 1952 r. § 31 ust. 1), a przedsiębiorstwa nowopowstałe dokonały zgłoszenia wpisu do rejestru w terminie 30 dni od dnia wydania aktu o utworzeniu przedsiębiorstwa (§ 23 ust. 1).

Wypełnienie przez przedsiębiorstwo tego obowiązku nie może być obojętnym dla aparatu bankowego, jako finansowego organu państwa powołanego m. in. do wykonywania w przepisany zakresie kontroli działalności innych organizacji gospodarczych.

W świetle wymienionych wyżej aktów prawnych odpisy aktów nominacyjnych, wystawionych przez władzę nadzorną przedsiębiorstwa stanowią dostateczne udokumentowanie uprawnień przedsiębiorstwa do posiadania i dysponowania rachunkiem bankowym jedynie w ciągu 30 dni od daty powołania przedsiębiorstwa (wydania aktu o utworzeniu przedsiębiorstwa), po tym terminie zaś w odniesieniu do przedsiębiorstw podlegających obowiązkowi rejestrowemu jedynym prawidłowym dowodem tej okoliczności jest odpis lub wyciąg z rejestru przedsiębiorstw państwowych.

Należy przy tym podkreślić, że instrukcja Ministra Finansów z dnia 27 maja 1952 r. w sprawie biurowości i prowadzenia akt rejestru przedsiębiorstw państwowych (Monitor Polski Nr A-61 poz. 933) ustanowiła dotkliwą dla przedsiębiorstw państwowych sankcję gospodarczą na przypadek nie wypełnienia przez te przedsiębiorstwa obowiązku rejestrowego. W szczególności § 3 ust. 1 tej instrukcji zawiera kategorię zakaz finansowania przez banki państwowe tych przedsiębiorstw, które nie dopełniły obowiązku zgłoszenia wpisu do rejestru. Sankcja ta wskazuje na zasadnicze znaczenie, jakie władze naczelne gospodarki narodowej przywiązują do całkowitego uporządkowania spraw rejestrowych, a dla banków stanowi ona czynnik mobilizujący do pełnego wyegzekwowania wypełnienia obowiązków jego członków w tym zakresie pod rygorem zamknięcia rachunków bankowych.

F.W.

Prekluzja a dyscyplina finansowa

(notatka dyskusyjna) .

W interesującym artykule Mirosława Gersdorfa i Tadeusza Michałowskiego ogłoszonym w czerwcowym (6) numerze „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego” pt. „W kwestii terminu zawitego w obrocie socjalistycznym” znajdujemy obok wnikliwej prawniczej analizy instytucji przedawnienia i prekluzji (terminu zawitego) szereg tez i wniosków o wielkiej doniosłości praktycznej. Jednakże zarówno analiza prawnicza, jak i wysnute z niej wnioski praktyczne budzą pewne wątpliwości i zastrzeżenia.

Już samo zagadnienie teoretyczne, czy prekluzja z mocy § 20 Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego stanowi normę szczególną prawa cywilnego materialnego, wydaje się sporne, zwłaszcza w związku z przepisem ust. 3 tegoż paragrafu. Jedno jest pewne: gdyby prekluzję z § 20 Rozporządzenia uznać za normę prawa materialnego, byłby to bodaj pierwszy wypadek, kiedy norma prekluzyjna prawa materialnego dopuszcza możliwość przywrócenia uchybionego terminu.

Abstrahując od zagadnienia materialnego, czy procesualnego charakteru prekluzji z § 20 Rozporządzenia, należy podkreślić, że wszystkie znane w prawie naszym przepisy o prekluzji sformułowane są jako zakaz dochodzenia roszczenia na drodze sądowej (art. 293, 336, 375, 395, 429, 473, 488 K.Z. art. 241, 415 K.H.).

Takie same sformułowania znajdujemy w § 20 Rozporządzenia, który z upływem rocznego terminu od daty wymagalności roszczenia zamyka drogę arbitrażu.

Zadna jednak ze znanych nam norm prekluzyjnych, za mykając drogę sądową czy arbitrażową, nie stanowi o wygaśnięciu roszczenia dotkniętego prekluzją. Co więcej, jeżeli ogólna teoria prawa uznaje roszczenia przedawnione za zobowiązanie naturalne, to pod uwagę art. 114 przepisów Ogólnych prawa cywilnego (Dz. U. Nr 34 — 1950 r. poz. 311), który do wypadków prekluzji każe stosować odpowiednio przepisy o przedawnieniu, należałoby raczej uznać, że w myśl prawa polskiego roszczenia dotknięte prekluzją uważać należy również za zobowiązania naturalne.

W świetle tego rozumowania opartego o obowiązujące źródła prawne teza, jakoby zaspokojenie prekludowanego roszczenia było nieważne, sprzeczne z porządkiem publicznym i jako nienależne świadczenie, stanowiło podstawę do *condictio indebiti* — wydaje się raczej dowolna.

Oczywiście władze gospodarki narodowej są władne i uprawnione do wydania zarządzenia zakazującego jednostkom gospodarki uspołecznionej dobrowolnej regulacji należności dotkniętych prekluzją. Konsekwencje ewentualnego przekroczenia tego zakazu mogą ponieść osoby działające w imieniu danego przedsiębiorstwa państwowego, co jednak — jak się zdaje — nie stworzy podstawy do *condictio indebiti*.

Również nie wydaje się trafne powołanie jako argumentu prawniczego przeciwko możliwości dobrowolnego regulowania zobowiązań dotkniętych prekluzją zarządzeń Ministra Finansów w sprawie zasad bilansowania i sporządzania

sprawozdań rocznych. Skreślenie należności z aktywów nie stanowi o zrzeczeniu się ani o wygaśnięciu roszczenia. Odzyskanie należności uważanej za nieściągalną i jako takiej skreślonej było i jest zjawiskiem powszednim, a wprowadzenie zainkasowanej należności uprzednio skreślonej do rachunku wynikowego wyczerpuje bez reszty zagadnienie.

Porzucając grunt ściśle prawny, należałoby się zastanowić, czy rzeczywiście rygorystyczne stosowanie przepisu § 20 Rozporządzenia i uznanie bezskuteczności przyznania na piśmie roszczenia (wbrew postanowieniu art. 117 przepisów Ogólnych Prawa Cywilnego) ma wpłynąć zważennie na dyscyplinę finansową przedsiębiorstw państwowych.

I tu powstaje duże pole dla wątpliwości.

Przepis § 20 Rozporządzenia w oparciu o tezę o bezskuteczności uznania długu stanowi o konieczności kierowania do komisji arbitrażowych wielkiej liczby spraw w istocie swej bezspornych.

Jeżeli więc niedopuszczalne jest wzajemne kredytowanie uspołecznionych jednostek gospodarczych, to z drugiej strony to niedopuszczalne kredytowanie trwa przez cały okres czasu od chwili złożenia wniosku do komisji arbitrażowej do dnia wydania orzeczenia. Okres ten staje się coraz dłuższy, gdyż komisje arbitrażowe zasypywane są nieproporcjonalnie wielką liczbą spraw w istocie bezspornych.

Co więcej, w obawie przed skutkami prekluzji przedsiębiorstwa kierują do arbitrażu sprawy niedostatecznie starannie opracowane, co z kolei powoduje konieczność dalszych wyjaśnień i badań, przedłużając okres kredytu niedopuszczalnego do granic tego, co można by nazwać „kredytem arbitrażowym”

Wreszcie, mając ciągle na względzie zagadnienie szybkości rotacji środków obrotowych, należy podkreślić, że „kredyt arbitrażowy” nie kończy się z chwilą wydania orzeczenia.

Zagadnienie egzekucji stanowi stadium następne, pochłaniające z reguły jeszcze więcej czasu, niż osądzenie sprawy w komisji arbitrażowej.

Wydaje się, że instytucja uznania roszczenia przerywającego bieg prekluzji zgodnie z art. 117 Przepisów Ogólnych mogłaby rozwiązać pozytywnie wiele trudności

Być może byłoby celowym, aby takie uznanie roszczenia było homologowane czy autoryzowane przez władzę zwierzchnią przedsiębiorstwa, lub bank finansujący.

Nie ma przeszkód prawnych do uznania tej instytucji. O potrzebie jej decydują względy praktyczne.

O gwarancjach wykluczających wpływ ujemny na szybkość obrotu i dyscyplinę finansową powinno być zdecydować kontrola sprawowana przez władzę zwierzchnią przedsiębiorstwa lub bank finansujący.

Lucjan Laskowski

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych

Sąd Najwyższy

Izba Karna

1. *Przestępstwo popełnione przez oskarżonego, polegające na sprzedaży przeznaczonej dla wsi blachy właścicielowi warsztatu rzemieślniczego w mieście, skierowane jest przeciwko spółni między miastem a wsią w zakresie dostarczania rolnictwu wyrobów przemysłowych. Zaatakowanie tej spółni, stanowiącej jeden z fundamentów naszego ustroju państwowego stanowi czyn o dużym niebezpieczeństwie społecznym i powinno się spotkać z surową represją karną.*

Sąd Najwyższy w sprawie Wincentego R., osk. z art. 41 § 1 m.k.k., po rozpoznaniu rewizji oskarżonego od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu z dnia 7 lipca 1951 r., na podstawie art. 375, 459 k.p.k. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok...

Sąd Wojewódzki w Poznaniu wyrokiem z dnia 7 lipca 1951 r. skazał Wincentego R. na podstawie art. 41 § 2 m.k.k. na osiem miesięcy więzienia za to, że jako kierownik sklepu Gminnej Spółdzielni Samopomocy Chłopskiej w M. działał na szkodę interesu publicznego w zakresie planowego rozdziału towarów między ludność w ten sposób, że sprzedawał wbrew treści zarządzenia naczelnego dyrektora Centrali Handlowej Żelaza i Stali, oraz wbrew treści zarządzenia Centrali Rolniczej Spółdzielni Samopomocy Chłopskiej Oddział Okręgowy w Poznaniu, 10 szpilek blachy wagi około 600 kg za sumę 62.000 zł, osobie nieuprawnionej do nabywania tej blachy, działając przy tym nieumyślnie.

Rewizja oskarżonego wnosi o uchylenie wyroku i uniewinnienie oskarżonego względnie o zawieszenie wykonania kary.

W uzasadnieniu

Sąd Najwyższy wyraził, między innymi, następujący pogląd prawny:

Ządanie obniżenia kary i zawieszenie jej wykonania jest bezzasadne. Przestępstwo popełnione przez oskarżonego, polegające na sprzedaży przeznaczonej dla wsi blachy właścicielowi warsztatu rzemieślniczego w mieście, skierowane jest przeciwko spółni między miastem a wsią w zakresie dostarczania rolnictwu wyrobów przemysłowych. Za-

atakowanie tej spółni, stanowiącej jeden z fundamentów naszego ustroju państwowego stanowi czyn o dużym niebezpieczeństwie społecznym i powinno się spotkać z surową represją karną.

Z tych zasad należało orzec, jak w sentencji.

Wyrok z dnia 8 lipca 1952 r.

(I. K. 1327/51)

2. *Użycie w treści postanowienia Komisji Mieszkaniowej wydanego w trybie dekretu z dnia 21.XII. 1945 r. o publicznej gospodarce lokalami słów, iż osoba, której postanowienie to dotyczy, to „spekulant i wróg obecnej rzeczywistości” nie zawiera znamion przestępstwa z art. 255 k. k., może natomiast zawierać znamiona przestępstwa nadużycia władzy, popełnionego choćby i w rodzajowej postaci zniesławienia i ściganego z oskarżenia publicznego.*

Sąd Najwyższy w sprawie Edmunda P. i innych oskarżonych z art. 255 § 1 k. k. po rozpoznaniu uchylił zaskarżony wyrok i postępowanie w sprawie umorzył.

Prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Elku oskarżeni skazani zostali z art. 255 § 1 k. k. na kary po jednym tygodniu aresztu z warunkowym zawieszeniem wykonania na okres lat dwóch oraz po jednym tysiącu złotych grzywny za to, że jako członkowie Komisji Mieszkaniowej przy ówczesnym Zarządzie Miejskim w A. w uzasadnieniu orzeczenia tej Komisji w przedmiocie usunięcia oskarżyciela prywatnego Konstantego C. z mieszkania nazwali go „spekulantem i wrogiem obecnej rzeczywistości”.

Wyrok powyższy zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania z powodu braku znamion przestępstwa w czynach zarzucanych oskarżonym.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wyraził następujący pogląd prawny:

Słowa użyte przez oskarżonych w stosunku do oskarżyciela prywatnego zawierają w sobie przedmiotowe elemen-

ty zniesławienia i nie można ich uznać za powszechnie przyjęte określenie osób, „które nie włączyły się jeszcze do mas pracujących”. Nazwanie kogoś spekulantem i wrogiem obecnej rzeczywistości poniża go niewątpliwie w powszechnej opinii mas pracujących, co wypełnia element przedmiotowy występkę z art. 255 k. k.

Gdyby jednak w wyżej wymienionych słowach mieściły się oprócz znamion przedmiotowych i podmiotowych znamiona przestępstwa (wina) — wówczas z uwagi na to, iż sprawcy przestępstwa działali w charakterze organu władzy ludowej powinni być oni pociągnięci do odpowiedzialności za nadużycie władzy.

Użycie więc w treści postanowienia Kom'sji Mieszkaniowej przy Zarządzie Miejskim, wydanego w trybie dekretu z dn. 21.XII.1949 r. o publicznej gospodarce lokalami słów, iż osoba, której postanowienie to dotyczy, to „spekulant i wróg obecnej rzeczywistości” nie zawiera znamion przestępstwa nadużycia władzy, popełnionego choćby i w rodzajowej postaci zniesławienia i ściganego z oskarżenia publicznego.

Niesłuszne natomiast jest zapatrywanie rewizji nadzwyczajnej, iż „działanie w wykonaniu ciężącego na kimś obowiązku służbowego nie zawiera cech bezprawności...”

Teza taka istotnie przewijała się przez orzecznictwo Sądu Najwyższego przed r. 1939, lecz jest ona wyrazem charakterystycznego dla państwa burżuazyjno-obszarniczego stosunku do swych urzędników i lekceważenia praw obywateli. Teza powyższa głosi przywilej bezkarności urzędników spełniających „obowiązki służbowe” w interesie państwa burżuazyjnego i klas w nim panujących, nie może natomiast mieć zastosowania w państwie demokracji ludowej. Żaden obowiązek ciążyący na organach władzy ludowej nie zezwala na popełnianie przez nie jakiegokolwiek przestępstwa w stosunku do obywateli państwa ludowego i żaden przywilej „braku cech bezprawności” tzn. niekaralności osób winnych popełnienia przestępstwa przy wykonywaniu obowiązków służbowych w państwie ludowym nie może mieć miejsca.

Organom władzy ludowej nie wolno w ramach działania służbowego naruszać praw obywateli; tytuł urzędniczy lub wykonywanie czynności służbowych nie odbiera działaniom przy tym czynom bezprawnym cech bezprawności, każde naruszenie praw obywateli przez organa władzy ludowej stanowi karalne przekroczenie udzielonej im władzy, niezależnie od tego jakie prawnie chronione dobro obywatela zostało przez nie zaatakowane.

Inkryminowane oskarżonym słowa zostały użyte w treści urzędowo wydanego postanowienia Komisji Mieszkaniowej i jako ocena społeczno-politycznej sylwetki oskarżonego stanowią merytoryczną przesłankę rozstrzygnięcia sprawy.

Działalność Komisji Mieszkaniowej toczy się w trybie określonym przez ustawę i postanowienia jej podlegają ocenie oraz zmianie w toku instancji. Strona określona jako „spekulant i wróg obecnej rzeczywistości” może przede wszystkim, we właściwym trybie, skarżyć postanowienie ze względu na błędność jego przesłanki lub jej bezprzedmiotowość dla ochrony jego praw.

Niezależnie od tego, jeżeli obywatel upatruje w treści postanowienia (lub podbudowującego je uzasadnienia) nadużycia władzy polegające na świadomym działaniu organa władzy wbrew swojej lepszej wiedzy — wówczas może wystąpić do Prokuratury o pociągnięcie winnych do odpowiedzialności karnej za przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego. W innych przypadkach przebiegu władzy, polegających choćby i na nadużyciu swobody słowa — obywatel może domagać się postępowania dyscyplinarnego.

Państwo Ludowe zapewnia obywatelom skuteczną ochronę prawną przed bezprawnymi działaniami jakichkolwiek organów władzy ludowej, lecz z drugiej strony pojęcie socjalistycznej praworządności nie godzi się z tym, by z treści uzasadnienia prawnie wydanego postanowienia organu władzy ludowej „ukrywać” słowa, stanowiące merytoryczną przesłankę tegoż postanowienia i czynić je przedmiotem rozpoznania w postępowaniu przed Sądem karnym, toczącym się z oskarżenia prywatnego. Działanie takie stanowi w swojej istocie objęcie właściwego trybu postępowania tj. skargenia się przez obywatela w trybie toczącego się prawnie postępowania lub ścigania winnych za

przestępstwo nadużycia władzy albo występki dyscyplinarne.

W świetle powyższego nie trafny też jest pogląd, iż skazanie oskarżonych w niniejszej sprawie „nastąpić by mogło jedynie w razie stwierdzenia braku dobrej wiary lub złośliwości”.

Okoliczność ta po pierwsze wymagałaby merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia w drodze wyroku, nie uzasadnia natomiast wniosku rewizji o umorzenie sprawy, po wtóre — istota rzeczy leży w tym, że w żadnym przypadku, a więc niezależnie od tego czy oskarżeni działali w dobrej czy złej wierze — sprawa przeciwko nim nie mogłaby się toczyć w trybie oskarżenia prywatnego.

Nie wchodząc przeto w rozstrzygnięcie zagadnienia merytorycznego co do zamiaru i winy oskarżonych i odrzucając pogląd o „braku cech bezprawności” — Sąd Najwyższy postępowanie w sprawie umorzył z powodu a) braku w czynie zarzucanym oskarżonym znamion przestępstwa z art. 255 k. k. (art. 3 „a” k. p. k.); b) braku oskarżenia o inne przestępstwo ze strony uprawnionego oskarżyciela publicznego (art. 3 „c” w zw. z art. 2 § 1 k. p. k.).

WYROK Z DNIA 8—10 LISTOPADA 1951 R.
(I.K.317/50).

3. Dla bytu prawnego przestępstwa z art. 215 k. k. polegającego na sprowadzeniu samego niebezpieczeństwa katastrofy, nie jest konieczne ustalenie, że sprawca godził się co najmniej również z powstaniem katastrofy. W razie sprowadzenia niebezpieczeństwa katastrofy i zaistnienia następnie katastrofy zwinione skutki samej katastrofy w postaci pozbawienia życia człowieka czy uszkodzenia ciała lub rzeczy, znamionujące czyn przestępny, podpadający pod odrębny przepis prawny (art. 230, 235 itd. k. k.) ocenić należy pod względem prawnym w płaszczyźnie przepisu art. 36 k. k. w związku z art. 215 k. k.

Sąd Najwyższy w sprawie Władysława K. i inn. oskarżonych z art. 215 § 1 k. k., po rozpoznaniu rewizji oskarżonego Władysława K. od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 grudnia 1950 r., na podstawie art. 375, 383, 388 § 1 k. p. k. u t r z y m a ł w mocy zaskarżony wyrok w stosunku do oskarżonych Władysława K. i Lucjana D...

Rewizja oskarżonego Władysława K. zarzuca między innymi zaskarżonemu wyrokowi obrazę art. 215 § 1 k. k. przez zakwalifikowanie działania oskarżonego, ustalonego w wyroku, jako przestępstwa z powyższego przepisu prawnego, skoro oskarżony w danej sytuacji postąpił zgodnie z zasadniczymi przepisami o ruchu i możliwości niebezpieczeństwa nie przewidywał ani też nie mógł przewidzieć.

W u z a s a d n i e n i u

Sąd Najwyższy wyraził, między innymi, następujący pogląd prawny:

Zarzut obrazę prawa materialnego wzięty do rozwagi może jedynie ściśle w oparciu o ustalenia faktyczne zawarte w zaskarżonym wyroku.

Skoro Sąd Wojewódzki ustalił, że oskarżony jako maszynista pociągu jadącego z szybkością przynajmniej 60 km na godzinę nie obserwował szlaku, będąc zajęty odmulaniem kotła, chociaż wiedział, że jego pomocnik jest zajęty zakładaniem szkla do wodowskazu, zgodnie z otrzymanym od niego poleceniem, że w tych warunkach pociąg, będący w biegu i jadący z szybkością co najmniej 60 km, nie posiadał na parowozie żadnej obserwacji (z wyraźnym pogwałceniem przepisów kolejowych), to wina oskarżonego, który, jak Sąd ustala, znał dobrze odnośne przepisy i zdawał sobie sprawę z niebezpieczeństwa wytworzonego taką sytuacją, nie budzi żadnej wątpliwości. Nadmienić wypada, że dla bytu prawnego przestępstwa z art. 215 k. k., polegającego na sprowadzeniu samego niebezpieczeństwa katastrofy, nie jest konieczne ustalenie, że sprawca godził się co najmniej również z powstaniem katastrofy. W razie sprowadzenia niebezpieczeństwa katastrofy i zaistnienia następnie katastrofy, zwinione skutki samej katastrofy w postaci pozbawienia życia człowieka czy uszkodzenia ciała lub rzeczy, znamionujące czyn przestępny, podpadający pod odrębny przepis prawny (art. 230, 235 itd. k. k.) ocenić należy pod względem prawnym w płaszczyźnie przepisu art. 36 k. k. w związku z art. 215 k. k.

Wyrok z dnia 4 lutego 1952 r.

(I. K. 64/51)

Okręgowe Komisje Arbitrażowe

1. Odsetki zwłoki od należności nokrywanych ze środków inwestycyjnych.

Niepokrycie przez dłużnika należności płatnych ze środków planu inwestycyjnego pociąga obowiązek zapłaty odsetek zwłoki, o ile wierzyciel przesłał rachunek do inkasa bankowego w terminie przewidzianym w zarządzeniach władz gospodarki narodowej.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 15 stycznia 1952 roku zmieniła częściowo orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Szczecinie.

Strona powodowa wystąpiła przeciwko Urzędowi A o zasądzenie kwoty zł X tytułem należności za remont holownika wykonany w r. 1949, na co rachunek został przesłany do inkasa bankowego dopiero w dniu 9.2.1950 r. W związku z przejęciem zobowiązań Urzędu A przez Zarząd B. ten ostatni wziął udział w postępowaniu w charakterze współuczestnika.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Szczecinie zasądziła od współuczestnika na rzecz strony powodowej niekwestionowaną należność kapitałową, natomiast oddaliła roszczenie o zasądzenie odsetek i kosztów. Rozstrzygnięcie to oparła na fakcie nieterminowego wystawienia rachunku do dokonany remont, co — zdaniem Komisji — spowodowało wygaśnięcie kredytów, z których miała być pokryta dochodzona należność, a wobec tego strona pozwana nie ponosi odpowiedzialności za zwłokę w zapłacie.

Główna Komisja Arbitrażowa stwierdza, że dokonany remont, zgodnie z § 5 Instrukcji Inwestycyjnej Prezesa Centralnego Urzędu Planowania na rok 1949 stanowił remont kapitałowy, finansowany w tym okresie ze środków planu inwestycyjnego.

Jakkolwiek strona powodowa opóźniła się z wystawieniem rachunku, jednakże przesłała go do inkasa bankowego przed dodatkowym terminem 28 lutego 1950 r. przewidzianym w Uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 28.1.1950 r. (Biuletyn PKPG Nr 2, poz. 19) na pokrywanie faktur ze środków Planu Inwestycyjnego na r. 1949.

W tym stanie rzeczy Okręgowa Komisja Arbitrażowa niesłusznie uznała, że z powodu późnego złożenia rachunku powstała niemożność pokrycia go, za co strona pozwana nie ponosi odpowiedzialności. Z chwilą, kiedy strona powodowa przesłała rachunek do inkasa bankowego w terminie, w którym nie było przeszkód natury formalnej do pokrycia należności i nie uzyskała pokrycia z przyczyn powstałych po stronie dłużnika (brak odpowiednich kredytów) należą się jej odsetki zwłoki od dnia odmowy pokrycia faktury tj. w danym przypadku od 9 lutego 1950 r. (III 10-9/52)

2. Odsetki zwłoki od niespornych należności za roboty inwestycyjne.

W przypadku gdy wykonawca robót inwestycyjnych nie złożył do banku we właściwym terminie rachunków za te roboty, czym spowodował niemożność pokrycia tych rachunków przed wejściem w życie uchwały Prezydium Rządu nr 831 z dnia 8 grudnia 1951 roku odsetki zwłoki od niespornych sum, objętych tymi rachunkami, należą się wykonawcy dopiero od dnia orzeczenia komisji arbitrażowej, zasądzającego te sumy. W tych przypadkach wykonawcę robót obciążają koszty postępowania arbitrażowego, wszczętego na skutek wniosku zgłoszonego przed datą 8 grudnia 1951 roku.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 26 lutego 1952 r. zmieniła częściowo orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Gdańsku.

Strona pozwana pozostała dłużna wnioskodawcy kwotę zł X z tytułu wykonanych do dnia 31.12.1950 r. robót inwestycyjnych, za które wystawione zostały rachunki końcowe w dniu 31.12.1950 r., sprawdzone i zatwierdzone po przyjęciu robót w dniu 19.1.1951 r.

Wobec niuregulowania, mimo upomnień, powyższej kwoty wnioskodawca wystąpił w dniu 6.10.1951 r. na drogę postępowania arbitrażowego o zasądzenie dochodzonej pretenzji z odsetkami i kosztami postępowania.

Strona pozwana w odpowiedzi na wniosek wyjaśniła, że dochodzonej należności nigdy nie kwestionowała, jednakże niepokrycie rachunków nastąpiło z winy powoda, który na podstawie uzgodnionych rachunków ostatecznych nie złożył listy inkasowej do banku.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa na podstawie uchwały Prezydium Rządu z dnia 8.12.1951 r. w sprawie przyspieszenia i usprawnienia rozliczeń z tytułu działalności inwestycyjnej r. 1951 i lat poprzednich, zasądziła na rzecz wnioskodawcy dochodzone roszczenie, którego wysokość jest między stronami bezsporna, z 8% od dnia 25.1.1951 r., tj. od dnia protokolarnego odebrania robót i ustalenia ostatecznej należności (19.1.1951 r.) z uwzględnieniem 5 dni na opłatę oraz z kosztami postępowania.

Od orzeczenia tego odwołała się strona pozwana, nie precyzując jednak wyraźnie przedmiotu odwołania.

Główna Komisja Arbitrażowa, mając na uwadze, że strona pozwana nie kwestionowała w I instancji roszczenia głównego, zarówno co do jego podstawy prawnej jak i wysokości, a jedynie twierdziła, że niezapłacone sportnych rachunków nastąpiło z winy wierzyciela, zatem spór został zawiniony przez wnioskodawcę — przyjęła, iż przedmiotem odwołania są zasądzone odsetki od dnia 25.1.1951 r. oraz koszty postępowania.

W meritum sprawy Główna Komisja Arbitrażowa zważyła, że wnioskodawca uchybił przepisom uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 2.1.1950 r. w sprawie systemu sfinansowania inwestycji w roku 1950 w brzmieniu uchwały Prezydium Rządu nr 60 z dnia 30.1.1951 r. (Monitor Polski Nr A-8, poz. 127) przez to, że nie złożył w określonym terminie do banku finansującego inwestycję rachunków ostatecznych po ich sprawdzeniu. Uniemożliwiło to uregulowanie tych rachunków ze środków planu inwestycyjnego r. 1950 przed wygaśnięciem tych środków i z tych względów odsetki za zwłokę należą mu się dopiero od daty wydania orzeczenia przez Okręgową Komisję, zaś koszty postępowania obciążają jego samego.

(III. 2.0.-21/52)

3. Terminy dochodzenia przejętych wierzytelności.

Nabywca wierzytelności nie może uzyskać większych praw aniżeli posiadał zbywca. W szczególności w przypadku przekazania wierzytelności między jednostkami, podlegającymi orzecznictwu arbitrażowemu, nabywcę obowiązują te same co zbywcę terminy dochodzenia przejętych roszczeń.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 6 lutego 1952 roku zatwierdziła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej.

Z u z a s a d n i e n i a :

Strona powodowa wystąpiła przeciwko stronie pozwanej o zasądzenie kwoty zł X tytułem zwrotu należności zapłaconej za ziemniaki, postawione do dyspozycji strony pozwanej przez Spółdzielnię S, której następcą prawnym jest strona powodowa.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Warszawie, biorąc pod uwagę, że dochodzone roszczenie było wymagane w dniu 20.11.1950 r., a postępowanie arbitrażowe zostało wszczęte dopiero 5.12.1951 r. — wniosek odrzuciła wobec upływu jednorocznego terminu przewidzianego w § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15.11.1950 r.

Od orzeczenia tego odwołała się strona powodowa wnosząc o jego uchylenie ewentualnie o przywrócenie uchybionego terminu.

Główna Komisja Arbitrażowa stwierdza, że w przypadku przejęcia przez jednostkę gospodarki uspołecznionej państwowej i aktywów innej jednostki tejże gospodarki termin wymagalności roszczeń, które przysługiwały jednostce

przejętej, pozostaje bez zmiany w stosunku do jednostki przejmującej bez względu na to, kiedy sporządzono protokół przekazania, bądź też kiedy został sporządzony bilans przejęcia. Jest to wynikiem zasady, że zarówno przy cesji poszczególnej należności, jak i przejęciu ogółu wierzytelności, nabywca nie może uzyskać więcej praw aniżeli posiadał zbywca. W tym stanie rzeczy ustalenie przez Okręgową Komisję Arbitrażową, że dochodzone roszczenie należy uważać za wymagalne w dniu 20.11.1950 r. również wobec strony powodowej, jako następcy prawnego poprzedniego wierzyciela, jest trafne i słusznie wniosek został odrzucony.

Odnosnie przywrócenia uchybionego terminu Główna Komisja Arbitrażowa stwierdza, że nie zachodzą ku temu powody, które by można było uważać za wyjątkowo uzasadnione.

Zmiany organizacyjne dotyczące strony powodowej w zasadzie nie stanowią usprawiedliwienia dokonania czynności prawnych w spóźnionym terminie, a tym bardziej nie zachodzi to w danym przypadku, gdyż strona powodowa po sporządzeniu bilansu przejęcia w czerwcu 1951 r. miała dosyć czasu na wystąpienie z wnioskiem przed dniem 20.11.1951 r.

(III. 1.0-23/52)

4. Data wymagalności roszczeń z tytułu umowy, od której strony odstąpiły.

Roszczenie z tytułu wykonania części umowy, od której strony odstąpiły, staje się wymagalne z chwilą tego odstąpienia.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 14 marca 1952 roku zatwierdziła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Warszawie odrzucając wniosek.

Z u z a s a d n i e n i a

Strona powodowa zawarła ze stroną pozwaną w dniu 3.9.1948 r. umowę o wykonywanie kierownictwa technicznego i rachunkowości robót budowlanych budowanego przez stronę pozwaną sanatorium w K.

W dniu 11.4.1949 r. wyznaczony przez stronę powodową kierownik nadzoru robót budowlanych zrzekł się kierownictwa i w dniu 6.5.1949 r. został sporządzony protokół zdawczo-odbiorczy przekazania nadzoru osobie wyznaczonej przez stronę pozwaną, przy czym do protokołu dołączono 13 dzienników budowy i 5 dzienników obmiaru. W związku z powyższym strona powodowa sporządziła w dniu 23.6.1949 r. rachunek ostateczny za kierownictwo robót w okresie od września 1948 r. do 6.5.1949 r. wykazujący pozostałą do zapłaty należność w kwocie X i rachunek przesłała do uregulowania przy piśmie z dnia 30.6.1949 r. Rachunek został zakwestionowany przez stronę pozwaną, która w piśmie z dnia 22.11.1950 r. uznała należność jedynie w kwocie zł M, którą przekazała stronie powodowej.

Strona powodowa nie zgodziła się na dokonane skreślenia w rachunku i wystąpiła w dniu 8.8.1951 r. na drogę postępowania arbitrażowego o zasądzenie reszty należności z rachunku z dnia 23. 6. 1949 r. w kwocie X zł.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Warszawie orzeczeniem z dnia 14.9.1951 r. wniosek odrzuciła z powodu upływu rocznego terminu dla dochodzenia roszczeń, przy czym za dzień wymagalności uznała datę 30.6.1949 r., w której strona powodowa przesłała stronie pozwanej ostateczny rachunek za wykonane kierownictwo techniczne. Zgłoszony następnie przez stronę powodową wniosek o przywrócenie uchybionego terminu został oddalony orzeczeniem z dnia 27.11.1951 r.

Od orzeczenia odrzucającego wniosek odwołała się strona powodowa, powołując się na to, że zgodnie z § 2 umowy zawartej pomiędzy stronami w dniu 3.9.1948 r. dochodzona należność stała się wymagalna dopiero w dniu kolaudacji, która została przeprowadzona w dniu 21.12.1950 r.

Główna Komisja Arbitrażowa nie wchodząc w rozpoznanie kwestii, która ze stron ponosi winę za odstąpienie od umowy zawartej w dniu 3.9.1948 r. stwierdza, że z chwilą kiedy odstąpienie to nastąpiło przed całkowitym wykonaniem robót wymienionych w § 1 tejże umowy, pomiędzy stronami został sporządzony w dniu 6.5.1949 roku pro-

tokół zdawczo-odbiorczy — postanowienia § 2 umowy odnośnie uregulowania należności za wykonywane kierownictwo techniczne całości robót utraciło swoją moc obowiązującą. Należność za kierownictwo w zakresie, w jakim było ono wykonane od września 1948 r. do 6.5.1949 r., stało się wówczas wymagalne niezależnie od kolaudacji, która miała obejmować całość wykonanych robót, nad którymi strona powodowa już od 6.5.1949 r. nie sprawowała kierownictwa technicznego. W tym stanie rzeczy strona powodowa z chwilą, kiedy nie uzyskała dobrowolnej zapłaty należności żądanej w piśmie z dnia 30.6.1949 r. — obowiązana była zgodnie z § 88 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15.11.1950 r. (Dz. U.R.P. nr 5, poz. 484) najpóźniej w terminie do dnia 30.4.1951 r. wystąpić na drogę postępowania arbitrażowego, czego jednak nie uczyniła i wobec tego złożony po tym terminie wniosek słusznie został odrzucony.

(III. 1.0 — 32/52)

5. Przypadek bezskuteczności cofnięcia wniosku arbitrażowego.

Cofnięcie wniosku, spowodowane zawarciem między stronami poza postępowaniem arbitrażowym umowy, nie podlega uwzględnieniu przez komisję arbitrażową, jeżeli treść tej umowy nie odpowiada zasadom rozrachunku gospodarczego.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Łodzi orzeczeniem z dnia 22 marca 1952 roku uwzględniła częściowo wniosek mimo jego cofnięcia.

Z u z a s a d n i e n i a:

Na zlecenie pozwanej powódka delegowała w czerwcu 1951 r. dwóch pracowników do jej zakładu w P celem sprawdzenia i ewentualnego uzupełnienia dwóch piorunochronów.

Delegowani przebywali w P 6 dni w dniach 7, 8, 11, 12, 13 i 14 czerwca 1951 r. i w tym czasie dokonali sprawdzenia i naprawy piorunochronów. W dniu 14.6.1951 r. przedstawili Kierownictwu pozwanej arkusz zleceńowy celem pokwitowania czasokresu pracy, który został pokwitowany pod pieczęcią pozwanej bez wypełnienia odnośnych rubryk ilością przepracowanych godzin.

Arkusz zleceńowy został wypełniony bądź przez delegowanych pracowników, bądź przez kierownictwo techniczne powodowej Spółdzielni przez przyjęcie 6 dni pracy po 8 godz. dla dwóch pracowników i na tej podstawie sporządzony został rachunek dla pozwanej na zł X za 96 godzin pracy bez wymienienia wykonanych faktycznie robót.

Pozwana odmówiła zapłaty rachunku przesłanego na inkaso przez powódkę wyjaśniając, iż delegowani pracowali zaledwie godzinę — dwie dniennie, a resztę czasu spędzili według ich twierdzeń — w Fabryce Maszyn Rolniczych w P. Wykonane prace mogły być ukończone w ciągu kilku godzin i rachunek jest wygórowany.

Powódka nie uwzględniła reklamacji, nie dokonała sprawdzenia rachunku pod względem zgodności z faktycznie wykonaną pracą i po bezskutecznym wezwaniu o zapłatę poprzedzonym korespondencją między stronami, wystąpiła na drogę postępowania arbitrażowego.

Postępowanie przed OKA wykazało, iż zarzuty pozwanej były słuszne. Wg obowiązujących norm wykonane sprawdzenie dwóch piorunochronów i pogłębienie jednego z nich zająć mogło z górą kilkanaście roboczogodzin. Delegowani wg zlecenia z tego okresu do Fabryki Maszyn, nie pracowali w tych samych dniach w tej Fabryce. Uprawdopodobnia to twierdzenie pozwanej, iż przyjmowali pracę u prywatnych zleceniodawców w czasie delegacji twierdząc, iż pracują w Fabryce Maszyn.

Niewątpliwie winę za ten stan rzeczy ponoszą obie strony. Kierownictwo pozwanej winno było bowiem żądać wykonania pracy bezzwłocznie i bez przerwy i nie potwierdzać in blanco bez wypełnienia rubryk przepracowanych dni i godzin, natomiast Kierownictwo powódki winno było zainteresować się rodzajem i charakterem wykonanej pracy, nie zaś obliczać bezkrytycznie jawnie absurdalnego rachunku opiewającego na 96 roboczo-godzin za sprawdzenie dwóch piorunochronów. Poważnym uchybieniem był

również zupełny brak reakcji na pismo pozwanej, który winien był dla powódki stać się sygnałem dla zbadania zarówno dyscypliny pracy i należytego pojmowania swych obowiązków przez delegowanych w teren pracowników, jak i systemu obliczania zarobków i należności na rzecz Spółdzielni przez jej aparat techniczny. Te ostatnie uchybienia spowodowały uznanie przez OKA, iż o sprawie winna być powiadomiona jednostka nadzorcza powódki.

Należność obliczono wg norm pracy na roboty związane z montażem i sprawdzeniem piorunochronów przez przyjęcie maksymalnej możliwości ilości zużytych godzin pracy z uwzględnieniem robót montażowych i ziemnych. Ilość zużytych 24 godzin pracy zgodna jest z twierdzeniem pozwanej, iż delegowani przychodzili codziennie na czas od 1 do 2 godzin

Odsetki za zwłokę obliczono od daty płatności r-ku drogą inkasa

Po zakończeniu postępowania dowodowego strona powodowa oświadczyła pismem z dnia 14.3.1952 r., iż cofa wniosek arbitrażowy na skutek zawarcia ugody z pozwaną, ustalającej obowiązki przekazania jedynie 50% należności. Komisja arbitrażowa, nie będąc związana wnioskami stron ani zawartą między stronami ugodą, nie uwzględniła wniosku o umorzenie postępowania i wydała orzeczenie w sprawie, uważając, iż okoliczności sprawy wskazują na konieczność merytorycznego rozstrzygnięcia sporu i niezatwierdzenia zawartej między stronami poza postępowaniem arbitrażowym ugody. (III-10A-1542/51/a).

6. Stosowanie przepisu § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1950 r. (Dz. U.R.P. Nr 53 poz. 484) — o rocznej prekluzji — do roszczeń opartych na prawie rzeczowym.

Roszczenie państwowej jednostki gospodarczej przeciwko innej takiejże jednostce o zwrot użyczonego na określony termin środka trwałego nie ulega prekluzji przewidzianej w § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 53 poz. 484).

Prezes Głównej Komisji Arbitrażowej zarządzeniem z dnia 11 października 1951 r. uchylił w trybie nadzoru orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Łodzi z dnia 14 sierpnia 1951 r. odrzucające wniosek Zakładów A przeciwko Gospodarstwu Rolnym w Z.

Z u z a s a d n i e n i a

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Łodzi odrzuciła wniosek z powodu prekluzji z § 20 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie organizacji i trybu postępowania arbitrażowego, stojąc na stanowisku, że roszczenie wnioskodawcy o zapłatę sumy, którą pozwany uzyskał przy bezprawnej sprzedaży silnika wchodzącego w skład przedsiębiorstwa wnioskodawcy, a stronie pozwanej przez wnioskodawcę w grudniu 1945 r. na jeden miesiąc użyczonego („wypożyczonego“), stało się wymagalne z chwilą upływu tego jednomiesięcznego terminu tj. w styczniu 1946 r.

Nieuzasadnione jest stanowisko Okręgowej Komisji Arbitrażowej, że roszczenie o zwrot silnika uległo prekluzji.

Roszczenie to bowiem jest w danym przypadku roszczeniem prawa rzeczowego służącego zarządcy własności państwowej w celu ochrony tej własności.

Nie jest do przyjęcia teza, że roszczenia takie ulegają prekluzji, w szczególności nie można przyjąć utraty takiego roszczenia na skutek prekluzji w odniesieniu — jak w danym przypadku — do środków trwałych. Środki te bowiem mogą zmieniać zarządcę jedynie na skutek zarządzenia władz zwierzchnich. Dopuszczenie prekluzji doprowadziłoby do zmiany w organizacji zarządu państwowych środków trwałych na skutek zaniedbań zarządzającego, a więc w inny sposób jak w drodze administracyjnej.

Wobec tego należało w trybie nadzoru uchylić orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej na błędnej przesłance prawnej oparte i przekazać sprawę do merytorycznego rozpoznania.

(Nr Rep. N — V — 4 — 6/51)

7. Wyjątkowy charakter przyczyn uzasadniających przywrócenie uchybionego terminu, przewidzianego w § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1950 r. (Dz. U.R.P. Nr 53 poz. 484).

I. Zaniedbanie pracownika wnioskodawcy, — który opuszczając służbę nie zdał będących w jego załatwieniu spraw list inkasowych, nie stanowi podstawy do przywrócenia uchybionego terminu, przewidzianego dla złożenia wniosku do państwowej komisji arbitrażowej. Do takiego przywrócenia terminu nie daje również podstawy ani wmożona praca bilansowa w okresie, kiedy upłynął powyższy termin, ani przeprowadzka biura i archiwum wnioskodawcy.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 2 października 1951 r. oddaliła wniosek Centrali A o przywrócenie terminu na złożenie wniosku przeciwko Centralnemu Zarządowi B o zapłatę kwoty X.

Z u z a s a d n i e n i a

Za pobrany od Centrali A asfalt drogowy w maju 1950 r. Zjednoczenie B, obecnie Centralny Zarząd B, pozostał winien wyżej wymienionej Centrali kwotę X według rachunku z dnia 22 maja 1950 r. Składając wniosek o rozstrzygnięcie sporu w dniu 20 czerwca 1951 r. tj. po upływie terminu prekluzyjnego, wnioskodawca prosił równocześnie o przywrócenie uchybionego terminu. Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że okoliczności przytoczone przez skarżącego na usprawiedliwienie uchybionego terminu zawitego nie mają charakteru wyjątkowego.

Fakt odejścia z księgowości jednego z pracowników, który załatwiał, jak podaje powód, sprawy list inkasowych, a przy odejściu nikomu ich nie zdał, wobec czego powód nie wiedział rzekomo o zwrocie przez bank listy inkasowej — nie jest żadnym usprawiedliwieniem, gdyż obowiązkiem powoda było niedopuszczenie do takiego stanu rzeczy. Ponadto od chwili „przypadkowego odnalezienia“ — jak podaje powód — w styczniu 1951 r. zwróconej przez bank niezatławionej listy inkasowej do dnia upływu terminu prekluzyjnego było dość czasu na przygotowanie i złożenie wniosku do Komisji Arbitrażowej.

Argument wmożonych prac bilansowych w okresie, w którym upłynął powyższy termin, ani — przeprowadzki biura i archiwum, w żadnym wypadku nie da się utrzymać. Fakty te nie mogą mieć bowiem wpływu na prawidłowy przebieg pracy jednostki gospodarki społecznej, a w szczególności na dochodzenie swoich wierzytelności.

Ze względów powyższych Główna Komisja Arbitrażowa wniosek o przywrócenie uchybionego terminu oddaliła.

(Nr Rep. IA — 676/51)

II. Nienadanie we właściwym terminie na pocztę przygotowanego uprzednio wniosku do Komisji Arbitrażowej nie stanowi podstawy do przywrócenia uchybionego terminu, przewidzianego dla złożenia wniosku.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 9 października 1951 r. zatwierdziła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Krakowie, oddalające wniosek Wojewódzkiego Zarządu A o przywrócenie terminu na złożenie wniosku przeciwko Centrali B.

Z u z a s a d n i e n i a

W dniu 4 maja 1951 r. skarżący wystąpił z wnioskiem do Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Krakowie o zasądzenie od Centrali B kwoty złotych X, a następnie dodatkowo w dniu 10 maja 1951 r. złożył wniosek o przywrócenie uchybionego terminu do złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy.

Jako przyczynę niezłożenia wniosku o rozpoznanie sprawy w terminie do dnia 30 kwietnia 1951 r. skarżący podał nienadanie w tym terminie na pocztę przygotowanego wcześniej wniosku, co nastąpiło z winy pracownika eks-

pedycji i kierownika sekcji organizacyjnej, który nie zwrócił ekspedycji uwagi na konieczność terminowego nadania na pocztę listu zawierającego wniosek.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa wniosek o przywrócenie uchybionego terminu oddaliła uznając, że przytoczone przez wnioskodawcę okoliczności nie uzasadniają przywrócenia terminu.

Na orzeczenie to wnioskodawca wniósł zażalenie, mylnie nazwane przez niego odwołaniem, wnosząc o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przywrócenie uchybionego terminu, przy czym w istocie rzeczy powołał się na te same argumenty, co we wniosku z dnia 10-maja br. o przywrócenie uchybionego terminu.

Główna Komisja Arbitrażowa pozostawiła zażalenie bez uwzględnienia uznając, że zaniedbanie względnie zlekceważenie sobie swych obowiązków przez pracowników wnioskodawcy, zwłaszcza przez pracownika zajmującego odpowiedzialne stanowisko kierownika sekcji organizacyjnej, nie może stanowić — w rozumieniu punktu 3 § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1950 r. (Dz. U. Nr 53, poz. 484) — uzasadnionej podstawy do przywrócenia uchybionego terminu. W rozumieniu bowiem powołanego postanowienia wyjątkowymi, uzasadnionymi przypadkami mogą być jedynie takie okoliczności, których nie zawinił wnioskodawca względnie jego pracownicy.

(Nr Rep. III/O — 266/51)

8. Odsetki zwłoki.

Odbiorca towaru nie jest obowiązany do zapłaty odsetek zwłoki w przypadku, gdy opóźnienie w zapłacie należności za towar, dochodzonej drogą inkasa, nastąpiło na skutek czynności manipulacyjnych między bankiem dostawcy i bankiem odbiorcy.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 2 października 1951 r. oddaliła wniosek Polskiego Towarzystwa A przeciwko Centralnemu Zarządowi B o zapłatę sumy X tytułem odsetek zwłoki.

Z uzasadnienia

Wnioskodawca domaga się zasądzenia od pozwanego zł X tytułem odsetek zwłoki, należnych wskutek wykupienia po terminie jego faktur. Odsetki liczy wnioskodawca od następnego dnia po bezskutecznym upływie 5-dniowego terminu po dniu wysłania awiza banku do udzielenia zlecenia pokrycia faktury. Roszczenie powoda jest niesłuszne. Faktury jego złożone zostały na inkaso bankowe i pokryte przez bank odbiorcy automatycznie wobec braku zastrzeżeń ze strony odbiorcy.

W tych warunkach opóźnienie za pokrycie faktur powstało na skutek czynności manipulacyjnych pomiędzy bankiem dostawcy i bankiem odbiorcy, a za tego rodzaju zwłokę nie może ponosić konsekwencji pozwany odbiorca.

(Nr Rep. I.A. — 204/51)

9. Obowiązek uiszczania odsetek w przypadku usprawiedliwionej zwłoki w zapłacie należności z tytułu dostawy.

Z chwilą niezrealizowania w terminie skierowanej na inkaso faktury, obejmującej należność za dostarczone towary, dłużnik pozostaje w zwłoce i obowiązany jest do zapłaty odsetek, choćby nawet zwłoka została spowodowana koniecznością przeprowadzenia formalności, związanych z załatwieniem zamiennych wniosków inwestycyjnych celem dokonania zapłaty.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 5 października 1951 r. zmieniła częściowo orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej we Wrocławiu przez przyznanie wnioskodawcy odsetek zwłoki od zasądzonej sumy X.

Z uzasadnienia

Strona powodowa dostarczyła stronie pozwanej 15 ciągników za cenę Z zł i fakturę za dokonaną dostawę przesłała na inkaso do Banku Inwestycyjnego. Wobec tego, że posiadane przez odbiorcę fundusze inwestycyjne były przewidziane na ciągniki importowane, Bank odmówił zapłaty i strona pozwana musiała wystąpić z zamiennymi wnioskami inwestycyjnymi. Po przeprowadzeniu zmian w zakresie przeznaczenia środków inwestycyjnych, strona pozwana pismem z dnia 12 maja 1951 r. zwróciła się do strony powodowej o dokonanie ponownego inkasa poprzez terenowe oddziały Banku Inwestycyjnego. Strona powodowa rozbiła pierwotny rachunek na poszczególnych odbiorców i skierowała rachunki do ponownego inkasa, lecz nie czekając na jego wynik wystąpiła z wnioskiem o zasądzenie całkowitej należności za dostarczone ciągniki, która na rozprawie w dniu 27 czerwca 1951 r. zredukowała do kwoty X zł w związku z dokonanymi w międzyczasie wpłatami.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa zasądziła dochodzoną należność, ale nie przyznała stronie powodowej odsetek ani kosztów z uwagi na to, że należność była w toku inkasa bankowego, a wobec tego strona pozwana nie była w zwłoce z zapłatą i spór arbitrażowy został wszczęty bezpodstawnie. Od orzeczenia tego w części oddalającej roszczenie o odsetki i koszty odwołała się strona powodowa.

Główna Komisja Arbitrażowa wzięła pod uwagę, że odnośnie dochodzonej przez stronę powodową należności strona pozwana była w zwłoce z zapłatą po bezskutecznym upływie terminu na wykupienie faktury przesłanej do inkasa 1 marca 1951 r. Fakt, że zwłoka w pokryciu faktury nastąpiła wskutek niezgodności wydatku inwestycyjnego pod względem rzeczowo-finansowym z planem inwestycyjnym jest bez wpływu na uprawnienie strony powodowej o uzyskanie zapłaty w trybie uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1947 r. w sprawie rozliczeń za dostawę i usługi. Odsetki zwłoki winny być płacone bez względu na to, że zwłoka z zapłatą przez stronę pozwaną została spowodowana koniecznością załatwienia formalności, związanych z zamiennymi wnioskami inwestycyjnymi, a wobec tego odmowa przyznania odsetek przez Okręgową Komisję Arbitrażową była niesłuszna.

Również nietrafne było oddalenie żądania zasądzenia kosztów postępowania arbitrażowego. Fakt, że w dniu 27 czerwca 1951 roku nie były pokryte w całości faktury przesłane do inkasa w dniu 20 maja 1951 r. stwierdza, że strona powodowa nie uzyskała w terminie inkasowanych należności, a wobec tego wystąpienia jej na drogę postępowania arbitrażowego było uzasadnione. Zachodziłoby pytanie, czy zasądzeniu podlegałyby koszty arbitrażowe od pierwotnej wartości przedmiotu sporu, czy, też od kwoty zasądzonej orzeczeniem, jednakże w danym przypadku jest to bez znaczenia, gdyż opłaty arbitrażowe w obu przypadkach wynoszą kwotę zł Y stanowiącą maksymalną opłatę i w tej wysokości należało stronę pozwaną obciążyć kosztami postępowania.

(Nr Rep. III-O-219/51)

ZWIĘKSZAJĄC WYDAJNOŚĆ PRACY I OBNIŻAJĄC KOSZTY PRODUKCJI —

BUDUJESZ SIŁY POLSKI LUDOWEJ

K s i ą ż k i

Dr Mieczysław Freudenheim i mgr Ryszard Rymśza
Arbitraż Gospodarczy.

Polskie Wydawnictwa Gospodarcze 1952 r. str. 160.

Książka składa się z trzech części. W części pierwszej omówione zostały zasady, na jakich zorganizowany jest arbitraż w Związku Radzieckim. Część II obejmuje tekst dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o Państwowym Arbitrażu Gospodarczym, przepisy wykonawcze i związkowe z komentarzem. Wreszcie w części trzeciej zamieszczono wzory wniosków, wzór odwołania od orzeczenia Okręgowej Komisji Arbitrażowej, wzór pełnomocnictwa procesowego, a także spis okręgowych komisji arbitrażowych z podaniem adresów i numerów ich kont w banku.

Zasady, na jakich oparty jest arbitraż w Związku Radzieckim omówione zostały już raz bezpośrednio po ukazaniu się dekretu o Państwowym Arbitrażu Gospodarczym w pracy L. Hochberga i B. Ołomuckiego pt. „Arbitraż Gospodarczy. Uwagi na tle praktyki arbitrażu gospodarczego w ZSRR”.

W pracy tej nie przeprowadzono porównania polskich przepisów o arbitrażu z przepisami radzieckimi, na co nie pozwalał wtedy brak czasu. Niestety również w pracy dr. Freudenheima i mgr Rymśzy ograniczono się do zreferowania przepisów radzieckich, tak że pomiędzy częścią I a II wydawnictwa brak jest związku. Dydaktyczny cel pracy zostałby niewątpliwie pełniej osiągnięty, gdyby na tle ustawodawstwa i praktyki radzieckiej, która przeszła ewolucję, oświetlone zostało ustawodawstwo i orzecznictwo w Polsce. Istotne zwłaszcza byłoby przypomnienie, że niektóre komisje arbitrażowe w Związku Radzieckim pod wpływem błędnej teorii o obumieraniu prawa, zwłaszcza prawa cywilnego, już w pierwszej fazie państw socjalistycznych — przez pewien okres czasu orzekały nie na podstawie przepisów prawa, lecz kierując się „celowością”. Analogicznie w Polsce powołana w r. 1947 komisja arbitrażowa w ramach Ministerstwa Przemysłu i Handlu działała na zasadach „sądu polubownego”. Tradycja tej komisji okazała się tak silną, że do dnia dzisiejszego przeżywa jeszcze w poglądach nie tylko kierowników przedsiębiorstw, ale i prawników.

Można by także podnieść wątpliwość, czy słuszny jest układ części II pracy. Czy słusznie na pierwszym miejscu wydrukowany został dekret, a dopiero następnie rozporządzenie? Ponieważ rozporządzenie wyjaśnia lub uzupełnia artykuły dekretu właściwszą wydawać by się mogła inna, stosowana niejednokrotnie, metoda, a mianowicie zamieszczenie pod poszczególnymi artykułami dekretu właściwych paragrafów rozporządzenia wykonawczego. Metoda taka obok niewątpliwych zalet posiadałaby jednak również poważne wady. Przy takim układzie w praktyce trudniej jest odnaleźć poszczególne przepisy rozporządzenia wykonawczego. Książka utraciłaby poważną swoją zaletę — przejrzystość.

Nawiązując do wypowiedzi Prezesa Głównej Komisji Arbitrażowej dr. Jana Topińskiego, że motywy orzeczeń wydanych przez komisje arbitrażowe nie powinny być pisane dla biur prawnych i radców prawnych, lecz dla kierownictwa przedsiębiorstw państwowych, autorowie oświadczają na wstępie, że starali się opracować podręcznik o arbitrażu właśnie pod kątem widzenia potrzeb pracowników uspołecznionych zakładów, że komentując tekst aktów ustawodawczych usiłowali podać ich lakoniczną i suchą redakcję w formie bardziej dostępnej i przyswajalnej dla czytelnika, nie mającego przygotowania prawniczego. Stwierdzić należy, że program ten w książce został osiągnięty. Nie znaczy to, żeby nie występowały także niedociągnięcia. Szczególnie podkreślić wypada niedozdecydowane sformułowania komentarza do art. 27 dekretu i do § 53 rozporządzenia wykonawczego. Jednym z głównych zadań komisji arbitrażowych, podobnie jak sądów i Prokuratury, jest także wychowanie społeczeństwa, aby w pełni i na każdym odcinku realizowany był art. 4 Konstytucji z dnia 22 lipca 1952 r.: „Ścisłe przestrzeganie praw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jest podstawowym obowiązkiem każdego organu Państwa

i każdego obywatela. Wszystkie organy władzy i administracji państwowej działają na podstawie przepisów prawa”.

Sprawa stosowania u nas przepisów prawa przez komisje arbitrażowe była dyskutowana na łamach „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego”. Wystarczy przypomnieć głosy wydrukowane w nr 5 (47) rb. w związku z orzeczeniem z dnia 14 listopada 1951 r. twierdzącym, że państwowe komisje arbitrażowe są właściwe do rozstrzygania sporów, w których po obu stronach występują władze lub urzędy państwowe. Szereg orzeczeń komisji arbitrażowych zawiera tak lakoniczne uzasadnienia, że przynajmniej na pierwszy rzut oka wydawać się może, że nie znajdują oparcia w przepisach prawnych. Do takich orzeczeń zaliczyć można ogłoszone w numerze styczniowym rb. (1—43) orzeczenie z dnia 21 września 1951 r. ustalające, że już sam fakt przydzielenia środków własnych i ustanowienia organów uprawnionych do zarządzania tymi środkami wystarcza dla powstania osoby prawnej.

W komentarzu do art. 27 i § 53 rozporządzenia wykonawczego nie dość mocno podkreślono w omawianej pracy rolę komisji arbitrażowych w wychowywaniu społeczeństwa według przepisu Konstytucji („wszystkie organy władzy i administracji państwowej działają na podstawie przepisów prawa”). W wyjaśnieniu do art. 27 autorzy twierdzą co prawda, że arbitraż nie orzeka ani według uznania ani według zasad celowości, ale zaraz dodają, że stosuje normę prawa cywilnego (czy tylko cywilnego?) tylko wtedy, jeśli jest ona „przydatna”. Nasuwa się pytanie na które autorzy nie udzielają odpowiedzi: czym kierują się komisje arbitrażowe orzekając, że norma jest nieprzydatna? Oczywiście zasadą celowości. Twierdzenie więc, że arbitraż nie orzeka ani według uznania ani według zasad celowości, ale jednocześnie odrzuca normy, zdaniem kompletu orzekającego, „nieprzydatne”, zawiera w sobie sprzeczność. Nie wyjaśniono także, że ocena „przydatności” norm dotyczy tylko przepisów prawa cywilnego, wydanych przez państwo burżuazyjne, a nie przepisów ogólnych prawa cywilnego wydane przez władze Polski Ludowej. Uzupełnieniem wyjaśnień do art. 27 dekretu zamieszczona jest pod paragrafem 53 rozporządzenia wykonawczego uwaga: podstawę rozstrzygnięcia komisji arbitrażowej stanowi „obowiązująca w gospodarce narodowej zasada prawna”. Sformułowanie to jest znowu niejasne, ponieważ przypomina teorie o prawie naturalnym. Gdyby pomiędzy pierwszą częścią pracy, w której omówiono przepisy radzieckie o arbitrażu, a częścią drugą pracy zachowany został należyty związek, zamiast takiego wyjaśnienia zostałby zacytowany niewątpliwie punkt 8 postanowienia CKW i RKL ZSRR z dnia 3 maja 1935 r. o arbitrażu państwowym, który głosi, że arbitraż radziecki wydaje orzeczenia, kierując się przepisami ustaw i rozporządzeń. Wyjaśnienie takie byłoby dla kierowników przedsiębiorstw bardziej zrozumiałe i miało by większe znaczenie wychowawcze.

W krótkim okresie czasu, jaki upłynął od utworzenia komisji arbitrażowych, w okresie w którym ustawodawstwo ciągle się zmienia i nie osiągnęło jeszcze punktu względnej stabilności, zrozumiałą jest rzecz, że również orzecznictwo komisji arbitrażowych niekiedy wydaje się orzekaniem raczej według zasad celowości, niż prawa. Tym bardziej należałoby dążyć, aby orzeczenia były tak uzasadnione, iż co do ich podstaw prawnych nie mogło być żadnych wątpliwości. Zrozumiałą jest jednak także rzecz, że w istniejących warunkach autorzy książki unikali zdecydowanych sformułowań przy wyjaśnianiu przepisów art. 27 dekretu. Uwagi te dotyczą innych przepisów, do których wyjaśnienia są proste, jasne i zrozumiałe. Dlatego też omawiana praca będzie stanowiła dużą pomoc dla wszystkich pracowników przedsiębiorstw, którzy zetkną się z arbitrażem, i dla radców prawnych przedsiębiorstw uspołecznionych.

J. M.

KSIĄŻKI NADEŚLANE:

Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego — orzeczenia Izby Karnej, Rok 1951, zeszyt III — Warszawa, Wydawnictwo Prawnicze.

Skorowidz do zbioru orzeczeń Izby Karnej Sądu Najwyższego, ogłoszonych w roku 1951, opracowany przez Biuro Orzecznictwa — Warszawa, Wydawnictwo Prawnicze.

Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego — orzeczenia Izby Karnej, Rok 1952, zeszyt I — Warszawa, Wydawnictwo Prawnicze.

Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego, orzeczenia Izby Karnej, Rok 1952, zeszyt II — Warszawa, Wydawnictwo Prawnicze.

Autorów i wydawców uprasza się o nadsyłanie egzemplarzy recenzyjnych wszelkich wydawnictw prawniczych, ekonomicznych i społecznych, na adres Redakcji, Warszawa, ul. Hoża 35.

TREŚĆ NUMERU POPRZEDNIEGO 9(51):

*** — W toku kampanii wyborczej, JOACHIM SZEPIEL — Odpowiedzialność majątkowa pracowników handlu uspołecznionego, ZYGMUNT RYBICKI — Gospodarcze aspekty orzecznictwa karno-administracyjnego, FELIKS BINKIEWICZ — Główny księgowy jako pełnomocnik przedsiębiorstwa, TADEUSZ JACKOWSKI — O zasadach pracy radców prawnych.

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO za okres od dnia 15 lipca do dnia 15 sierpnia 1952 r.; INWESTYCJE: Przegląd przepisów inwestycyjnych; NOTATNIK: Zastępowanie przedsiębiorstw państwowych, O współpracy władz przedsiębiorstwa uspołecznionego z organami prokuratury i sądem, Prawa i obowiązki pracowników według statutu państwowych przedsiębiorstw przemysłowych w Czechosłowacji, Dwa głosy w sprawie dopuszczalności rozwiązania umowy o pracę w świetle ustawy o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy; ORZECZNICTWO W SPRAWACH GOSPODARCZYCH: Sąd Najwyższy, Główna Komisja Arbitrażowa; GLOSSA: W sprawie wykonywania umów planowych; PRZEGLĄD WYDAWNICTW: Czasopisma.

K O M U N I K A T W SPRAWIE PRENUMERATY N A 1 9 5 3 R O K

Przypominamy jeszcze raz naszym prenumeratorom o konieczności odnowienia prenumeraty na rok 1953 do dnia 15 grudnia br. w urzędach pocztowych lub u listonoszy.

Urzędy, instytucje i organizacje, które z powodu braku kredytów nie będą mogły do dnia 15 grudnia br. uiścić prenumeraty za rok 1953 gotówką, prześlą do dnia 15 listopada br. na adres PPK „RUCH“ Centralna Ekspedycja Warszawa, ul. Srebrna 12, zamówienie pisemne na r. 1953.

Zamówienia takie winny być podpisane przez dyrektora i głównego księgowego, zawierać ilość zamówionych egzemplarzy oraz dokładny termin i sposób uregulowania należności w 1953 roku.

Upředzamy Prenumeratorów, że spóźnione wpłaty lub zamówienia pisemne spowodują przerwę w dostawie czasopisma z początkiem 1953 roku.

Cena prenumeraty miesięcznika „PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO“ w 1953 roku wynosić będzie: rocznie zł. 60.—, półrocznie zł. 30.—. Egzemplarz pojedynczy zł. 5.—.

POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE

Wydawca POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE. Przedsiębiorstwo Państwowe
Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 7-39-45

Redaguje: Komitet Redakcyjny — Buczkowski Stefan, Hermelin Aleksander, Mayzel Jerzy,
Mizera Stefan (red. nac.).

Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4 m. 2, telefon 8-12-19 (od 16 do 9)

Zamówienia i wpłaty na prenumeratę przyjmują wszystkie urzędy pocztowe oraz listonosze.

Warunki prenumeraty: rocznie 48 zł, półrocznie 24 zł, kwartalnie 12 zł. Cena egz. 4 zł.

Zamówienie PWG CP-1/P/C 427/52 z dn. 26.9.52. Podpisano do druku 16.10.52. Druk ukończono 21.10.52.

Nakład 6.930 + 55 egz. Papier druk. sat. kl. VII/AO/60 gr. Obj. 40 str. Ark. wyd. 8.

Zam. 4194. Zakł. Graf. i Wydawn. Dom Słowa Polskiego, Warszawa, pl. Kazimierza Wielkiego. 3-B-21458.

Cena 4 zł